

บทที่ 4 ผลการวิจัย

จากการศึกษาการพัฒนาเครือข่ายของกลุ่มอาชีพเกษตรกรตำบลสันทราย ได้ทำการศึกษาวิจัยตามวัตถุประสงค์โดยการวิจัยประยุกต์ใช้ วิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) เป็นการวิจัยพัฒนา ที่วิจัยกระตุ้นให้เกษตรกรเข้ามามีส่วนร่วมทุกขั้นตอนของการวิจัย ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้แบ่งเนื้อหาออกเป็น 3 ขั้นตอนใหญ่ ๆ สรุปภาพรวมแสดงดังนี้คือ

1. ข้อมูลทั่วไปของ ตำบลสันทราย อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่

สภาพทั่วไป

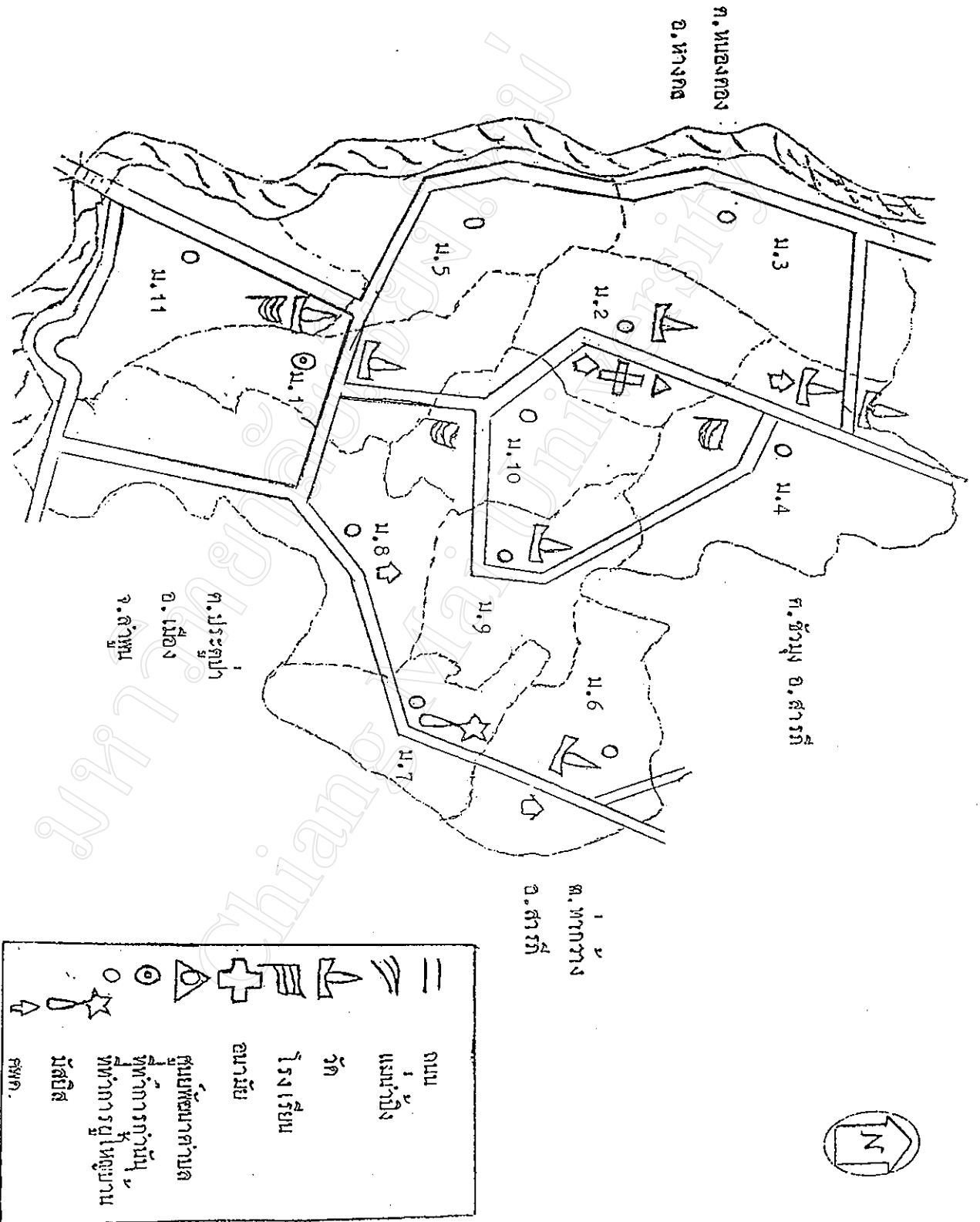
ตำบลสันทราย ตั้งอยู่ทางทิศใต้ของที่ว่าการอำเภอสารภี และห่างจากที่ว่าการอำเภอสารภี ประมาณ 13 กิโลเมตร มีอาณาเขตทิศเหนือติดต่อกับ ตำบลขัวมุง อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้ลำเหมืองเพไลย เป็นแนวแบ่งเขต ทิศใต้ติดกับ ตำบลประดู่ป่า อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ทิศตะวันออกติดตำบลท่ากว้าง อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ ทิศตะวันตกติดอำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่

ลักษณะภูมิประเทศของตำบลสันทรายเป็นที่ราบลุ่มริมฝั่งแม่น้ำปิง ไม่มีป่าไม้และภูเขา สภาพโดยทั่วไปเป็นดินร่วนปนทรายเหมาะสำหรับการทำเกษตรกรรม เช่น ลำไย ปลูกพริก หอม กระเทียม และพืชผัก

ตำบลสันทรายเป็นพื้นที่ประมาณ 15.22 ตารางกิโลเมตร และมีจำนวนหมู่บ้าน 11 หมู่บ้าน ซึ่งอยู่ในเขตขององค์การบริหารส่วนตำบลสันทราย ได้แก่

หมู่ 1 บ้านสันทรายท่าช้าง	หมู่ 7 บ้านปิงหลวง
หมู่ 2 บ้านป่าสา	หมู่ 8 บ้านปิงน้อย
หมู่ 3 บ้านท่าสองแคว	หมู่ 9 บ้านปากคลอง
หมู่ 4 บ้านต้นผึ้ง-ศรีดอนไชย	หมู่ 10 บ้านสันทรายมหาวงศ์
หมู่ 5 บ้านท่ามะขาม	หมู่ 11 บ้านลี้แง
หมู่ 6 บ้านหนองแบน	

แผนที่ตำบลสันทราย

ประวัติความเป็นมา

ตำบลสันทรายในอดีตเป็นที่ราบลุ่ม ริมฝั่งแม่น้ำปิงเหมือนปัจจุบัน มีชาวบ้าน รุ่นแรกที่เข้ามาอยู่ประมาณ 8 ครอบครัว ๆ ละ 2-3 คน ได้จับจองที่ดินเป็นของตนเองและ ปลุกสร้างบ้านเรือนอยู่ในพื้นที่การเกษตร อาชีพส่วนใหญ่ คือปลูกพืช เช่น ข้าว พริก มะเขือ แตงกวา หอม และกระเทียม เพื่อเอาไว้กินภายในครอบครัว ต่อมาได้มีผู้คนต่างถิ่นอพยพเข้ามาอยู่เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ อาชีพการปลูกพืช เช่น พริก มะเขือ แตงกวา หอม กระเทียม เริ่มมีการปลูกมากขึ้น และเริ่มนำออกมาขายเป็นการค้า ต่อมาได้มีพ่อค้าต่างถิ่นเข้ามาซื้อมากขึ้น เมื่อประชาชนในหมู่บ้านเพิ่มจำนวนมากขึ้น ได้มีการขยายอาณาเขตกว้างขวางออกไป การตั้งบ้านเรือน กระจุกกระจายทั่วไปต่อมาได้มีการแบ่งเขตกันออกเป็นหลายหมู่บ้านจนกระทั่ง กรมการปกครองได้ประกาศให้จัดตั้งเป็นตำบลสันทราย และชาวบ้านแต่ละหมู่บ้านได้มีการเลือกผู้ใหญ่บ้านคนแรกของแต่ละหมู่บ้านขึ้นทำการปกครอง โดยลักษณะการเลือกนั้นมาจากความพอใจของทุกคนที่อาศัยอยู่ ถ้าลงมติกันได้แล้วว่าพอใจใครก็จะตั้งบุคคลนั้นขึ้นเป็นผู้ใหญ่บ้านทันที

ปัจจุบันตำบลสันทรายมีจำนวนครัวเรือนทั้งสิ้น 1,548 ครัวเรือน และมีประชากรรวมทั้งสิ้น 5,865 คน แบ่งเป็นชาย 2,872 คน เป็นหญิง 2,993 คน มีความหนาแน่นเฉลี่ย 385 คนต่อตารางกิโลเมตร

สาธารณูปโภค

พื้นที่ทำการเกษตรส่วนใหญ่ของตำบลสันทรายใช้น้ำจากแม่น้ำปิง ซึ่งมีน้ำไหลผ่านตลอดปี ชาวบ้านมีน้ำกินน้ำใช้ตลอดปี จนมาถึงปัจจุบันตำบลสันทรายใช้น้ำเพื่อการเกษตรจาก 2 ระบบใหญ่ ๆ ด้วยกันคือ

1. ระบบคลองชลประทาน และ ระบบฝาย ที่ผันน้ำจากแม่น้ำปิงมาใช้ โดยมีฝายที่สำคัญอยู่ 2 ฝาย คือ

ฝายพญาคำ เป็นฝายคอนกรีตขนาดใหญ่ ตั้งอยู่ที่ตำบลดอนแก้ว อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ เป็นระบบส่งน้ำผ่านคลองชลประทานขนาดใหญ่ ซึ่งมีพื้นที่รับน้ำ 2 อำเภอ คือ อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ และอำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ในส่วนของตำบลสันทราย ได้รับน้ำจากระบบคลองชลประทานสายดังกล่าว จำนวน 9 หมู่บ้าน จาก 11 หมู่บ้าน (ยกเว้น หมู่ที่ 5 และ 11)

ฝายทะมะโก เป็นฝายคอนกรีตขนาดกลาง ซึ่งเดิมเป็นฝายไม้ ตั้งอยู่ที่บ้านท่ามะขาม ตำบลสันทราย อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ เป็นฝายที่ผันน้ำไปใช้เพื่อการเกษตรในพื้นที่การเกษตรของอำเภอหางดง และอำเภอสันป่าตองเป็นหลัก ในส่วนของตำบลสันทรายได้ขอใช้น้ำร่วม โดยจัดทำระบบรับน้ำเป็นระบบลำเหมืองดิน มีพื้นที่รับน้ำ 2 หมู่บ้าน คือ หมู่ที่ 5 และหมู่ที่ 11

การจัดการน้ำของระบบเหมืองฝายใช้ระบบแก้มฝายมีการเก็บค่าน้ำกินทุกปี โดยเก็บไร่ละ 50 - 200 บาท ขึ้นอยู่กับค่าใช้จ่ายในการดูแลและปรับปรุงซ่อมแซมลำเหมืองและค่าตอบแทนให้แก่

ฝ่ายและผู้ช่วยแก่ฝ่าย ซึ่งปีหนึ่งแก่ฝ่ายจะได้ค่าตอบแทน 2,000 บาท และผู้ช่วยแก่ฝ่ายได้ค่าตอบแทน 1,000 บาท ส่วนเงินที่เหลือเป็นค่าปรับปรุงซ่อมแซมลำเหมือง เดิมระบบเหมืองฝายนี้จัดการโดย แก่ฝ่าย คือ นายคงดีบ ตะวานา แต่ในปัจจุบันได้เปลี่ยนมาเป็นสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลของหมู่บ้าน โดยเริ่มตั้งแต่ตุลาคม 2542 เป็นต้นมา แต่ยังไม่มียกข้อตกลงและข้อสรุปที่แน่นอน แต่อยู่ในช่วงการศึกษาข้อมูลการจัดการน้ำในเหมืองฝายดังกล่าวขององค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งได้แต่งตั้งคณะกรรมการจำนวน 8 คน สำหรับการดูแลควบคุมการให้น้ำระบบเหมืองดังกล่าว

2. ระบบสูบน้ำจากบ่อน้ำตื้นและบ่อบาดาล เป็นระบบการจัดการน้ำเพื่อการเกษตร ในระดับครอบครัว ซึ่งมีมากกว่า 50% ของเกษตรกรทั้งหมดในตำบลสันทรายเป็นการสูบน้ำขึ้นมาใช้เพื่อการเกษตรในช่วงฤดูแล้งเป็นหลัก คือช่วงเดือนมีนาคม - เดือนมิถุนายน ซึ่งเป็นช่วงที่น้ำในระบบเหมืองฝายขาดแคลนหรือน้ำไปไม่ถึงไรสวนของเกษตรกร เกษตรกรนิยมเจาะบ่อบาดาลไว้ในสวนลำไยและติดตั้งเครื่องสูบน้ำเพื่อให้ง่ายต่อการใช้น้ำในการลงทุนเจาะบ่อบาดาลเกษตรกรจะลงทุนประมาณ 1,500-2,000 บาท ไม่รวมค่าปั้มน้ำ ซึ่งต้องใช้เงินประมาณ 5,000 - 6,000 บาท

ระบบไฟฟ้าเริ่มติดตั้งและใช้แสงสว่างจากการขยายเขตของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคทำให้ประชาชนทุกหลังคาเรือนได้รับความสะดวกสบายมากขึ้น โดยมีอุปกรณ์ไฟฟ้าและได้รับข่าวสารบันเทิงในรูปวิทยุและโทรทัศน์ และจากสื่ออื่น ๆ อีกมาก

ทรัพยากรธรรมชาติและระบบนิเวศน์

ภูมิประเทศของตำบลสันทรายเป็นที่ราบลุ่มริมฝั่งแม่น้ำปิง ไม่มีป่าไม้ และภูเขา สภาพทั่วไปเป็นดินร่วนปนทรายเหมาะสำหรับทำเกษตรกรรม ชาวบ้าน ส่วนใหญ่ปลูกพืช เช่น ทำนา ปลูกพริก มะเขือ หอม กระเทียม ในอดีตนั้นสภาพแวดล้อมธรรมชาติที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตของชาวบ้านค่อนข้างอุดมสมบูรณ์กล่าวคือ ในน้ำมีปลา ในนามีข้าว แต่ภายหลังจากการพัฒนาที่เน้นการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจประกอบกับประชากรในหมู่บ้านแต่ละหมู่บ้านมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นอย่างรวดเร็วทำให้สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติถูกนำมาใช้มากขึ้น เช่น น้ำจากแม่น้ำปิงที่เคยมีเพียงพอต่อการอุปโภคบริโภค และทำการเกษตรตลอดทั้งปี ปัจจุบันน้ำปิงจะแห้งในช่วงเดือนมีนาคมถึงมิถุนายน ทำให้บางพื้นที่ขาดแคลนน้ำใช้เพื่อการเกษตร และโดยเฉพาะในปัจจุบันพื้นที่การเกษตรเกือบทั้งหมดในตำบลสันทรายได้มีการปลูกลำไยเกือบทั้งหมด ก่อให้เกิดปัญหาการทำลายสิ่งแวดล้อมมากขึ้น โดยเฉพาะแม่น้ำปิง เพราะในช่วงของการดูแลบำรุงรักษาดินลำไยเกษตรกรใช้ยาและสารเคมีจำนวนมากที่พ่นและฉีดให้ดินลำไย เมื่อมีฝนตกสารเคมีเหล่านี้บางส่วนได้ถูกชะล้างลงสู่พื้นดินเกิดการสะสมในดินมากขึ้น และบางส่วนถูกชะล้างลงสู่แม่น้ำปิงส่งผลให้เกิดสารพิษตกค้างในแม่น้ำปิงมากขึ้น ตลอดจนขวดหรือพลาสติกที่บรรจุสารเคมีเหล่านี้ชาวบ้านบางคนมักนำไปทิ้งลงแม่น้ำปิง ทำให้เป็นการเพิ่มสารพิษในแม่น้ำปิงมากขึ้นจนน่าเป็นห่วง

นอกจากนี้ภายใต้เศรษฐกิจที่มีการแข่งขันกันมากขึ้นจำนวนประชากรเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วเป็นแรงผลักดันให้ชาวบ้านบางส่วนบุกรุกที่สาธารณะ บริเวณลำน้ำแม่ปิงซึ่งในอดีตมีความสวยงามและเป็นที่พักผ่อนหย่อนใจ แต่ปัจจุบันมีชาวบ้านเข้าไปตั้งร้านค้า และหาผลประโยชน์จากความงามของธรรมชาติ และมีการทิ้งขยะลงสู่บริเวณลำน้ำแม่ปิงเป็นจำนวนมากทำให้ทิวทัศน์ที่เคยสวยงามของลำน้ำแม่ปิงต้องถูกบดบังด้วยขยะก่อให้เกิดปัญหาภูมิทัศน์แม่น้ำปิงขึ้นในปัจจุบัน

จากสาเหตุดังกล่าวตำบลสันทรายจึง ได้กำหนดเขตอนุรักษ์พันธุ์ปลาขึ้นบริเวณริมแม่น้ำปิง ในหมู่ที่ 5 เป็นระยะทางประมาณ 1 กิโลเมตร แนวคิดนี้เกิดขึ้นภายใต้การนำของพ่อหลวง สรรเสริญ ศรีสุธรรม ซึ่งปัจจุบันเป็นผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 5 บ้านท่ามะขาม นอกจากนี้ได้รับความร่วมมือและการสนับสนุนจาก ปลัดอภิชาติ เทพชา และสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล โดยทุกฝ่ายเห็นพ้องต้องกันว่าในอดีตตำบลสันทรายถือเป็นชุมชนที่มีความอุดมสมบูรณ์มาก โดยเฉพาะสัตว์น้ำ เช่น กุ้ง หอย ปู ปลา มีอยู่เป็นจำนวนมากทั้งในนาข้าวและในแม่น้ำปิง แต่ปัจจุบันหลังจากมีการเปลี่ยนแปลงการเกษตรจากการปลูกข้าวมาเป็นการปลูกถั่วเป็นพืชเศรษฐกิจหลักส่งผลให้ ชาวบ้านหันไปจับสัตว์น้ำในแม่น้ำปิงกันมากขึ้นไม่เว้นแม้แต่ในฤดูวางไข่ ทำให้ปริมาณสัตว์น้ำในปัจจุบันลดจำนวนลงมากไม่เพียงพอกับความต้องการของจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ประจวบกระทั่งเมื่อวันที่ 26-27 กันยายน 2541 พ่อหลวงสรรเสริญ ศรีสุธรรม ได้รับคัดเลือกให้เป็นตัวแทนเข้าอบรมสัมมนาในหัวข้อเรื่อง “อาสาพิทักษ์อักษแม่น้ำปิงและสิ่งแวดล้อม” ณ โรงแรมเชียงใหม่ฮิลล์ จังหวัดเชียงใหม่ จากการเข้าอบรมสัมมนา พ่อหลวงสรรเสริญ จึงเกิดแนวความคิด เล็งเห็นความสำคัญของการอนุรักษ์แม่น้ำปิงซึ่งเปรียบเสมือนเส้นเลือดใหญ่ที่หล่อเลี้ยงชีวิตชาวเชียงใหม่มาหลายชั่วคน ประกอบกับปัจจุบันแม่น้ำปิงกำลังประสบกับปัญหาอยู่ 2 ประการคือ

1. ถูกบุกรุกจากประชาชนที่เข้าไปตั้งร้านค้า ร้านอาหารบริเวณริมแม่น้ำปิง ซึ่งเป็นต้นเหตุสำคัญของการทิ้งสิ่งปฏิกูลลงสู่แม่น้ำปิงทำให้แม่น้ำปิงเกิดการเน่าเสีย
2. โรงงานอุตสาหกรรมขนาดเล็ก เช่น โรงแรม ปล่อยน้ำเน่าเสียลงสู่แม่น้ำปิงจำนวนมาก ด้วยเหตุนี้พ่อหลวงสรรเสริญจึงเสนอแนวคิดในการจัดแนวเขตในการอนุรักษ์พันธุ์ปลาดังกล่าวเข้าสู่คณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล และได้รับการตอบรับจากที่ประชุมสภาองค์การบริหารส่วนตำบลสันทรายว่าเห็นด้วยในเหตุผลที่จะจัดตั้งแนวเขตอนุรักษ์พันธุ์ปลาเพราะจะช่วยให้พื้นที่บริเวณนั้นเป็นแหล่งขยายพันธุ์ปลา และอนุบาลสัตว์น้ำขนาดเล็กชนิดอื่น ๆ และเลือกบริเวณสันฝายของหมู่ที่ 5 เป็นเขตอนุรักษ์พันธุ์ปลาเพราะบริเวณสันฝายจะมีน้ำตลอดปี เมื่อถึงฤดูน้ำหลากน้ำจะไหลลงสู่เหมืองต่าง ๆ จำนวนมาก

เมื่อดำเนินการจัดตั้งได้ระยะหนึ่ง องค์การบริหารส่วนตำบลสันทรายได้จัดงบประมาณสนับสนุนให้เขตอนุรักษ์พันธุ์ปลาในครั้งแรกเป็นจำนวนเงิน 3,000 บาท และในวันที่ 31 ธันวาคม 2541 ได้มีการจัดพิธี “สืบชะตาแม่น้ำปิง” ขึ้นบริเวณเขตอนุรักษ์พันธุ์ปลา โดยจัดให้มีการปล่อยปลา ลง แม่น้ำปิงในครั้งแรกประมาณ 1,000 ตัว ซึ่งปลาที่ปล่อยมีหลายชนิด รวมทั้งมีเต่าด้วย และเมื่อ

วันที่ 22 พฤศจิกายน 2542 ได้มีการจัดงานสืบชะตาแม่น้ำปิงขึ้นเป็นครั้งที่ 2 มีการปล่อยปลาและสัตว์น้ำอื่น ๆ เป็นจำนวนมาก ในงานมีชาวบ้านและข้าราชการผู้ใหญ่ให้ความสำคัญเข้าร่วมงานเป็นจำนวนมาก การดำเนินการงานช่วงที่ผ่านมาได้รับความสำเร็จอย่างมาก ชาวบ้านให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ตั้งแต่จัดตั้งเขตอนุรักษ์พันธุ์ปลา ยังไม่มีใครกล้าบุกรุกหรือทำผิดกฎ เพราะถ้าใครฝ่าฝืนหรือทำผิดเข้าไปจับปลาในเขตอนุรักษ์จะโดนปรับเป็นจำนวนเงิน 500 บาท/ครั้ง

เขตอนุรักษ์พันธุ์ปลาลุ่มน้ำปิงของตำบลสันทราย อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ ถือเป็นเขตอนุรักษ์แห่งที่ 2 ที่จัดตั้งขึ้นในประเทศไทยโดยแห่งแรกที่จัดเขตอนุรักษ์พันธุ์ปลาขึ้นได้แก่ ถ้าเชียงดาว อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ปัจจุบันมีกำนัน ผู้ใหญ่บ้านของตำบลใกล้เคียงหลายตำบลมาทำการศึกษาดูงานบริเวณเขตอนุรักษ์พันธุ์ปลาของตำบลสันทราย อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่

การเมืองการปกครอง

โครงสร้างทางการเมืองการปกครองภายในตำบลสันทราย สามารถแบ่งได้เป็น 2 ระดับ คือ ระดับตำบล และระดับหมู่บ้าน ระดับหมู่บ้านมีผู้ใหญ่บ้านซึ่งมาจากการเลือกตั้งของสมาชิกในหมู่บ้านมีบทบาทหน้าที่ในการรับนโยบายของรัฐบาลมาดำเนินการบริหารและปกครองนอกจากนั้นยังรับผิดชอบในโครงการพัฒนาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับหมู่บ้าน โดยจะมีผู้ช่วยคือ คณะกรรมการหมู่บ้านที่ตั้งขึ้น ในตำบลสันทราย มีคณะกรรมการหมู่บ้านครบทั้ง 11 หมู่บ้าน

คณะกรรมการแต่ละหมู่บ้านทำหน้าที่บริหารในหมู่บ้าน เช่นการพัฒนาหมู่บ้านการเก็บเงินช่วยเหลือการกุศล การช่วยงานวัด งานโรงเรียนของหมู่บ้าน ตลอดจนการเชิญชวนให้สมาชิกไปใช้สิทธิในการเลือกตั้งทุกระดับ

ในระดับตำบลมีองค์การบริหารส่วนตำบลสันทรายมีฐานะเป็นนิติบุคคลและเป็นหน่วยงานราชการส่วนท้องถิ่นมีอำนาจอิสระเช่นเดียวกับหน่วยงานปกครองท้องถิ่น เช่น เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบลประกอบด้วยสภาองค์การบริหารส่วนตำบล และคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลดังนี้

โครงสร้าง องค์การบริหารส่วนตำบล ประกอบด้วยสภาองค์การบริหารส่วนตำบลและคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล

1. สภาองค์การบริหารส่วนตำบล ประกอบด้วยสมาชิกโดยตำแหน่งได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านในตำบล แพทย์ประจำตำบล และสมาชิกซึ่งได้รับเลือกตั้งจากราษฎรในแต่ละหมู่บ้านในตำบลนั้นหมู่บ้านละ 2 คน โดยมีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละ 4 ปี สภาองค์การบริหาร ส่วนตำบลจะเลือกสมาชิกด้วยกันเป็นประธานสภาคนหนึ่ง รองประธานสภาคนหนึ่ง และเลขานุการสภาคนหนึ่ง ซึ่งบุคคลเหล่านี้จะต้องไม่เป็นคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในเวลาเดียวกัน

สภาองค์การบริหารส่วนตำบล ตามมาตรา 46 มีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

- (1) ให้ความเห็นชอบแผนพัฒนาตำบลเพื่อเป็นแนวทางในการบริหารขององค์การบริหารส่วนตำบล
- (2) พิจารณาและให้ความเห็นชอบร่างข้อบังคับตำบล ร่างข้อบังคับงบประมาณรายจ่ายประจำปีและร่างข้อบังคับงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติม
- (3) ควบคุมการปฏิบัติงานของคณะกรรมการบริหารให้เป็นไปตามนโยบายและแผนพัฒนาตำบลตามข้อ (1) และกฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับของทางราชการ

2. คณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล ประกอบด้วยกำนันซึ่งเป็นประธานใน 4 ปีแรก ผู้ใหญ่บ้านไม่เกิน 2 คน และสมาชิกซึ่งได้รับเลือกตั้งไม่เกิน 4 คน โดยมีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละ 4 ปี ในส่วนของคณะกรรมการบริหารก็จะเลือกคณะกรรมการด้วยกันเป็นประธานกรรมการบริหารคนหนึ่งและเลขานุการคณะกรรมการบริหารอีกคนหนึ่งเช่นกัน

- (1) บริหารกิจการขององค์การบริหารส่วนตำบลให้เป็นไปตามมติข้อบังคับและแผนพัฒนาตำบลและรับผิดชอบการบริหารกิจการบริหารส่วนตำบลต่อสภาองค์การบริหารส่วนตำบล
- (2) จัดทำแผนพัฒนาตำบลและงบประมาณรายจ่ายประจำปีเพื่อเสนอให้สภาองค์การบริหารส่วนตำบลพิจารณาให้ความเห็นชอบ
- (3) รายงานผลการปฏิบัติงานและการใช้จ่ายเงินให้สภาองค์การบริหารส่วนตำบลทราบอย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง
- (4) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ทางราชการมอบหมาย

3. งบประมาณขององค์การบริหารส่วนตำบลสันทราย ปี 2543

เงินรายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบล ปี 2543	จำนวน 1,652,633.32 บาท
เงินอุดหนุนจากรัฐบาล	จำนวน 1,350,000.00 บาท

จำนวนโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิต (ชื่อโครงการ) ในปี พ.ศ. 2543

1. โครงการสัปดาห์รณรงค์ป้องกัน และควบคุมไข้เลือดออก
2. โครงการพัฒนาหมู่บ้านปลอดขุงลาย
3. โครงการฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าแก่สุนัข และแมวในตำบล พร้อมทั้งทำหมันสุนัขและแมว
4. โครงการจัดสร้าง และปรับปรุงลานกีฬาหมู่บ้าน
5. โครงการศูนย์เยาวชนตำบล เพื่อการพัฒนาการศึกษา
6. โครงการเครือข่ายการบริหารการประปาระดับตำบล
7. โครงการอุดหนุนการดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนตำบลสันทราย

8. โครงการส่งเสริมการเรียนรู้ในชุมชน
9. โครงการประชาคมตำบลกับการแก้ไขปัญหาเอดส์
10. โครงการอนุรักษ์พันธุ์ปลา และสิ่งแวดล้อมริมฝั่งแม่น้ำปิงเฉลิมพระเกียรติ
11. โครงการส่งเสริมเครือข่ายเกษตรกรรมระดับตำบล
12. โครงการส่งเสริมคณะกรรมการพัฒนาสตรีตำบล
13. โครงการจุดประกายการออมทรัพย์ระดับตำบล

ความสัมพันธ์ทางสังคมของคนในชุมชน

ความสัมพันธ์ทางสังคมในตำบลสันทราย ประชาชนในตำบลสันทรายนับถือศาสนาพุทธ ส่วนในหมู่ที่ 7 เป็นชาวมุสลิมอาศัยอยู่ร่อยกว่าหลังคาเรือน เริ่มแรกนั้นมีชาวไทยมุสลิมอพยพมาอยู่เพียง 2-3 ครัวเรือน ต่อมาได้แต่งงานกับชาวไทยในหมู่บ้านใกล้เคียงและชาวไทยบางส่วนได้หันไปนับถือศาสนาอิสลามรวมถึงบางส่วนได้ชักชวนญาติพี่น้องชาวมุสลิมจากต่างถิ่นเข้ามาอยู่มากขึ้น ทำให้ปัจจุบันหมู่ที่ 7 ตำบลสันทราย มีชาวไทยมุสลิมอาศัยอยู่จำนวนมาก และมีการสร้างมัสยิดขึ้นประจำหมู่บ้านเพื่อทำพิธีทางศาสนาอิสลาม

ความสัมพันธ์ทางสังคมในตำบลสันทรายเป็นความสัมพันธ์ที่อยู่ภายใต้ความเป็นเครือญาติ ความเป็นเพื่อนเชื่อมโยงให้สังคมไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมในตำบลสันทรายเป็นสังคมที่มีความเอื้ออาทรช่วยเหลือเกื้อกูลกันในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้ดี

แผนภูมิที่2 ลักษณะการรวมกลุ่มในตำบลสันทราย

การรวมกลุ่มในตำบลสันทราย

การรวมกลุ่มของชาวบ้านในตำบลนี้มี 3 ลักษณะ คือ

1. กลุ่มสวัสดิการในชุมชน เป็นกลุ่มที่เกิดขึ้น จากความต้องการ แก้ไข ปัญหาพื้นฐาน

การรวมกลุ่มในตำบลสันทราย

การรวมกลุ่มของชาวบ้านในตำบลนี้มี 3 ลักษณะ คือ

1. กลุ่มสวัสดิการในชุมชน เป็นกลุ่มที่เกิดขึ้น จากความต้องการ แก้ไข ปัญหาพื้นฐาน ที่จำเป็นจึงเกิดการรวมกลุ่มเพื่อช่วยเหลือกันในชุมชน กลุ่มดังกล่าวได้แก่ กลุ่มฌาปนกิจศพ กลุ่มประปาหมู่บ้าน กลุ่มกองทุนยา เป็นต้น
2. กลุ่มเศรษฐกิจ เป็นกลุ่มที่เกิดขึ้นจากความต้องการแก้ไขปัญหาด้านเงินทุนทางการเกษตร ที่ขาดแคลนของเกษตรกร โดยการเข้ามาช่วยเหลือจากรัฐบาลในการจัดตั้งธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ทำให้เกิดกลุ่มธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ (ธกส.) ต่อมาชาวบ้านได้รับการส่งเสริมจากกรมพัฒนาชุมชนให้มีการรวมกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตเพื่อช่วยเหลือกันในชุมชนต่อมาพัฒนาเป็นกลุ่มออมทรัพย์สัจจะซึ่งมีการจัดตั้งขึ้นทั้ง 11 หมู่บ้านในตำบลสันทราย
3. กลุ่มอาชีพทางการเกษตรของเกษตรกร เป็นกลุ่มที่เกิดขึ้นจากการประสบปัญหาด้านการเกษตรร่วมกันของเกษตรกรดังนั้นเกษตรกรจึงรวมกลุ่มกันขึ้นเพื่อช่วยกันหาแนวทางแก้ไขปัญหา และเพื่อสร้างรายได้เสริมให้แก่ครอบครัวกลุ่มดังกล่าวได้แก่ กลุ่มปลูกพืชหมุนเวียนระยะสั้นหมู่ 11 กลุ่มออมทรัพย์ร้านค้าชุมชน หมู่ 8 กลุ่มเกษตรทำสวน สันทราย หมู่ 6 กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร กลุ่มเลี้ยงปลาทาบทิม และกลุ่มเลี้ยงไก่พื้นเมือง กลุ่มสหการกลุ่มเกษตร หมู่ 5 กลุ่มแนวร่วมเกษตรกร หมู่ 5 กลุ่มผู้ปลูกพืชผักชี หมู่ 1 กลุ่มศูนย์สาธิตการตลาด หมู่ 5

วัฒนธรรม ประเพณี

ประเพณี วัฒนธรรมของชาวบ้านชุมชนสันทรายที่ปฏิบัติสืบเนื่องกันมาตั้งแต่อดีตจนปัจจุบันมีอยู่ด้วยกันหลายอย่าง แต่ในการศึกษาครั้งนี้จะขอกล่าวอย่างวัฒนธรรม ประเพณีในชุมชนที่ปฏิบัติสืบเนื่องกันมา โดยมีพื้นฐานมาจากความร่วมมือกันของคนในชุมชน บางครั้งความร่วมมือดังกล่าวอาจเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น โดยที่ไม่ได้มีการนัดหมายกันมาก่อน แต่พอถึงวันสำคัญดังกล่าวชาวบ้านก็จะมาชุมนุมร่วมมือกันปฏิบัติอย่างเต็มที่ ซึ่งประเพณี วัฒนธรรมดังกล่าวนี้ได้แก่

ประเพณีที่มีความสัมพันธ์กับวัดและชุมชน

วัดเป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวบ้าน วิถีชีวิตของคนไทยในชนบทมีความผูกพันอยู่กับวัดมาช้านาน เป็นสิ่งที่มีความสำคัญทางความเชื่อของท้องถิ่น ทั้งเป็นแรงกระตุ้นที่ก่อให้เกิดความร่วมมือของชาวบ้านในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนร่วมกัน และยังเป็นที่ยอมรับสั่งสอนแก่ลูกหลานชาวบ้าน เป็นศูนย์รวมของจิตใจ และพิธีกรรมต่าง ๆ ของหมู่บ้าน

วัดทุกแห่งในตำบลสันทรายเป็นที่ประกอบศาสนพิธีต่าง ๆ ทางพุทธศาสนา โดยเฉพาะวันสำคัญ เช่น วันเข้าพรรษา ออกพรรษา วันมาฆบูชา และวันวิสาขบูชาหรืองานประเพณีต่าง ๆ เช่น งานสลากภัต งานปอยหลวง ฯลฯ การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของชาวบ้าน และวัดจะร่วมกันปรึกษา

หรือในที่ประชุมเป็นแนวทางการปฏิบัติทุกครั้งที่จะมีงาน หรือกิจกรรมที่สำคัญ ซึ่งเป็นวิธีที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชาวบ้านทุกชั้นตอน

ประเพณีที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งที่ชาวบ้านปฏิบัติกันอย่างเคร่งครัดคือประเพณีงานศพ ซึ่งทุกคนถือเป็นหน้าที่ที่จะต้องไปช่วยงานศพแสดงน้ำใจกับญาติผู้ตายเป็นครั้งสุดท้าย โดยจะช่วยเหลือเจ้าภาพในการปฏิบัติงานให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี เมื่อมีคนตายในหมู่บ้านชาวบ้านที่อยู่บ้านใกล้เรือนเคียงจะร่วมช่วยงานจนกระทั่งถึงวันเสีย (วันเผา) เจ้าภาพจะตั้งศพนานกี่วันแล้วแต่ลูกหลานจะกำหนด ซึ่งปัจจุบันมีการพัฒนากิจกรรมการช่วยเหลืองานศพขึ้นมาใหม่คือ การตั้งกลุ่มฌาปนกิจศพขึ้นในหมู่บ้านซึ่งจะมีสมาชิกทุกครัวเรือน เมื่อมีการตายขึ้นในหมู่บ้านจะมีการช่วยเหลือกันเป็นอย่างดี

สำหรับกิจกรรมอื่น ๆ ที่ยังคงอยู่ ชาวบ้านตำบลสันทรายจะร่วมกันจัดทำโดยผู้นำหมู่บ้าน และคณะกรรมการหมู่บ้านได้จัดประชุมชี้แจง และปรึกษาหารือ จัดแบ่งงานตามความถนัด โดยเฉพาะกิจกรรมที่เป็นงานประเพณีของหมู่บ้าน ชาวบ้านจะเต็มใจร่วมมือกันทำงานไม่ว่าจะเป็นหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย หรือไม่ได้รับมอบหมาย เช่น การจัดสถานที่ จัดโต๊ะเก้าอี้ ติดตั้งเครื่องเสียง การประกอบอาหาร การจัดดอกไม้ ตลอดจนการเก็บกวาดล้างจานชาม ชาวบ้านทุกคนจะรู้สึกเป็นเจ้าภาพของงาน ได้ทุ่มเททั้งแรงงาน ปัจจัยต่าง ๆ เช่น เงิน วัสดุ อุปกรณ์ จะมาช่วยงานกันอย่างเต็มใจถ้ามีปัญหาหรือการดำเนินการดำเนินงานชาวบ้านก็จะร่วมมือกันปรึกษาหารือแก้ไขปัญหา การประชุมปรึกษาหารือการถกเถียงกันนั้นเป็นกลไก เป็นวิธีการ หรือรูปแบบที่ทำให้ชาวบ้านเกิดการมีส่วนร่วม ช่วยกันคิดหาวิธีการที่จะให้กิจกรรมต่าง ๆ ที่ร่วมกันทำนี้ได้รับผลดีที่สุด และกลไกเหล่านี้ก็เป็นสิ่งที่ชาวบ้านจะต้องคำนึงถึงตลอดเวลา โดยจะต้องมีการนำเรื่องราวเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต วัฒนธรรมประเพณี ที่จะร่วมกันปฏิบัติในชุมชนของตนมาร่วมปรึกษาหารือในที่ประชุมใหญ่บ้าง ประชุมย่อยบ้าง เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมที่สอดคล้องกับการพัฒนาท้องถิ่นในปัจจุบันอย่างแท้จริง

สาธารณสุข

อดีตตำบลสันทรายมีระบบสาธารณสุขของตนเอง โดยมีภูมิปัญญาชาวบ้านที่เป็นหมอพื้นบ้านสามารถวิเคราะห์อาการของโรคและวิธีการรักษาได้โดยวิธีแบบแผนโบราณจากสมุนไพรต่าง ๆ รู้จักเรียนรู้สรีระร่างกายมนุษย์ วิธีการนวดแผนโบราณตามความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับ การถ่ายทอดจากผู้รู้ที่ถ่ายทอดกันมาเป็นเวลานาน นอกจากนั้นในชุมชนสันทรายยังมีความเชื่อและยอมรับการรักษาสุขภาพด้วยวิธีทางไสยศาสตร์ โดยเฉพาะการรักษาด้วยเวทย์มนต์คาถา เวลาได้รับบาดเจ็บเกี่ยวกับกระดูก ข้อมือ ข้อเท้าเคล็ดขัดยอก ก็จะมีหมอเป่าทำการรักษา ต่อมาเมื่อประเทศได้มีแผนพัฒนาเกิดขึ้นรัฐได้เข้ามาจัดการกับการจัดระบบสาธารณสุขของชุมชน โดยได้มีการจัดตั้งสา

ธารณสุขตำบลสันทรายขึ้นในปี 2508 ที่หมู่ 2 บ้านป่าสา ตำบลสันทราย อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่

ปัจจุบันชาวบ้านในตำบลสันทรายเมื่อมีปัญหาด้านสุขภาพอนามัยจะได้รับการรักษาพยาบาลจากสถานีอนามัยประจำตำบลสันทราย และจากสถิติเมื่อปี พ.ศ.2542 พบว่ามีชาวบ้านในตำบลสันทรายที่เข้าไปรักษาในสถานีอนามัยสันทราย ประมาณร้อยละ 60 - 70% ของประชากรทั้งหมดในตำบลสันทราย นอกจากนี้ตำบลสันทรายยังมีอาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) จำนวน 82 คน กระจายอยู่ครบทั้ง 11 หมู่บ้านเพื่อคอยให้คำแนะนำช่วยเหลือในด้านการดูแลสุขภาพขั้นพื้นฐานอีกด้วย

การศึกษา

จากอดีตการศึกษาของตำบลสันทรายอยู่ที่วัด ผู้ที่สนใจเรียนจะต้องไปศึกษาเล่าเรียนที่วัดซึ่งตั้งอยู่ในชุมชน โดยใช้ศาลาวัดเป็นที่เรียนหนังสือ ไม่มีครูจากทางราชการมาสอน แต่มีพระสงฆ์ในวัดเป็นผู้สอนจนทำให้เกิดเป็นประเพณีชุมชน ในสมัยนั้นถ้าใครจะเรียนหนังสือต้องไปเรียนที่วัด แต่เป็นการเรียนแบบผสมคือ มีทั้งการเรียนหนังสือภาษาไทย เรียนตัวอักษรเมือง และเรียนธรรมะควบคู่กันไป การเรียนที่วัดมีเรื่อยมาจนกระทั่งเมื่อทางราชการได้จัดตั้งโรงเรียนขึ้นในปี พ.ศ. 2475 ทำให้ชาวบ้านได้รับการศึกษาแต่ก็ยังต้องอาศัยสถานที่วัดเป็นโรงเรียนอยู่ ปัจจุบันวัดในตำบลสันทรายมีทั้งหมด 8 แห่ง

ปัจจุบันตำบลสันทราย มีโรงเรียนระดับประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการ การประถมศึกษาแห่งชาติ (สพช.) อยู่ 4 โรงเรียน คือ

1. โรงเรียนวัดหนองแบน ตั้งอยู่หมู่ 6 บ้านหนองแบน เปิดสอนระดับอนุบาล 1, 2 และระดับประถมศึกษาปีที่ 1 ถึง 6 รับนักเรียนในพื้นที่หมู่ 6 หมู่ 7 และหมู่ 8 ปัจจุบันมีครู 5 คน เป็นชาย 3 คน หญิง 2 คน นักการภารโรง 1 คน มีนักเรียนรวมทั้งหมด 47 คน เป็นชาย 17 คน และเป็นหญิง 30 คน
2. โรงเรียนบ้านสันทราย ตั้งอยู่หมู่ 10 บ้านสันทรายมหาวงศ์ เปิดสอนระดับอนุบาล 1, 2 และระดับประถมศึกษาปีที่ 1 ถึง 6 รับนักเรียนในพื้นที่หมู่ 1 หมู่ 2 หมู่ 10 หมู่ 8 และหมู่ 9 ปัจจุบันมีครู 9 คน เป็นชาย 6 คน หญิง 3 คน มีนักการภารโรง 1 คน มีนักเรียนรวมทั้งหมด 142 คน
3. โรงเรียนบ้านร่องปู้หม่น ตั้งอยู่ หมู่ 11 บ้านร่องปู้หม่น เปิดสอนระดับอนุบาล 1, 2 และระดับประถมศึกษาปีที่ 1 ถึง 6 รับนักเรียนในพื้นที่หมู่ 11 และหมู่ 5 ปัจจุบันมีครู 7 คน เป็นชาย 4 คน หญิง 3 คน มีนักเรียนรวมทั้งหมด 68 คน เป็นชาย 37 คน และเป็นหญิง 31 คน
4. โรงเรียนศรีดอนไชย ตั้งอยู่หมู่ 4 บ้านต้นผึ้ง-ศรีดอนไชย ซึ่งเป็นโรงเรียนขยายโอกาสของชุมชน เปิดสอนตั้งแต่ระดับอนุบาล 1, 2 ระดับประถมศึกษาปีที่ 1 ถึง 6 และมีมัธยมศึกษาตอนต้นปีที่ 1 ถึง 3 มีครู 17 คน เป็นชาย 4 คน หญิง 13 คน มีนักการภารโรง 1 คน รับนักเรียนในพื้นที่หมู่ 2

หมู่ 3 หมู่ 4 หมู่ 8 และหมู่ 9 ตำบลข้าวเมียง มีนักเรียนรวมทั้งหมด 196 คน เป็นชาย 109 คน และเป็นหญิง 87 คน

นอกจากการจัดการศึกษาในระดับอนุบาล 1,2 ประถมศึกษาและมัธยมศึกษาแล้ว ในตำบลสันทรายยังมีการจัดการศึกษาเด็กก่อนเกณฑ์ซึ่งเป็นโครงการเพื่อพัฒนาชุมชนคือศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ซึ่งให้การศึกษาแก่เด็กเล็กก่อนเกณฑ์อายุตั้งแต่ 1 ขวบ จนถึง 5 ขวบ ซึ่งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กนี้จะได้บริการสนับสนุนงบประมาณดำเนินการค่าตอบแทนจากกรมพัฒนาชุมชนและผู้ปกครองเด็กจะจ่ายเป็นค่าอาหารเลี้ยงดูในอัตราดังนี้คือ

เด็กอายุ 1-2 ปี ค่าเลี้ยงดู 300 บาท/เดือน

เด็กอายุ 2-3 ปี ค่าเลี้ยงดู 250 บาท/เดือน

เด็กอายุ 5 ปี ค่าเลี้ยงดู 200 บาท/เดือน

นอกจากนี้จะเป็นเงินเดือนของผู้ดูแลเด็ก คนละ 3,000 บาท/เดือน ปัจจุบันตำบลสันทรายมีศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจำนวน 3 แห่ง คือ

1. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านป่าสา ตั้งอยู่หมู่ที่ 2 บ้านป่าสา มีผู้ดูแลเด็กจำนวน 2 คนเป็นหญิง มีเด็กเล็ก จำนวน 34 คน เป็นชาย 19 คน และหญิง 15 คน
2. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านหนองแบน ตั้งอยู่หมู่ที่ 6 บ้านหนองแบน ตั้งเมื่อวันที่ 6 กันยายน พ.ศ.2536 มีผู้ดูแลเด็กจำนวน 2 คน เป็นหญิง มีเด็กเล็ก จำนวน 36 คน เป็นชาย 19 คน และหญิง 17 คน
3. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กคันทอง-ศรีดอนไชย ตั้งอยู่หมู่ที่ 4 บ้านคันทอง-ศรีดอนไชย ตั้งเมื่อวันที่ 1 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2532 มีผู้ดูแลเด็กจำนวน 2 คน เป็นหญิง มีเด็กเล็ก จำนวน 29 คน เป็นชาย 16 คน และหญิง 13 คน

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กนี้ตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ต้องการช่วยเหลือผู้ปกครองและเด็กวัยก่อนเรียนให้ได้รับการฝึกอบรม เพราะคนในตำบลสันทรายเองส่วนใหญ่มีอาชีพเป็นเกษตรกรและรับจ้างไม่มีเวลาเลี้ยงดูลูกเท่าที่ควร

สภาพทางเศรษฐกิจ

ด้านอาชีพการเกษตร

- การปลูกพืชไร่ เกษตรกรในตำบลสันทรายกว่า 90% มีการปลูกพืชไร่เป็นอาชีพหลัก และมีพื้นที่ปลูกไร่เฉลี่ย 2 – 5 ไร่/ครอบครัว โดยพื้นที่ 1 ไร่ จะปลูกไร่ประมาณ 25 – 30 ต้น

พันธุ์ไร่ที่ปลูกมี 4 พันธุ์ คือ

1. พันธุ์อีตอ เป็นพันธุ์ที่นิยมปลูกมากในปัจจุบัน เนื่องจากออกดอกผลก่อนพันธุ์อื่น ๆ ซึ่งทำให้ขายได้ราคาดี

ต้นทุนการผลิตลำไยต่อไร่ ประกอบด้วย

1. ค่าปุ๋ยเคมี สูตร 15-15-15 ซึ่งเกษตรกรต้องใส่ประมาณ 3 ครั้ง ๆ ละ 2 กระสอบ ประมาณ 6 กระสอบ/ไร่ ราคากระสอบละ 550 บาท ฉะนั้น 1 ไร่ เกษตรกรจะต้องเสียค่าใช้จ่ายในการซื้อปุ๋ย 3,300 บาท
2. ค่าสารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืชสารเคลือบใบฮอร์โมนเร่งการเจริญเติบโต ประมาณ 1,600 บาท
3. ค่าจ้างแรงงานในการใส่ปุ๋ย ตัดหญ้า เก็บผลผลิต ประมาณ 2,000 บาท
4. ค่าสารโปรแตสเซียมคลอไรด์ ประมาณ 1,000 บาท

ดังนั้น เมื่อคิดต้นทุนการผลิตลำไยเกษตรกรจะมีค่าใช้จ่ายในการลงทุนประมาณ 7,900 บาท ในด้านเงินลงทุนเพื่อการผลิต เกษตรกรนำมาจากแหล่งเงินทุน 4 แหล่งด้วยกัน คือ

1. เงินออมของครอบครัว ประมาณ 20%
2. เงินกู้จากสหกรณ์การเกษตร ทั้งในรูปของเงินลงทุน และในรูปของปัจจัยการผลิตที่สหกรณ์จัดหามาให้ ประมาณ 50%
3. เงินกู้จากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) ประมาณ 15%
4. เงินกู้จากกลุ่มออมทรัพย์ในชุมชนที่เกษตรกรเป็นสมาชิกอยู่ ประมาณ 5%

การตลาดลำไย ลำไยในจังหวัดลำพูน และจังหวัดเชียงใหม่จะเริ่มให้ผลผลิตตั้งแต่ช่วงปลายเดือนมิถุนายนจนถึงกลางเดือนกันยายน ในช่วงแรกลำไยจะราคาสูงมากและจะลดลงเรื่อย ๆ จนถึงกลางเดือนสิงหาคม ราคาลำไยจึงจะคงที่

การคัดเกรด ลำไยจะมี 5 เกรดด้วยกัน คือ เกรด 1 เป็นเกรดที่ดีที่สุด และ 2, 3, 4 และ 5 ตามลำดับ แต่ชาวบ้านส่วนใหญ่จะได้เกรดที่ระดับ เกรด 1 และ 2 ส่วนเกรด 3, 4, และ 5 จะไม่ค่อยมีในเรื่องของราคาซื้อจะลดลง เกรดละ 5 บาท หมายความว่า ถ้าเกรด 1 ราคา 35 บาท เกรด 2 ก็จะมีราคา 30 บาท และลดลงไปเรื่อย ๆ

การขายลำไยของเกษตรกร มี 3 ลักษณะ คือ

1. เกษตรกรนำลำไยไปขายเองที่เสียได้ ซึ่งเป็นพ่อค้าส่งออกลำไยและจะเปิดจุดรับซื้อที่จังหวัดลำพูน โดยมีตะกร้าบรรจุลำไยบริการให้เกษตรกร ซึ่งเกษตรกรจะต้องไปปรับตะกร้าเพื่อนำไปบรรจุลำไยตามเกรด แล้วนำไปส่งที่จุดรับซื้อ ลักษณะนี้เกษตรกรจะขายได้ราคาดีเพราะไม่ได้ผ่านพ่อค้าคนกลาง ซึ่งปกติพ่อค้าคนกลางจะคิดกำไรกำไรโลกรัมละประมาณ 1-2 บาท
2. เกษตรกรนำลำไยไปขายให้พ่อค้าในระดับชุมชน จากนั้นพ่อค้าจะนำลำไยไปส่งที่เสียได้ ณ จุดรับซื้อที่ลำพูนอีกต่อหนึ่ง โดยพ่อค้าจะมีกำไรกำไรโลกรัมละประมาณ 1-2 บาท
3. เกษตรกรขายเหี่ยว หมายความว่าในช่วงลำไยลูกเล็ก ๆ จะมีพ่อค้ามาเหมาสวนแบบขาดตัว ติราคาตกลงและต่อรองกันระหว่างเจ้าของสวนและพ่อค้า เมื่อถึงเวลาเก็บผลผลิตพ่อค้าจะไปเก็บผลผลิตเองโดยที่เกษตรกรไม่ต้องเกี่ยวข้องกับใด ๆ

บรรจูลำไยตามเกรด แล้วนำไปส่งที่จุดรับซื้อ ลักษณะนี้เกษตรกรจะขายได้ราคาดีเพราะไม่ได้ผ่านพ่อค้าคนกลาง ซึ่งปกติพ่อค้าคนกลางจะคิดกำไรกี่โลกรัมละประมาณ 1-2 บาท

2. เกษตรกรนำลำไยไปขายให้พ่อค้าในระดับชุมชน จากนั้นพ่อค้าจะนำลำไยไปส่งที่เฮียไต้ฉวน จุดรับซื้อที่ลำพูนอีกต่อหนึ่ง โดยพ่อค้าจะมีกำไรกี่โลกรัมละประมาณ 1-2 บาท

3. เกษตรกรขายเหี่ยว หมายความว่าในช่วงลำไยลูกเล็ก ๆ จะมีพ่อค้ามาเหมาสวนแบบขาดตัว ตีราคาตกลงและต่อรองกันระหว่างเจ้าของสวนและพ่อค้า เมื่อถึงเวลาเก็บผลผลิตพ่อค้าจะไปเก็บผลผลิตเอง โดยที่เกษตรกรไม่ต้องเกี่ยวข้องกับใคร ๆ

- การปลูกพืชผัก เกษตรกรบางส่วนจะปลูกพืชผักพวก พริก มะเขือ กระเทียม พืชผักอื่น ๆ ตามฤดูกาล และการเพาะเห็ดต่าง ๆ โดยปลูกแซมระหว่างต้นลำไยในส่วนของเกษตรกรที่เริ่มทำสวนลำไยใหม่ ๆ ขณะที่ลำไยยังไม่ออกดอกออกผล ส่วนหนึ่งทำเป็นอาชีพเสริม เกษตรกรจะนำผลผลิตเหล่านี้ไปขายในเมือง หรือจะมีแม่ค้าในหมู่บ้านมารับไปขายอีกต่อหนึ่ง และผลผลิตส่วนหนึ่งก็จะขายให้ร้านค้าในชุมชน

- การเลี้ยงสัตว์ เช่น การเลี้ยงไก่ เป็ด การเลี้ยงปลา เป็นอาชีพเสริมขนาดเล็กเพื่อบริโภคในครัวเรือนเป็นหลัก

- การแปรรูป ลำไยอบแห้ง กลัวยตาก ข้าวแตน เป็นอาชีพเสริมอีกอาชีพหนึ่งที่กลุ่มแม่บ้านบางกลุ่มได้ดำเนินการร่วมกันหลังฤดูเก็บเกี่ยวลำไย แต่ก็ได้ผลผลิตของผลิตภัณฑ์ไม่มากนัก

อาชีพรับจ้าง

มีประมาณ 3-5% ของประชากรทั้งหมด ประกอบด้วย 2 กลุ่มใหญ่ ๆ ด้วยกันคือ

1. รับจ้างเป็นแรงงานในเมือง ทั้งในอำเภอสารภี ในเมืองเชียงใหม่ และในนิคม อุตสาหกรรมลำพูน

2. รับจ้างในภาคเกษตร ส่วนใหญ่เป็นแรงงานรับจ้างในการเก็บลำไย ใส่ปุ๋ยลำไย ทั้งในชุมชน และภายนอกชุมชน ซึ่งอยู่ในช่วงฤดูกาลเก็บเกี่ยวลำไยเป็นหลัก หลังช่วงฤดูเก็บเกี่ยวลำไยชาวบ้านบางส่วนจะสานไม้ทำหมวกใบลานขาย โดยจะขายส่งให้แม่ค้าในหมู่บ้าน ราคาขายส่งใบละ 6 - 7 บาท หรือบางคนจะสานไม้ขายเป็นเส้นในราคา 100 เส้นขาย 3 - 3.5 บาท นอกจากนั้นช่วงเดือนเมษายนชาวบ้านบางคนจะออกไปรับจ้างเก็บพริกชี้หนู โดยได้รับค่าจ้างเป็นรายวัน ๆ ละ 100 บาท หรือถ้าช่วงที่พริกมีราคาสูงมากก็จะเก็บแบ่งครึ่งกับเจ้าของสวน และช่วงฤดูปลูกหอม ปลูกกระเทียมชาวบ้านบางส่วนจะออกไปรับจ้างถอนหอม ถอนกระเทียม ได้ค่าจ้างวันละ 100 บาท และก็มีแม่บ้านบางส่วนในหลายหมู่บ้านรับจ้างเย็บผ้าโหลส่งโรงงาน

ปัจจุบันมีการรับจ้างเพิ่มขึ้นในหมู่ที่ 5 บ้านท่ามะขามคือมีการรับจ้างมัดฟาง สำหรับเพาะเห็ดฟางของกลุ่มเกษตรกรหมู่ที่ 5 โดยได้รับค่าจ้างวันละ 100 บาท

อาชีพค้าขาย

มีประมาณ 3-5% ของประชากรทั้งหมด ประกอบด้วย 2 กลุ่มใหญ่ ๆ ด้วยกันคือ

1. ขายของชำในหมู่บ้าน เป็นร้านค้าขายเครื่องอุปโภคบริโภคที่จำเป็นในการดำรงชีวิตของชาวบ้าน ทั้งของกินของใช้รวมถึงร้านขายกล้วยเดี่ยวร้านอาหารต่าง ๆ แต่ละหมู่บ้านจะมีประมาณ 5-6 ร้านค้า
2. ค้าขายลำไยและขายปัจจัยการผลิตด้านการเกษตร เช่น ปุ๋ยเคมี สารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืช ซึ่งเป็นพ่อค้าเต็มตัว เป็นผู้เหมาสวนลำไย และรับซื้อผลผลิตจากชาวบ้านไปขายในเมือง และขายให้กับพ่อค้าอีกต่อหนึ่ง
3. ทำธุรกิจปั้มน้ำมันและก๊าซ ในตำบลสันทรายมีการทำธุรกิจปั้มน้ำมันจำนวน 7 แห่ง

ปัญหาอื่นๆ ของตำบลสันทราย

จากการศึกษาสภาพทั่วไปของชุมชนตำบลสันทราย มีปัญหาสรุปภาพรวมได้ดังนี้

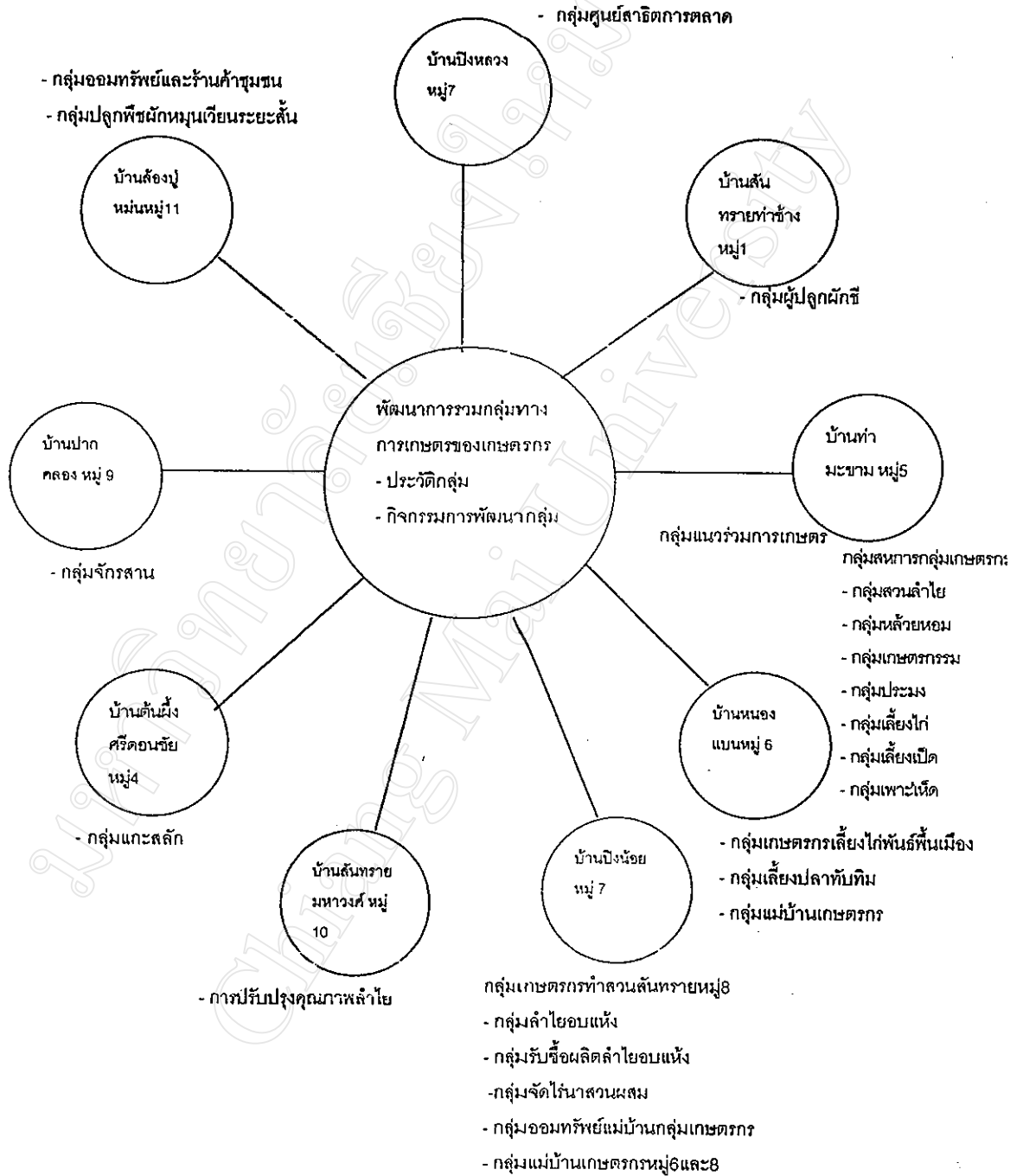
1. ปัญหาโครงสร้างพื้นฐาน (ปัญหาด้านคมนาคม น้ำ ไฟ ฯลฯ)
 - 1) ถนนบางแห่งยังเป็นดินลูกรัง
 - 2) ถนนบางแห่งชำรุดเป็นหลุมเป็นบ่อ
 - 3) สะพานบางแห่งชำรุดและเป็นสะพานไม้ รุดผ่านไม่ได้
 - 4) ซอยบางซอยยังไม่ได้พัฒนาเป็นถนน
 - 5) ถนนบางส่วนไม่มีระบบแสง (ไฟฟ้า) ส่องสว่าง
2. ปัญหาโรคเอดส์
 - 1) ปัญหาการติดเชื้อเอดส์ (ความรู้ความเข้าใจที่มีต่อโรคเอดส์)
 - 2) ปัญหาผลกระทบจากโรคเอดส์ (เด็กกำพร้า, ผู้สูงอายุ)
 - 3) การส่งเสริมกิจกรรมและการรวมกลุ่มของผู้ติดเชื้อเอดส์
3. ปัญหารายได้ของประชาชน (ปัญหาด้านการผลิตและการตลาด การอาชีพ การเกษตร ฯลฯ)
 - 1) ปัญหาขาดการรวมกลุ่มด้านการเกษตร
 - 2) ปัญหาการใช้สารเคมี ปุ๋ยวิทยาศาสตร์มากเกินไป
 - 3) ปัญหาพ่อค้าคนกลางตัดราคา
 - 4) ปัญหาขาดความรู้และเทคนิคใหม่ๆ ในการประกอบอาชีพ
 - 5) ปัญหาการขาดอาชีพเสริมนอกฤดูปลูกพืชเป็นหลัก
 - 6) ปัญหาด้านการสะสมทุนในชุมชน (ออมทรัพย์) ยังไม่ทั่วถึง
 - 7) ปัญหาเกษตรกรขาดการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และภูมิปัญญาในท้องถิ่น
 - 8) ปัญหาการว่างงานนอกฤดูกาลเก็บเกี่ยวลำไย

4. ปัญหาคุณภาพชีวิต
 - 1) ปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติด ยาบ้า
 - 2) ปัญหาการแพร่ระบาดของโรคไข้เลือดออก
 - 3) ปัญหาการแพร่ระบาดของโรคพิษสุนัขบ้า
 - 4) ปัญหาการมั่วสุมของวัยรุ่น
 - 5) ปัญหาครัวเรือนมีน้ำสะอาดสำหรับดื่ม ไม่พอเพียง
 - 6) ราษฎรบางส่วนอ่านหนังสือไม่ออก เขียนไม่ได้
5. ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม
 - 1) ปัญหาการทิ้งขยะลงตามไหล่ทางและที่สาธารณะ
 - 2) ปัญหาการขาดความรู้เรื่องการแยกขยะ
 - 3) ปัญหาการบุกรุกที่สาธารณะบริเวณริมลำเหมืองสาธารณะ
 - 4) ปัญหาภูมิทัศน์แม่น้ำปิง
 - 5) ปัญหาขาดการกำจัดขยะอย่างถูกวิธี
6. ปัญหาด้านการบริหารจัดการและการมีส่วนร่วมของชุมชน
 - 1) ปัญหาการขาดความรู้ ความเข้าใจ ในระบบการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล
 - 2) ปัญหาขาดการรวมกลุ่ม การวิเคราะห์ปัญหาและร่วมกันแก้ไขปัญหาของ ชุมชน
 - 3) ปัญหาขาดบุคลากรในการปฏิบัติงานในองค์การบริหารส่วนตำบล
 - 4) ปัญหาด้านการพัฒนาความรู้ ความสามารถในการเรียนรู้ในชุมชน
 - 5) ปัญหาองค์การบริหารส่วนตำบล ยังไม่มีที่ทำการเป็นของตนเอง
 - 6) ปัญหาองค์การบริหารส่วนตำบล ขาดอุปกรณ์ วัสดุ เพื่อใช้ในการปฏิบัติงาน
 - 7) ปัญหาประชาชนขาดความเข้าใจในสิทธิภายใต้การปกครองตามรัฐธรรมนูญฉบับใหม่

2. กระบวนการพัฒนาการรวมกลุ่มทางการเกษตรของเกษตรกร ต.สันทราย

ทีมวิจัยได้ศึกษาประวัติความเป็นมา การทำกิจกรรมกลุ่ม และการพัฒนาการรวมกลุ่มของเกษตรกร ในตำบลสันทรายได้ข้อสรุปว่ามีการจัดตั้งกลุ่มเกษตรกรหลายกลุ่มในแต่ละหมู่บ้าน และบางกลุ่มมีกิจกรรมทำอย่างต่อเนื่องและมีการพัฒนาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งยังคงดำเนินการอยู่ กลุ่มดังกล่าวส่วนใหญ่เป็นกลุ่มตามธรรมชาติ มีอยู่กลุ่มเดียวที่เป็นกลุ่มนิติบุคคล คือ กลุ่มเกษตรกรทำสวนสันทรายหมู่ 8 ซึ่งรายละเอียดทั้งหมดที่ทีมวิจัยได้ทำการรวบรวมข้อมูล และเสนอ ดังนี้คือ

แผนภูมิที่ 3 การรวมกลุ่มทางการเกษตรของเกษตรกร ตำบลต้นทราย

การรวมกลุ่มเกษตรกร หมู่ 7 บ้านปิงหลวง

กลุ่มศูนย์สาธิตการตลาดหมู่ 7

ประวัติความเป็นมา

เป็นกลุ่มที่พัฒนามาจากกลุ่มออมทรัพย์สัจจะของหมู่ 7 ซึ่งกลุ่มออมทรัพย์สัจจะจัดตั้งขึ้นมาเป็นระยะเวลาประมาณ 2 ปี มีเงินสะสมทั้งหมดประมาณหนึ่งแสนกว่าบาท โดยวัตถุประสงค์หลักของกลุ่มออมทรัพย์จัดตั้งขึ้นเพื่อให้สมาชิกรู้จักออมสะสมไว้ใช้ในการผลิต และเป็นทุนสะสมให้สมาชิกู้โดยคิดดอกเบี้ยร้อยละ 1.5 บาท ซึ่งเป็นการช่วยแก้ปัญหาด้านการลงทุนให้สมาชิกได้ทางหนึ่ง แต่พบว่าเงินออมสะสมของกลุ่มยังไม่เพียงพอกับความต้องการกู้ของสมาชิก ทำให้การช่วยเหลือเกิดขึ้นน้อย

พ่อหลวงแก้ว สุนันตะ ซึ่งเป็นผู้ใหญ่บ้านหมู่ 7 อยู่ในขณะนั้นได้เห็นว่า หลังจากที่ตัวเองได้มีโอกาสเข้าร่วมอบรมที่ศูนย์พัฒนาชุมชนจังหวัดลำปางเกี่ยวกับกลุ่มออมทรัพย์ และศูนย์สาธิตการตลาดรวม 3 วัน พ่อหลวงแก้วจึงเกิดแนวคิด และนำความรู้ที่ได้จากการอบรมไปถ่ายทอดให้แก่ลูกบ้านปิง และจัดการประชุมพูดคุยกันขึ้น ผลจากการประชุมพบว่าชาวบ้านส่วนใหญ่ให้ความสนใจที่จะรวมกลุ่มจัดตั้งศูนย์สาธิตการตลาด เพราะทุกวันชาวบ้านต้องซื้อข้าวสาร อาหาร และสิ่งของอื่นจากร้านค้าในหมู่บ้านของตน หรือหมู่บ้านใกล้เคียง และสินค้าจากร้านค้าภายในหมู่บ้านส่วนใหญ่จะมีราคาแพง ชาวบ้านจึงสรุปแนวคิดร่วมกันว่าต้องการลดรายจ่ายโดยการซื้อสินค้าในราคาถูกลงจะช่วยให้ลดค่าใช้จ่ายลงได้ ต่อมาพ่อหลวงแก้ว จึงเริ่มเคลื่อนไหรรวบรวมสมาชิก และจัดประชุมใหญ่สมาชิก เพื่อหารือเรื่องรายละเอียด และอธิบายหลักการต่าง ๆ ในการจัดตั้งร้านค้าศูนย์สาธิตการตลาด หมู่ 7 หลังจากนั้นจึงเริ่มดำเนินการจัดตั้งศูนย์สาธิตการตลาด หมู่ 7

กิจกรรมกลุ่ม

ขั้นแรกกลุ่มได้ทำการเก็บหุ้นสมาชิก หุ้นละ 100 บาท ได้เงินหุ้นทั้งสิ้นเป็นเงิน 50,000 บาท (ห้าหมื่นบาทถ้วน) และเริ่มดำเนินการเช่าสถานที่เพื่อเปิดร้านค้าศูนย์สาธิตการตลาดและกลุ่มตกลงให้ พ่อหลวงแก้วและภรรยา ผัดเปลี่ยนกันเป็นผู้ขายของที่ร้านค้าศูนย์สาธิตการตลาดไปก่อน โดยไม่มีค่าแรง หรือเงินเดือน เมื่อดำเนินงานได้ระยะหนึ่ง สมาชิกพบว่าร้านค้าศูนย์สาธิตสามารถดำเนินกิจกรรมได้ดี และกลุ่มเริ่มมีรายได้ปันผลให้สมาชิกกลับคืนบางส่วน กลุ่มจึงจ่ายเงินเดือนให้ เป็นค่าแรง พ่อหลวงแก้วและภรรยา รวมทั้ง 2 คนเป็นเงิน 2,500 บาท/เดือน

ปี 2535 ร้านค้าศูนย์สาธิตการตลาดเสนอโครงการขอกู้ยืมเงินจากกรมพัฒนาชุมชน และได้รับงบประมาณสนับสนุนมาเป็นจำนวน 43,000 บาท โดยมีกำหนดให้ส่งคืนภายใน 5 ปี คือ ปีละ 6,000 บาท โดยเป็นงบประมาณอุดหนุนให้เปล่าไม่คิดดอกเบี้ย

ปี 2539 ได้จัดทำโครงการเสนอขอกู้เงินจาก ธนาคารออมสิน ได้รับเงินมาจำนวน 300,000 บาท โดยทางธนาคารออมสินคิดดอกเบี้ยร้อยละ 7 บาท/ปี

การดำเนินงานของร้านค้าศูนย์สาริตการตลาด หมู่ 7 ถือได้ว่าประสบผลสำเร็จเป็นอย่างดี โดยดูจากผลการดำเนินงานในปีแรก กลุ่มร้านศูนย์สาริตการตลาดได้กำไรสุทธิทั้งสิ้นเป็นเงิน 70,000 บาท ซึ่งกำไรที่ได้นี้ทางกลุ่มได้ตกลงร่วมกันว่าจะยังไม่ปันผลให้แก่สมาชิก แต่จะนำไปสร้างปรับปรุงร้านค้าศูนย์สาริตการตลาดขึ้นใหม่ ซึ่งได้ดำเนินการเสร็จสิ้นแล้วในปัจจุบัน ในปี 2542 ที่ผ่านมา ทางร้านค้าศูนย์สาริตการตลาดได้กำไรทั้งสิ้นเป็นเงิน 100,000 กว่าบาท โดยได้ทำการแบ่งกำไรคืนให้สมาชิก โดยคิดร้อยละ 20 ซึ่งปัจจุบันทางกลุ่มมีสมาชิกรวมทั้งสิ้น 118 คน และมีคณะกรรมการดำเนินการทั้งสิ้นแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ คณะกรรมการออมทรัพย์ และคณะกรรมการร้านค้าศูนย์สาริตการตลาด

นอกจากนี้พ่อหลวงแก้ว ได้เสนอแนวคิดที่ปัจจัยที่ทำให้ร้านค้าศูนย์สาริตการตลาดหมู่ 7 สามารถดำเนินการพัฒนากิจกรรมได้ และประสบผลสำเร็จเรื่อยมาจนถึงปัจจุบันเป็นเพราะกลุ่มยึดหลักการบริหารงานแบบโปร่งใส สมาชิกทุกคนมีสิทธิในการตรวจสอบบัญชีรายรับ รายจ่าย และอาศัยความมีน้ำใจช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เช่น ถ้าสมาชิกคนใดไม่มีเงิน ก็สามารถซื้อเป็นเงินเชื่อได้ เมื่อมีเงินแล้วจึงนำมาชำระคืน ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ร้านค้าศูนย์สาริตการตลาด หมู่ 7 เป็นที่ยอมรับของสมาชิก และเป็นที่ยื่นชมของชาวบ้านในหลาย ๆ หมู่บ้านในตำบลสันทรายในปัจจุบัน

การรวมกลุ่มเกษตรกรหมู่ 1 บ้านสันทรายท่าช้าง

ประวัติความเป็นมา

กลุ่มผู้ปลูกผักชี

นายเจตต์จันทร์ จันตัน สมาชิกของกลุ่มผู้ปลูกผักชีได้ให้สัมภาษณ์กับนักวิจัยถึงประวัติความเป็นมาของกลุ่มผู้ปลูกผักชีฝรั่งของหมู่ 1 ว่า เริ่มแรกนั้นกลุ่มผู้ปลูกผักชีได้รวมตัวกันจัดตั้งกลุ่มในชื่อของ “กลุ่มแม่บ้านผู้ปลูกผักชีฝรั่ง” โดยมีนางมณี จ๊ะนะ เป็นประธานกลุ่ม แต่ต่อมาสมาชิกของกลุ่มแม่บ้านบางคนขอถอนตัวออกจากกลุ่มทางกลุ่มจึงเปิดรับสมาชิกใหม่ ซึ่งสมาชิกใหม่เป็นผู้ชายร่วมด้วย ทางกลุ่มจึงตกลงว่าจะเปลี่ยนชื่อกลุ่มใหม่ เป็น “กลุ่มผู้ปลูกผักชี” ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

ที่มาของกลุ่มผู้ปลูกผักชี เกิดมาจากการพูดคุยปรึกษารือกันระหว่างเพื่อนบ้านใกล้เคียงภายในหมู่บ้าน โดยมีคำถามหลักว่า จะทำอะไรดีเพื่อเป็นรายได้เสริมในช่วงที่ว่างจากการเก็บเกี่ยวลำไย ประกอบกับในช่วงเวลานั้นมีสมาชิกบางคนได้ข่าวมาจากตำบลขัวมุง ซึ่งเป็นตำบลที่อยู่ติดกันว่า ชาวบ้านตำบลขัวมุงบางคนได้ทำการปลูกผักชีฝรั่ง และขายได้ในราคาดีมาก ขณะนั้นขายได้ราคา กิโลกรัมละ 40 บาท โดยมีพ่อค้ามารับซื้อถึงที่ และขณะนั้นผลผลิตไม่เพียงพอกับความต้องการของตลาด ทางกลุ่มจึงนัดประชุมสมาชิกปรึกษารือกัน และได้ไปศึกษาดูตัวอย่างการปลูกผักชีฝรั่งจากหมู่บ้านขัวมุง หลังจากนั้นจึงได้ข้อสรุปร่วมกันว่า จะรวมตัวกันตั้งกลุ่มขึ้น เพื่อ

ปลูกผักชีฝรั่ง และได้ทำการจัดตั้งกลุ่มขึ้นมาประมาณปี พ.ศ.2540 เริ่มแรกนั้นมีสมาชิกทั้งหมด 20 คน

กิจกรรมกลุ่ม

เริ่มต้นกลุ่มเรียกเก็บค่าสมาชิกหุ้นละ 100 บาท เป็นเงินรวมหุ้นทั้งหมด 2,000 บาท ได้นำไปฝากธนาคาร ต่อมากลุ่มได้เขียนโครงการเสนอขอของบประมาณสนับสนุนไปยังองค์การบริหารส่วนตำบล และได้รับเงินสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบลมาครั้งแรกเป็นเงิน 199,000 บาท โดยเป็นเงินหมุนเวียนไม่ต้องเสียดอกเบี้ย แต่มีกำหนดว่าทางกลุ่มต้องส่งคืนให้องค์การบริหารส่วนตำบลปีละ 40,000 บาท เป็นเวลาทั้งสิ้น 5 ปี หลังจากที่ได้รับงบประมาณสนับสนุนมาแล้ว ทางกลุ่มได้ปล่อยให้สมาชิกกู้ยืมละ 10,000 บาท มีเหลือเพียง 1 รายที่จะได้ 9,900 บาท และทางกลุ่มจะคิดดอกเบี้ยสมาชิกร้อยละ 1 บาท/เดือน เงินดอกเบี้ยที่ได้ทางกลุ่มจะนำไปเก็บสะสมฝากธนาคารไว้ก่อน

จนถึงปัจจุบัน พบว่า สมาชิกกลุ่มมีผู้ที่ทำการปลูกผักชีฝรั่งอยู่ทั้งสิ้น 4 ราย ส่วนสมาชิกคนอื่น ๆ ที่เหลือได้หันไปปลูกมะเขือ ผักกาดจ้อน (ผักกาดกวาดสูง) บ้างแล้ว ทั้งนี้เป็นเพราะในปัจจุบันราคาผักชีฝรั่งได้ตกลงเหลือกิโลกรัมละ 17 - 18 บาทเท่านั้น และการกำหนดราคาส่วนใหญ่ต้องขึ้นอยู่กับพ่อค้าที่มารับซื้อเป็นผู้กำหนดฝ่ายเดียว ซึ่งถ้าหักต้นทุนออกแล้วจะเหลือกำไรเพียงนิดเดียวเท่านั้น จากผลการดำเนินงานปัจจุบันกลุ่มผู้ปลูกผักชีมีเงินฝากในธนาคารทั้งสิ้นเป็นเงิน 18,190.19 บาท

การรวมกลุ่มเกษตรกร หมู่ 5 บ้านท่ามะขาม

1. กลุ่มแนวร่วมเกษตรกร

ประวัติความเป็นมา

จากการให้สัมภาษณ์ของ นายดวงทิพย์ ติงวันนา ได้เล่าว่า กลุ่มแนวร่วมเกษตรกรของหมู่ 5 เริ่มจัดตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2540 โดยการนำของคุณสิงห์ชัย ธรรมปิง มีสมาชิกเข้าร่วมครั้งแรก 26 ครอบครัว ต่อหลังรับเพิ่มอีก 15 ครอบครัว

กิจกรรมกลุ่ม

หลังจากจัดตั้งกลุ่มและรวบรวมสมาชิกได้แล้วกลุ่ม ได้เขียนขอของบประมาณสนับสนุนจากกองทุนหมุนเวียนของกระทรวงมหาดไทยต่อมากลุ่มได้รับเงินอุดหนุนพิเศษมาครั้งแรกเป็นเงิน 130,000 บาท (หนึ่งแสนสามหมื่นบาทถ้วน) เป็นงบประมาณสนับสนุนให้เปล่าหมุนเวียนใช้ใน กลุ่ม โดยกองทุนหมุนเวียนมีเงื่อนไขว่าให้กลุ่มแบ่งเงินให้สมาชิกเป็นเวลา 1 ปี และสมาชิกต้องส่งคืนให้กลุ่มจนครบ แบ่งผลกำไรคืนให้กลุ่มจำนวนเท่าไรแล้วแต่กลุ่มจะตกลงร่วมกัน เงินอุดหนุนที่ได้คืนมาจากสมาชิกจะเก็บไว้เป็นเงินกองกลาง โดยกลุ่มได้จัดตั้งคณะกรรมการดำเนินการ 4 คน

ปัจจุบันกลุ่มมีเงินออมอยู่รวมทั้งหมด 8,000 บาท และได้ปล่อยให้สมาชิกกู้ โดยคิดดอกเบี้ยร้อยละ 6 บาท/ปี การปล่อยให้กู้มีอยู่ 2 ลักษณะ คือ ให้กู้อายุนุคคล และให้กู้ลักษณะกลุ่ม

ปัจจุบันกิจกรรมที่สมาชิกกลุ่มแนวร่วมเกษตรกรบ้านท่ามะขามดำเนินการอยู่มีดังนี้ คือ

1.1 กลุ่มเลี้ยงหมู มีอยู่ 4 – 5 ครอบครัว มีหมูรวมประมาณ 8 – 10 ตัว

1.2 กลุ่มเลี้ยงไก่พื้นเมือง มีอยู่ 6 ครอบครัว เลี้ยงครอบครัวละประมาณ 40 ตัว

1.3 กลุ่มเลี้ยงวัว มีอยู่ 2 ครอบครัว มีวัวอยู่ครอบครัวละ 1 ตัว

กลุ่มมีข้อตกลงร่วมกันว่าสมาชิกทุกคนต้องจ่ายเงินบำรุงกลุ่ม จำนวน 50 บาท/ 2 ปี

ปัจจุบันกลุ่มกำลังดำเนินการเขียนโครงการเสนอขอของบประมาณสนับสนุนเพิ่มเติมจากกระทรวงมหาดไทย เป็นเงิน 150,000 บาท (หนึ่งแสนห้าหมื่นบาทถ้วน) เพื่อนำมาให้สมาชิกที่รับเพิ่มอีก 15 ครอบครัวที่ต้องการเดอบลำไย

ในการสมัครสมาชิกทุกครั้ง กลุ่มจะให้สมาชิกเขียนปัญหาลงในใบสมัคร โดยมีหัวข้อหลักดังนี้ คือ ปัญหาของตัวเองและปัญหาระดับการบริหารที่ต้องทำเช่นนี้เพื่อทางกลุ่มจะได้ทราบปัญหาของสมาชิก และจะได้ดำเนินการปรับปรุงแก้ไขการทำงานของกลุ่มให้สอดคล้องกับความต้องการของสมาชิกให้มากที่สุด

2. กลุ่มสหการกลุ่มเกษตรกรบ้านท่ามะขาม หมู่ที่ 5

ประวัติความเป็นมา

นายหลุยมานะ นิยมพรหมราช ประธานกลุ่มได้ให้สัมภาษณ์ว่า ตนเองได้มีโอกาสไปฝึกอบรมเกี่ยวกับโครงการกองทุนฟื้นฟูเกษตรกร และได้ทราบว่ากองทุนฟื้นฟูเงินที่จะให้เกษตรกรกู้ยืมโดยไม่เสียดอกเบี้ย แต่มีเงื่อนไขว่า เกษตรกรต้องมีการรวมกลุ่มกันขึ้นมา และต้องมีกิจกรรมที่ชัดเจน เมื่อกลับจากการอบรมตนเองจึงได้นำความรู้ที่ได้รับมาถ่ายทอดให้แก่เพื่อนบ้าน และรวบรวมคนที่สนใจรวมกลุ่มกัน และได้ทำการจัดตั้งกลุ่มสหการกลุ่มเกษตรกรขึ้นครั้งแรกเมื่อวันที่ 4 กรกฎาคม 2542 โดยกลุ่มมีสมาชิกทั้งหมด 106 ครอบครัว เก็บค่าสมาชิกหุ้นละ 100 บาท รวมหุ้นจำนวน 598 หุ้น เป็นเงิน 59,800 บาท ซึ่งในขั้นต้นได้นำเงินหุ้นไปฝากไว้ที่ธนาคารออมสิน และทางกลุ่มได้ตั้งระเบียบการเบิกเงินที่ธนาคารไว้ว่า ประธานจะประชุมขออนุมัติจ่ายเงินจากคณะกรรมการก่อนประธานจึงจะสั่งเบิกได้ โดยให้เหรียญกษาปณ์ดำเนินการ แต่กรณีที่ติดธุระให้เลขานุการกลุ่มดำเนินการแทนได้

การดำเนินงานกลุ่มทางกลุ่มได้จัดตั้งคณะกรรมการบริหารกลุ่มขึ้น และจะต้องมีการประชุมคณะกรรมการบริหารทุกวันที่ 15 ของทุกเดือน สถานที่ประชุมใช้การประชุมสามัญจรเวียนตามบ้านคณะกรรมการแต่ละคน หรือจะประชุม ณ สำนักงานของกลุ่ม แล้วแต่มติที่ประชุม และจะมีการประชุมร่วมคณะกรรมการ หรือประชุมสภาเกษตรกรหมู่บ้านทุกวันที่ 30 ของทุกเดือน เพื่อเสนอความคิดเห็น ข้อเสนอแนะการทำงานจากคณะกรรมการเป็นการตรวจสอบผลงาน และ

ประชุมใหญ่ของสมาชิกกลุ่มทั้งหมดทุก 3 เดือน เพื่อให้สมาชิกได้รับทราบถึงผลการดำเนินงานของกลุ่ม รวมถึงฐานะทางการเงินของกลุ่มด้วย

กิจกรรมกลุ่ม

กลุ่มสหการกลุ่มเกษตรกรบ้านท่ามะขาม ประกอบไปด้วยกลุ่มย่อย และมีกิจกรรมต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ คือ

2.1 *กลุ่มสวนลำไย* สมาชิกบางส่วนได้ทำการอุปถัมภ์ลำไยแห้งขาย แต่ขาดทุน เพราะไม่มีตลาด และสหกรณ์อำเภอสารภียังไม่มีการเคลื่อนไหวเรื่องของลำไยเลย

2.2 *กลุ่มกล้วยหอมทอง* มีพ่อค้าท้องถิ่นมารับซื้อราคาลูกละ 1 บาท สมาชิกมีหน่อกล้วยหอมทองจำหน่าย ยาวขนาด 50 – 75 เซนติเมตร ขณะนี้ทางสมาชิกได้ปลูกกล้วยหอมทองแซมในสวนลำไยเพิ่มอีก 98 ต้น

2.3 *กลุ่มเกษตรกรกรรม*

- การเพาะปลูกพืชเกษตรกรรมในสวนลำไย ขณะนี้ยังไม่เกิด
- การเพาะเห็ดยังไม่ก้าวหน้า เพราะขาดเงินทุนสนับสนุนจากกลุ่ม

2.4 *กลุ่มประมง* ขณะนี้สมาชิกได้ซื้อลูกกบมาเลี้ยงเป็นกบเนื้อ เพื่อที่จะเพาะลูกกบขายต่อไป และสมาชิกบางส่วนปล่อยลูกพันธุ์ปลานวลจันทร์ และปลาตะเพียนจำนวนอย่างละ 1,000 ตัวลงในบ่อ

2.5 *กลุ่มเลี้ยงไก่* สมาชิกทำการเลี้ยงไก่พื้นเมือง แต่ยังไม่มีการซื้อขาย บางส่วนมีการเลี้ยงไก่ชน

2.6 *กลุ่มเลี้ยงเป็ด* มีสมาชิก 2 ราย เพาะลูกเป็ดเทศพันธุ์บาห์เลียขาย ซึ่งผลิตไม่เพียงพอกับความต้องการของตลาด

2.7 *กลุ่มเพาะเห็ดฟาง*

เกิดขึ้นหลังจากมีการจัดตั้งศูนย์เครือข่ายกลุ่มอาชีพเกษตร นายคณิง นางวงษ์ ได้ให้สัมภาษณ์กับผู้วิจัยว่า หลังจากที่ตนเองได้มีส่วนร่วมทำงานเป็นคณะกรรมการศูนย์เครือข่ายเกษตรกร โดยดำรงตำแหน่งเลขานุการของศูนย์เครือข่าย จากการได้มีส่วนร่วมในการประชุมทุกครั้งทำให้ตนเอง และประธานศูนย์เครือข่าย นายมานะ เนียมพรหมราชและเพื่อนเกษตรกรของหมู่ 5 ที่ได้เข้าร่วมประชุมเกิดแนวความคิดที่ตรงกันว่าต้องการจะรวมกลุ่มขึ้นมา 1 กลุ่มเพื่อให้กลุ่มมีการทำกิจกรรมที่ชัดเจน โดยมีเป้าหมายว่ากลุ่มนั้นต้องสามารถสร้างรายได้ให้กับสมาชิกได้ด้วย เมื่อเกิดแนวคิดที่ตรงกันก็นำเกษตรกรชุดหนึ่งจึงได้มีการจัดประชุมปรึกษาหารือ และได้ข้อสรุปว่าช่วงฤดูหนาว สมาชิกส่วนใหญ่มีความสนใจที่จะทดลองเพาะเห็ดฟางและเห็ดหอม ต่อมากลุ่มเกษตรกรที่มีความสนใจได้ชวนกันไปศึกษาดูงานการเพาะเห็ดฟางและเห็ดหอมที่อำเภอคอยสะเกิด เมื่อเกษตรกรกลับมาจากการไปศึกษาดูงานที่อำเภอคอยสะเกิด จึงตัดสินใจรวมกลุ่มเพาะเห็ดฟางกันขึ้นมาโดยมีสมาชิกเริ่มแรกทั้งหมด 8 คน และสมาชิกตกลงกันว่าจะทำการทดลองเพาะเห็ดฟาง

ดูก่อนเพราะ จากการศึกษาดูงานทำให้รู้ว่าการเพาะเห็ดฟางจะใช้ทุนในการดำเนินงานต่ำกว่าการเพาะเห็ดหอมซึ่งต้องลงทุนสูงมาก เมื่อตกลงกันได้สมาชิกทุกคนได้ลงหุ้นคนละ 200-300 บาท ได้เงินหุ้นรวม 2,098 บาท ต่อมากลุ่มได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการบริหารงาน โดยมีนายอินหวั่น ปัญญาชัย เป็นประธานกลุ่ม กิจกรรมกลุ่มในระยะแรกกลุ่มได้อาศัยที่ดินของนายคณิง นาวงส์ ซึ่งเป็นที่อยู่ติดแม่น้ำปิงและติดถนนดำเนินการจัดสร้างโรงเพาะเห็ดฟาง โดยกลุ่มใช้เงินหุ้นดำเนินการเพาะเห็ดฟางชุดแรกโดยสมาชิกทุกคนช่วยกันดำเนินการโดยไม่คิดค่าแรง และสามารถขายเห็ดฟางชุดแรกได้กำไรมา 4,000 กว่าบาท และสมาชิกลงความเห็นว่าจะเอาเงินกำไรดังกล่าวเข้ากลุ่มก่อนแล้วดำเนินการเพาะเห็ดชุดที่ 2 ต่อเมื่อกลุ่มเริ่มดำเนินการเพาะเห็ดฟางชุดที่ 2 สมาชิกทุกคนตกลงร่วมกันว่ากลุ่มจะทำการจ้างงานดังต่อไปนี้

- จ้างแม่บ้านมัดฟางวันละ 80 บาท/คน/วัน
- จ้างสมาชิกที่มาทำกิจกรรมเพาะเห็ด 90 บาท/คน/วัน

ต่อมากลุ่มเพาะเห็ดฟางมีสมาชิกเพิ่มขึ้นเป็น 17 คน แต่ทางกลุ่มไม่ได้เรียกเก็บค่าหุ้นเพิ่มและดำเนินการเพาะเห็ดชุดที่ 3 ต่อ แต่ปรากฏว่าการเพาะเห็ดฟางชุดที่ 3 ประสบปัญหาอากาศเย็นจัด ทำให้เห็ดฟางออกไม่ดีได้ผลผลิตน้อยลงทำให้ทางกลุ่มประสบปัญหาการขาดทุนกลุ่มจึงนัดประชุมสมาชิกเพื่อหาทางแก้ไขและได้ข้อสรุปว่ากลุ่มจะเขียนโครงการเสนอขอของบประมาณสนับสนุนไปทางอำเภอ ซึ่งขณะนี้ทางกลุ่มยังไม่ได้รับการตอบกลับมา

การรวมกลุ่มเกษตรกรของหมู่ 6 บ้านหนองแบน

ประวัติความเป็นมา

จากการสัมภาษณ์ประธานกลุ่ม คือ นายสุพัฒน์ บุญปิงได้ข้อมูลดังนี้ คือ พบว่ามีการรวมกลุ่มของเกษตรกรอยู่ทั้งหมด 3 กลุ่มด้วยกัน คือ

1. กลุ่มเกษตรกรเลี้ยงไก่พันธุ์พื้นเมือง
2. กลุ่มเลี้ยงปลาทับทิม
3. กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

1. กลุ่มเกษตรกรเลี้ยงไก่พันธุ์พื้นเมือง

ประวัติความเป็นมา

เกษตรกรได้มีการพูดคุยกันเพื่อหาแนวทางที่จะทำอาชีพเสริมหารายได้เพิ่มให้แก่ครอบครัว เริ่มแรกนั้นได้รวมตัวกันตั้งกลุ่มเกษตรกรเลี้ยงไก่พื้นเมืองขึ้น โดยมีสมาชิกเริ่มแรก 10 คน และมีนายสุพัฒน์ บุญปิง เป็นหัวหน้ากลุ่ม

กิจกรรมกลุ่ม

สมาชิกกลุ่มได้ทำการลงหุ้นกันหุ้นละ 300 บาท ได้เงินทั้งสิ้น 3,000 บาท เก็บไว้เป็นเงินทุนหมุนเวียนและเริ่มวางแผนทำกิจกรรมและปฏิบัติตามแผนดังนี้คือ

1. ได้นำไก่พื้นเมืองของแต่ละคนมาเลี้ยงรวมกันไว้ที่สวนลำไยของนายสุพัฒน์ ในครั้งแรกมีไก่ทั้งหมด 80 ตัว ต่อมามีการสร้างโรงเรือน 1 หลังในสวน วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ หัวหน้ากลุ่มคือ นายสุพัฒน์ ได้สนับสนุนให้กลุ่มฟรีทั้งหมด

2. วิธีการเลี้ยง จัดเวรกันวันละ 2 คน ดำเนินการเรื่อยมาจนถึงวันที่ 25 กันยายน 2541 ได้มีการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ขึ้นชื่อว่า “กลุ่มออมทรัพย์ไข่ทองคำ” เป็นการออมทรัพย์เพื่อสะสมทุนโดยสมาชิกนำเงินของตนเองมาฝากคนละ 200 บาท/เดือน เริ่มแรกได้เงินทั้งสิ้น 2,000 บาท

3. ต่อมาทางกลุ่มได้เขียนโครงการเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองเสนอขอของบประมาณจากองค์การบริหารส่วนตำบลสันทราย และได้จัดสรรมาเป็นเงินทั้งสิ้น 150,000 บาท (หนึ่งแสนห้าหมื่นบาทถ้วน) จากงบประมาณกองทุนหมุนเวียนขององค์การบริหารส่วนตำบล โดยงบประมาณดังกล่าวให้กู้ยืมไม่มีดอกเบี้ย แต่ต้องคืนเงินต้นทั้งหมดให้องค์การบริหารส่วนตำบลภายในระยะเวลา 5 ปี

4. ปัจจุบันทางกลุ่มประสบปัญหาในการเลี้ยงไก่พื้นเมืองดังนี้ คือ

- ลูกไก่ตายมาก เนื่องจากการดูแลไม่ทั่วถึง เกิดปัญหาขาดทุน
- ไก่ตาย เนื่องจากไก่จิกกันเองเวลาฝนตก
- ไก่เป็นโรค

ทางกลุ่มจึงแก้ปัญหาโดยแบ่งไก่ให้สมาชิกเลี้ยงของใครของมัน หลังจากที่ยายไก่บางส่วนให้พ่อค้าแล้ว ส่วนที่เหลือใช้วิธีจับฉลากแบ่งกันเอาเอง

5. ปัจจุบันกลุ่มเลี้ยงไก่พื้นเมืองมีสมาชิกเพิ่มขึ้นรวมเป็น 15 คน และทางกลุ่มได้กู้ยืมเงินจากกลุ่มปลาหีบทีมมาเป็นเงิน 15,000 บาท โดยปล่อยให้สมาชิกกู้คนละ 1,000 บาทโดยไม่คิดดอกเบี้ย แต่ต้องส่งเงินต้นทั้งหมดคืนให้กลุ่มภายใน 3 ปี

2. กลุ่มเลี้ยงปลาหีบทีม

ประวัติความเป็นมา

จากการที่ทางกลุ่มเลี้ยงไก่พื้นเมืองได้ไปซื้ออาหารไก่จากร้านธนากุล ที่อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ ทางร้านได้แนะนำให้ทางกลุ่มเลี้ยงปลาหีบทีม ทางกลุ่มเองมีความสนใจ ต่อมาตัวแทนจำหน่ายอาหารสัตว์น้ำจากบริษัทเจริญโภคภัณฑ์ (CP) ได้ไปให้คำแนะนำเรื่องการเลี้ยงปลาหีบทีม ทางกลุ่มจึงได้มาปรึกษาหารือกัน หลังจากประชุมได้จึงตกลงว่าจะเลี้ยงปลาหีบทีม และได้ไปดูงานกับเจ้าหน้าที่ของทางร้านธนากุล ต่อมากลุ่มได้รับเงินสนับสนุนที่ขอในนามของกลุ่มเลี้ยง

ไถ่พื้นเมืองครั้งแรกนั้นเป็นเงิน 150,000 บาท (หนึ่งแสนห้าหมื่นบาทถ้วน) ทางกลุ่มจึงนำเงินดังกล่าวมาลงทุนเลี้ยงปลาทับทิม โดยจัดตั้งเป็นกลุ่มปลาทับทิมขึ้น มีสมาชิก 10 คน

กิจกรรมกลุ่ม

1. เริ่มแรกทำการเลี้ยงปลาทับทิมทั้งสิ้น 12 กระชัง ต่อมาเพิ่มเป็น 14 กระชัง มีปลาที่เลี้ยงทั้งสิ้น 3,200 ตัว ลงทุนครั้งแรกรวมค่ากระชังเป็นเงิน 35,000 บาท (สามหมื่นห้าพันบาทถ้วน)
2. ต่อมาลงทุนปลาชุดที่ 2 อีก 3,200 ตัว เป็นเงิน 8,000 บาท (แปดพันบาทถ้วน)
3. ปัจจุบันกลุ่มเลี้ยงปลาทับทิมมีเงินหมุนเวียนอยู่ 80,000 กว่าบาท (แปดหมื่นบาท) โดยได้ให้กลุ่มไถ่พื้นเมืองยืมไป 15,000 บาท (หนึ่งหมื่นห้าพันบาทถ้วน)

3. กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

ประวัติความเป็นมา

จากการให้สัมภาษณ์ของ นางศรีทอง จันทก้อน ประธานกลุ่มเล่าว่า ตนเองได้รู้จักคุ้นเคยกับ นางทองเพียน ศรีสว่าง ซึ่งเป็นประธานกลุ่มแม่บ้านแปรรูปผลิตภัณฑ์การเกษตรตำบลท่ากว้าง อำเภอสาร์ภักดิ์ จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านตำบลท่ากว้างกลุ่มประสบผลสำเร็จจากการทำกิจกรรมกลุ่ม สมาชิกมีรายได้เสริมจากการจ้างงานของกลุ่ม และได้รับเงินปันผลอีกส่วนหนึ่ง ด้วยเหตุนี้เมื่อนางศรีทองได้เข้าไปขอศึกษาดูงาน และได้รับคำแนะนำจากนางทองเพียน จึงเกิดแนวคิดความสนใจเมื่อกลับมาบ้านจึงได้พูดคุยปรึกษารื้อกับสามี คือ นายสุพัฒน์ บุญปิง ซึ่งเป็นประธานกลุ่มเลี้ยงปลาทับทิม ซึ่งนายสุพัฒน์เห็นด้วย จึงให้การสนับสนุนและคำแนะนำ ต่อมานางศรีทองจึงเริ่มออกไปพูดคุยแลกเปลี่ยนประสบการณ์ที่ตนได้ไปศึกษามาถ่ายทอดให้แก่เพื่อนบ้านใกล้เคียง และได้ชักจูงรวบรวมแม่บ้านที่มีความสนใจร่วมกัน ในขณะนั้นนางศรีทองได้ทำการทดลองฝึกแปรรูปผลิตภัณฑ์จากการเกษตรที่มีอยู่ในสวนหลังบ้านของตนเอง ช่วงแรกฝึกทำกล้วยอบ และกล้วยตาก 2 อย่าง และให้เพื่อนบ้านช่วยทดลองชิม 2 - 3 ครั้ง ได้ผลตอบรับกลับมาว่ารสชาติอร่อยดี และนายสุพัฒน์ ผู้เป็นสามีเห็นว่าภรรยามีความตั้งใจ และสนใจจริง จึงได้พาภรรยาไปแนะนำ พูดคุยกับเกษตรอำเภอ โดยได้นำกล้วยอบ และกล้วยตากที่ลองทำไปให้เกษตรอำเภอทดลองชิม และผู้ช่วยลองชิมดูด้วย ทุกคนลงความเห็นว่ารสชาติอร่อยดี

ต่อมาเกษตรอำเภอได้ให้การสนับสนุนกลุ่มแม่บ้าน โดยนำเสนอกลุ่มต่อองค์การบริหารส่วนตำบล และได้ส่งผู้ช่วยเกษตรอำเภอเข้าไปในหมู่บ้าน เพื่อช่วยจัดตั้งกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรขึ้น เมื่อวันที่ 15 พฤษภาคม 2541 รวบรวมสมาชิกครั้งแรกได้ 25 คน และมีการจัดตั้งคณะกรรมการดำเนินงานกลุ่มบริหารกันเองภายในกลุ่ม โดยมีนางศรีทอง จันทก้อนเป็นประธานกลุ่ม เก็บค่าหุ้นสมาชิกหุ้นละ 100 บาท ได้เงินค่าหุ้น 2,500 บาท (สองพันห้าร้อยบาทถ้วน) และนำฝากธนาคารไว้ก่อน ในช่วงขณะนั้นองค์การบริหารส่วนตำบลมีงบประมาณส่งเสริมอาชีพการเกษตร งบประมาณที่ทางอำเภอเสนอเรื่องกลุ่มแม่บ้านเข้าไปยังองค์การบริหารส่วนตำบลพอดี ดังนั้นทาง

กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรจึงได้รับเงินสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบลมาเป็นเงิน 18,000 บาท (หนึ่งหมื่นแปดพันบาทถ้วน)

กิจกรรมกลุ่ม

เริ่มแรกกลุ่มได้ทดลองแปรรูปผลิตภัณฑ์จากการเกษตรที่มีอยู่ในท้องถิ่น และหาซื้อได้ง่าย คือ ก้อย ได้ทดลองทำก้อยอบ และก้อยกวน จากนั้นได้ทดลองนำออกขายตามร้านค้าในหมู่บ้านปรากฏว่าขายได้ดี ต่อมาได้มีการทดลองทำข้าวแต่น้ำแดง โมอยู่หลายครั้งและช่วยกันทดลองชิมภายในกลุ่ม รวมทั้งให้แม่ค้าในหมู่บ้านช่วยทดลองชิมด้วย เมื่อได้รสชาติดีแล้วจึงผลิตส่งขายตามร้านค้าในหมู่ที่ 6 และหมู่บ้านใกล้เคียงจนเป็นที่รู้จักมากขึ้น ต่อมากลุ่มได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุขคนหนึ่งที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านให้คำแนะนำ และส่งเสริมกลุ่มให้ขอ เครื่องหมายรับรองคุณภาพจากองค์การอาหารและยา (อย.) จนกลุ่มได้รับ อย. ได้เป็นผลสำเร็จ ต่อมากลุ่มได้รับเงินงบประมาณสนับสนุนจากเกษตรจังหวัด เมื่อวันที่ 19 เมษายน 2542 เป็นเงินจำนวน 100,000 บาท (หนึ่งแสนบาทถ้วน) โดยเงินงบประมาณดังกล่าวให้สนับสนุนมาเพื่อนำไปสร้างโรงเรือนแปรรูปผลิตภัณฑ์ในวงเงิน 50,000 บาท (ห้าหมื่นบาทถ้วน) ส่วนที่เหลือให้กลุ่มเก็บไว้เป็นเงินทุนหมุนเวียน และทุนซื้ออุปกรณ์

ปัจจุบัน กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรทำการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากผลผลิตทางการเกษตรเพิ่มขึ้นอีกหลายชนิด คือ ก้อยอบ ก้อยกวน ก้อยตาก มะละกอแช่อิ่ม ฝรั่งแช่อิ่ม ข้าวแต่น้ำแดงโม ข้าวแต่น้ำหมูหยอง มะเขือเทศกวน และลำไยอบแห้ง ผลิตภัณฑ์แปรรูปทั้งหมดนี้นางศรีทองเล่าว่า ปัจจุบันกลุ่มมีตลาดขายส่งให้ร้านประจำ คือ

1. ร้านค้าตามแหล่งโรงงานอุตสาหกรรมในจังหวัดลำพูนอยู่ 9 แห่ง
2. ร้านค้าในโรงพยาบาล 3 แห่ง คือ โรงพยาบาลหริภุญชัย จังหวัดลำพูน โรงพยาบาลป่าซาง และโรงพยาบาลมหาราชนครเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่
3. ร้านอิมมูญ ตำบลช้างเผือก อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

ปัจจุบัน กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีสมาชิกเพิ่มขึ้นเป็น 71 คน และมีเงินทุนรวม 7,100 บาท (เจ็ดพันหนึ่งร้อยบาท) ซึ่งนำไปซื้อวัสดุอุปกรณ์ เพื่อใช้ในการแปรรูปผลิตภัณฑ์ สำหรับเงินปันผลที่ได้กำไรจากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์แปรรูป กลุ่มได้ตกลงดังนี้ คือ

65%	ปันผลให้สมาชิก	10%	แบ่งเข้ากลุ่ม
20%	ตัวแทนคณะกรรมการกลุ่ม	5%	เงินสำรอง

การดำเนินงาน กลุ่มยังไม่มีปันผลให้แก่สมาชิก เพราะในปีแรกของการดำเนินงานกลุ่ม เงินกำไรที่ได้สมาชิกทุกคนตกลงร่วมกันว่าจะนำไปลงทุนซื้ออุปกรณ์เข้ากลุ่มก่อน ซึ่งคิดรวมทุนอุปกรณ์ทั้งหมดจนถึงปัจจุบันเป็นทุนอุปกรณ์ 200,000 บาท (สองแสนบาทถ้วน) และกลุ่มยังมีเงินหมุนเวียนอยู่ รวมทั้งสิ้นเป็นเงิน 20,000 กว่าบาท (สองแสนบาท)

การจัดการบริหารกลุ่ม

1. สมาชิกที่เข้าร่วมดำเนินการผลิตแต่ละครั้ง จะได้ค่าจ้างวันละ 100 บาท สรุปจะได้ค่าจ้างประมาณคนละ 1,000 – 2,000 บาท/เดือน
2. สมาชิกที่เป็นผู้นำผลผลิตไปจำหน่ายตามงานต่าง ๆ จะได้รับเงินค่าจ้างครั้งละ ประมาณ 2,000 – 4,000 บาทต่อการออกงาน 1 ครั้งทางกลุ่มจะจ่ายเงินสำหรับผู้รับผลผลิตไปจำหน่ายเป็นค่ารถรับ-ส่งผลิตภัณฑ์ไปขายที่ลำพูนเป็นเงิน 200 บาท/ครั้ง ถ้าขายภายในจังหวัดเชียงใหม่ให้เป็นเงิน 100 บาท/ครั้ง

การรวมกลุ่มเกษตรกรหมู่ 9 บ้านปากคลอง

กลุ่มจักรสาน

ประวัติความเป็นมา

นางนงนิตย์ ทอง จ๊ะนะ ประธานกลุ่มออมทรัพย์ เล่าว่า ในสมัยก่อนชาวบ้านหมู่ 9 มีการสานเสื่อจากต้นแห่เพื่อเอาไว้ใช้กันแต่ต่อมาเริ่มมีการแลกเปลี่ยนซื้อขายเกิดขึ้นในหมู่บ้าน ตนเองจึงมีแนวคิดว่าการจะอนุรักษ์ภูมิปัญญาเดิมนี้ไว้และยังสามารถเพิ่มรายได้ให้กับชาวบ้านได้อีก ดังนั้นตนจึงเริ่มดำเนินการพูดคุยกับสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์และชาวบ้านเพื่อหาแนวทางจัดตั้งกลุ่มจักรสาน ซึ่งมีสมาชิกและชาวบ้านเห็นด้วยกับแนวคิดดังกล่าว จึงได้รวมตัวจัดตั้งกลุ่มจักรสานขึ้นในปี พ.ศ. 2541 มีสมาชิกเริ่มแรก 15 คน

กิจกรรม

กลุ่มได้เขียนโครงการขอกุณสนับสนุนจากศูนย์สังคมสงเคราะห์ จังหวัดเชียงใหม่ และได้รับทุนสนับสนุนมาจำนวน 20,000 บาท (สองหมื่นบาท) ซึ่งกลุ่มได้ดำเนินการแบ่งทุนให้สมาชิกเท่ากันเพื่อให้ไปซื้อเส้นแห่ไว้สาน ต่อมากลุ่มได้รับการช่วยเหลือจากกลุ่มแม่บ้านสตรีล้านนาให้กู้ยืมเงินจำนวน 20,000 บาท (สองหมื่นบาท) ในระยะเวลา 1 ปีโดยไม่คิดดอกเบี้ย ซึ่งกลุ่มได้นำเงินมาปล่อยให้สมาชิกกู้โดยคิดดอกเบี้ยร้อยละ 2 บาทต่อเดือนและนำดอกเบี้ยไว้เป็นทุนกองกลางของกลุ่ม ปัจจุบันกลุ่มจักรสานมีเงินทุนหมุนเวียนประมาณ 40,000 บาท (สี่หมื่นบาท) และสมาชิกกลุ่มจะสานเสื่อแห่ส่งขายให้กับพ่อค้าคนกลางซึ่งพ่อค้าจะมารับซื้อในหมู่บ้าน ผลจากการรวมกลุ่มพบว่าสมาชิกมีรายได้เพิ่มมากขึ้นและยังเป็นการอนุรักษ์ภูมิปัญญาชาวบ้านให้คงอยู่ต่อไป

การรวมกลุ่มเกษตรกรหมู่ 8 หมู่ 6 และหมู่ 7

1. กลุ่มเกษตรกรทำสวนสันทราย

ประวัติความเป็นมา

จากการให้สัมภาษณ์ของนายเกษม อุ่นตะ เล่าว่า การรวมกลุ่มในครั้งแรกนั้นได้แนวคิดมาจากกรมส่งเสริมการเกษตร ซึ่งขณะนั้นมีงบประมาณสนับสนุนให้กับเกษตรกรที่ทำการรวมกลุ่มกันภายในจังหวัดเชียงใหม่ ตัวนายเกษมคิดว่าในภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ และผลผลิตล้าไหลคนน้อยลง

เนื่องจากภัยธรรมชาติทำให้เกษตรกรได้รับความเดือดร้อนอย่างหนัก โดยเฉพาะเกษตรกรในตำบล สันทรายที่ปลูกพืชลำไยเป็นพืชหลักเกือบทั้งหมด จึงได้เชิญประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และ เริ่มตั้งกลุ่มธรรมชาติขึ้นในปี 2539 มีสมาชิกประมาณ 50 คน โดยใช้ชื่อว่า “กลุ่มเกษตรกร”

กิจกรรมกลุ่ม

ปี 2540 กลุ่มได้จดทะเบียนเป็นกลุ่มนิติบุคคล มีสมาชิกทั้งหมดประมาณ 130 คน ซึ่งมี สมาชิกที่อยู่ในหมู่ 6 และหมู่ 7 รวมด้วย กลุ่มได้เก็บค่าสมัครสมาชิกคนละ 20 บาท เพื่อเป็นค่าซื้อ อุปกรณ์ เอกสาร และเก็บค่าหุ้น ๆ ละ 50 บาท การดำเนินงานของกลุ่มจะได้รับการตรวจสอบ บัญชีจากเจ้าหน้าที่บัญชีจังหวัด ในปีแรกกลุ่มมีเงินหุ้นอยู่ทั้งหมดเป็นเงิน 20,000 กว่าบาท (สองหมื่นบาท) ปี 2541 – 2542 มีสมาชิกเพิ่มขึ้นเป็น 150 คน มีเงินหุ้นอยู่ทั้งหมด 30,000 กว่าบาท (สามหมื่นบาท) การดำเนินงานของกลุ่มมีการจัดตั้งคณะกรรมการบริหารทั้งหมด 12 คน โดยแบ่งหน้าที่ดังนี้ คือ

- ฝ่ายบริหารจัดการ 5 คน
- ฝ่ายตรวจสอบ 3 คน
- หัวหน้าสายงาน 4 คน

การบริหารจัดการ ปี 2541 กลุ่มได้รับเงินสนับสนุนจากกรมส่งเสริมการเกษตรมาเป็นเงินทั้งสิ้น 400,000 บาท (สี่แสนบาทถ้วน) โดยคิดดอกเบี้ยร้อยละ 1.50 บาท/ปี ซึ่งกลุ่มได้มีคณะกรรมการบริหาร และมีข้อตกลงร่วมกันอยู่ ซึ่งเงินส่วนดังกล่าวทางกลุ่มได้นำไปให้สมาชิกกู้ เพื่อใช้ในธุรกิจแปรรูป ซึ่งมีกลุ่มย่อยดังนี้ คือ

- ก. กลุ่มอบลำไยแห้ง
- ข. กลุ่มรับซื้อผลิตภัณฑ์ลำไยอบแห้ง
- ค. กลุ่มจัดการไร่นาสวนผสม
- ง. กลุ่มออมทรัพย์แม่บ้านกลุ่มเกษตรกร
- จ. กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร หมู่ 6 และหมู่ 8

กิจกรรมกลุ่มย่อย

กลุ่มอบลำไยแห้ง

ปัจจุบันได้รับการสนับสนุนเตาอบลำไยจากกรมส่งเสริมการเกษตร มีทั้งหมด 8 เตา และ ได้รับการสนับสนุนจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอีก 1 เตา รวมเป็น 9 เตา โดยทางกลุ่มได้ให้ สมาชิกรวบรวมกันเองให้ได้ 4 – 5 คน/ 1 เตา โดยมีการจัดการดังนี้ คือ

- ค่าแรงงานวันละ 300 บาท รับผิดชอบงานตลอด 24 ชั่วโมง
- ค่าคนงานคัดเกรด ชาย 150 บาท/วัน
หญิง 120 บาท/วัน
- ค่าบรรจุหีบห่อแล้วแต่จะกำหนดกันเอง
- ค่าขนส่งบริการประมาณ 150 – 300 บาท ดูจากปริมาณงาน

กลุ่มรับซื้อลำไยอบแห้ง

ราคาจะขึ้นอยู่กับปริมาณการสั่งซื้อ และความเคลื่อนไหวของราคาวัตถุดิบ ปัจจุบันกลุ่มอบลำไยแห้งยังมีปัญหาเรื่องเงินทุน คือ ไม่เพียงพอต่อความต้องการของสมาชิก ซึ่งกลุ่มให้สมาชิกกู้คนละ 3,000 – 5,000 บาท และกลุ่มยังต้องการนักวิชาการเข้ามาให้ความรู้ โดยเฉพาะในเรื่องการดำเนินการ การจัดการ การเงิน และการทำบัญชี

กลุ่มไร่นาสวนผสม

ประกอบด้วยกลุ่มย่อยดังนี้ คือ

- กลุ่มเลี้ยงไก่
- กลุ่มจักสาน
- กลุ่มปลูกกระเทียม มะเขือ พริก ในพื้นที่กว่า 50 ไร่

กลุ่มนี้มีสมาชิกอยู่ 50 คน การดำเนินงานของกลุ่มนี้เคยมีหน่วยงานของ FIO มาดูงาน และทางกลุ่มได้รับเงินสนับสนุนจากโครงการมิยาซาวาเป็นเงิน 300,000 บาท (สามแสนบาทถ้วน) ให้กู้ทั้งหมด 5 ปี ไม่เสียดอกเบี้ย ในปีแรกที่ได้รับเงินมากกลุ่มได้ปล่อยเงินให้กับสมาชิกหมู่ 6 หมู่ 7 หมู่ 8 และหมู่ 4 ก็เพื่อซื้อปุ๋ยใส่ลำไย โดยที่กลุ่มเป็นผู้ขายปุ๋ย สรุปแล้วในปีนั้นกลุ่มได้กำไรคืนจากการขายปุ๋ยเป็นเงินปันผลคืนให้สมาชิกกลุ่มจำนวน 80,000 บาท (แปดหมื่นบาทถ้วน)

กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร หมู่ 8

ปัจจุบันมีสมาชิก 50 กว่าคน มีเงินทุนรวม 10,000 กว่าบาท และกลุ่มมีเงินหมุนเวียนอยู่ 120,000 บาท (หนึ่งแสนสองหมื่นบาทถ้วน) กิจกรรมที่ทำ คือ แปรรูปผลิตภัณฑ์จำหน่ายได้แก่ ลำไยอบแห้ง กระเทียมดอง และแชมพูสระผม

กลุ่มออมทรัพย์แม่บ้านเกษตรกร

ปัจจุบันกลุ่มออมทรัพย์แม่บ้านเกษตรกรมีเงินฝากอยู่ 100,000 กว่าบาท (หนึ่งแสนบาท) และได้ปล่อยให้สมาชิกกู้ โดยคิดอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 2 บาท

การรวมกลุ่มเกษตรกรหมู่ 10 บ้านสันทรายมหวางค์

กลุ่มปรับปรุงคุณภาพลำไย

ประวัติความเป็นมา

เริ่มแรกสำนักงานเกษตรอำเภอสารภีได้มีโครงการจะสนับสนุนปุ๋ยให้กลุ่มเกษตรกรในตำบลสันทรายจำนวนหนึ่ง ดังนั้นนายบุญศรี บุญหมื่น ซึ่งเป็นผู้ใหญ่บ้านได้จัดประชุมชาวบ้านเพื่อชี้แจงโครงการดังกล่าว และได้จัดตั้งกลุ่มขึ้นในปี 2541 โดยมีสมาชิกเข้าร่วมกลุ่ม 30 คน ซึ่งมี นายบุญศรี เป็นประธานกลุ่ม

กิจกรรมกลุ่ม

กลุ่มได้รับการสนับสนุนปุ๋ยจากสำนักงานเกษตรอำเภอสารภีมาคิดเป็นมูลค่าประมาณ 80,000 บาท ซึ่งกลุ่มตกลงกันว่าจะแบ่งปุ๋ยให้สมาชิกคนละเท่าๆกัน โดยมีกำหนดให้สมาชิกส่งเงินคืนให้กลุ่มภายในหนึ่งปี ปัจจุบันกลุ่มได้รับเงินคืนจากสมาชิกและมีเงินกลุ่มประมาณ 80,000 (แปดหมื่นบาท) กลุ่มได้ดำเนินการปล่อยกู้ให้สมาชิกทั้งหมดและคิดดอกเบี้ยร้อยละ 1 บาทต่อปี

การรวมกลุ่มเกษตรกร หมู่ 11 บ้านด้องปทุม่น

1. กลุ่มออมทรัพย์และร้านค้าชุมชน

ประวัติความเป็นมา

นายบรรจง จันตาสิงห์ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 11 และปัจจุบันดำรงตำแหน่งเป็นประธานกลุ่มออมทรัพย์และประธานกลุ่มร้านค้าชุมชนหมู่ 11 ได้ให้สัมภาษณ์กับนักวิจัยว่า กลุ่มออมทรัพย์หมู่ 11 จัดตั้งขึ้นมาเป็นเวลา 2 ปี โดยมีเงื่อนไขให้สมาชิกสามารถฝากเงินได้ตั้งแต่ 20 บาทถึง 10,000 บาท แล้วแต่ความสามารถของสมาชิกแต่ละคน ขณะนี้กลุ่มออมทรัพย์มีเงินสะสมอยู่ทั้งสิ้นเป็นเงิน 196,000 บาท (หนึ่งแสนเก้าหมื่นหกพันบาทถ้วน) และได้ทำการปล่อยให้ลูกสมาชิกกู้โดยคิดดอกเบี้ยร้อยละ 1.50 บาท

กิจกรรมกลุ่ม

กลุ่มออมทรัพย์ได้เสนอขอให้มีการจัดตั้งร้านค้าชุมชนขึ้นในหมู่บ้าน โดยเฉพาะต้องการให้มีการนำสินค้าทางการเกษตรที่จำเป็นมาขาย เช่น ปุ๋ย ยาฆ่าแมลง ฮอร์โมน รวมถึงข้าวสาร เพื่อซื้อสินค้าได้ในราคาที่ถูกลงและช่วยลดต้นทุนการผลิตลงได้บ้าง เมื่อมีการจัดประชุมสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ได้ข้อตกลงจากสมาชิกว่าต้องการจัดตั้งร้านค้าชุมชนขึ้น โดยในขั้นแรกนั้นกลุ่มออมทรัพย์จะให้ทางร้านชุมชนกู้เงินมาลงทุนเป็นจำนวนเงินทั้งสิ้น 50,000 บาท (ห้าหมื่นบาทถ้วน) และให้ปล่อยดอกเบี้ยเป็นเวลา 1 ปี เมื่อได้ข้อสรุปที่ตรงกันแล้วจึงมีการดำเนินการจัดตั้งร้านค้าชุมชนขึ้น ปัจจุบันร้านค้าชุมชนของหมู่ 11 มีสมาชิกครั้งแรก 50 คนและเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ จนขณะนี้สมาชิกทั้งหมดรวม 120 คน และได้ดำเนินการขายมาแล้วเป็นเวลา 10 เดือน โดยมีข้อตกลงร่วมกันดังนี้คือ

- คณะกรรมการร้านค้าชุมชนมี 9 คน เป็นคณะกรรมการชุดเดียวกันกับกลุ่มออมทรัพย์
- คณะกรรมการ 4 คน จะมีหน้าที่ในการตรวจสอบสินค้าในร้านค้าชุมชนและดำเนินการในด้านการตลาด
- มีสมาชิกที่ดำเนินการขายอยู่ 1 คน ประจำที่ร้านค้าชุมชนซึ่งปัจจุบันคือภรรยาของประธานกลุ่มเป็นผู้ขายอยู่
- ในส่วนของการปันผลได้ตกลงกันไว้ดังนี้ คือ
 - คณะกรรมการการตลาด 20% คนขาย 40% สมาชิก 40%
- การคิดบัญชีและตรวจสอบสินค้าจะทำทุก 10 วัน

- ปัจจุบันกำไรสุทธิที่ได้ประมาณ 4,600 บาท/เดือน
 ทางกลุ่มได้มีการเขียนโครงการขอเงินสนับสนุนไปทางกรมพัฒนาชุมชน และกำลังรอผล
 การอนุมัติอยู่

2. กลุ่มปลูกพืชผักหมุนเวียนระยะสั้น

ประวัติความเป็นมา

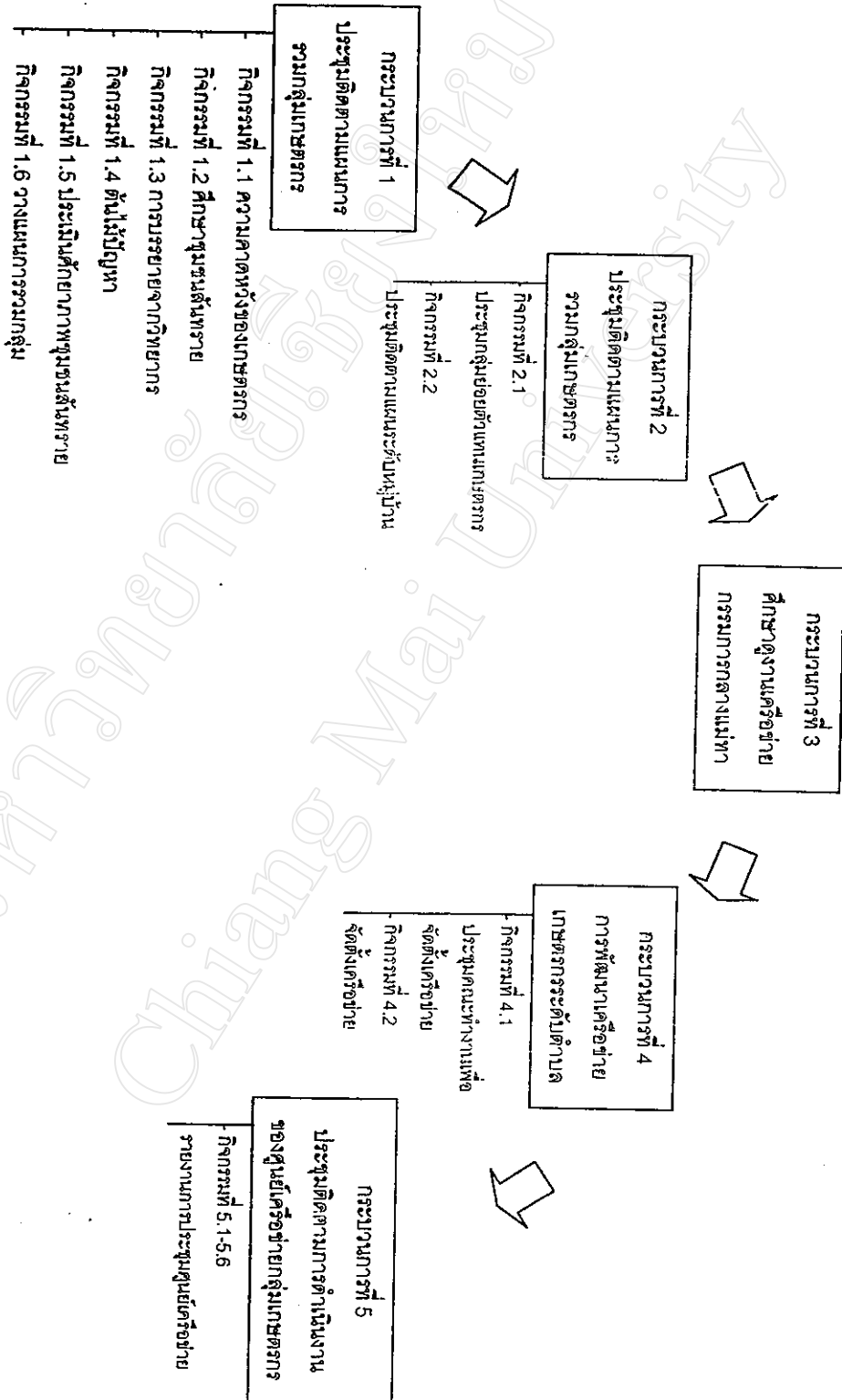
นางทองพูน ปัญญาชัย ประธานกลุ่มปลูกพืชผักหมุนเวียนระยะสั้น เล่าว่าได้รู้ข่าวมาจาก
 พัฒนาการประจำตำบลว่าจะมีเงินช่วยเหลือสนับสนุนผ่านทางกรมประชาสัมพันธ์เป็นเงินจากกรม
 พัฒนาชุมชนเพื่อกลุ่มแม่บ้าน ดังนั้นจึงได้ไปปรึกษากับผู้ใหญ่บ้านและพูดคุยกับเพื่อนบ้านชักชวน
 ให้มารวมกลุ่มกัน จึงเกิดการรวมกลุ่มกันขึ้น โดยมีสมาชิกทั้งหมด 30 คน

กิจกรรมกลุ่ม

กลุ่มจัดทำโครงการเสนอขอของบประมาณในนามของกลุ่มแม่บ้านปลูกผักหมุนเวียนระยะ
 สั้นและกลุ่มได้รับเงินสนับสนุนมาเป็นเงินทั้งสิ้น 30,000 บาท (สามหมื่นบาทถ้วน) โดยมีเงื่อนไข
 ให้เป็นทุนหมุนเวียนภายในกลุ่ม ปัจจุบันสมาชิกกลุ่มได้รับเงินสนับสนุนคนละ 1,000 บาท และ
 ได้ดำเนินการปลูกพืชหมุนเวียนระยะสั้น ได้แก่ มะเขือ, พริก, ถั่วฝักยาวและผักกวางตุ้ง กลุ่มมี
 คณะกรรมการทั้งหมด 7 คน และมีข้อตกลงร่วมกันว่าให้สมาชิกเสียค่าบำรุงคืนให้กลุ่มคนละ 60
 บาท/ปี

แผนภูมิที่ 4 สรุปรูปแบบการมีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนาเครือข่ายกลุ่มอาชีพของเกษตรกร

ตำบลสันทราย

3. รูปแบบการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาเครือข่ายของกลุ่มอาชีพเกษตรกร

การค้นหาปัญหา และสาเหตุของปัญหา รวมถึงแนวทางแก้ไขปัญหา ทีมวิจัยได้วางแผนกระบวนการศึกษา โดยใช้การวิจัยกระบวนการแบบมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการศึกษา โดยอาศัยรูปแบบการจัดเวทีพูดคุย เน้นการนำเสนอทั้งรูปแบบกิจกรรม วิธีการต่าง ๆ เครื่องมือที่นำมาใช้ และเนื้อหาวิชาการที่ได้จากการจัดกิจกรรม รวมถึงข้อสังเกต และข้อเสนอแนะต่อการพัฒนากิจกรรมในโอกาสต่อไป ซึ่งจะนำเสนอต่อไปนี้

กระบวนการที่ 1 การสัมมนาวิเคราะห์ปัญหา และการวางแผนส่งเสริมอาชีพเกษตรกรตำบลสันทราย ใช้กระบวนการ AICในการวิเคราะห์ปัญหา และวางแผนพัฒนา โดยมีกิจกรรมดังนี้

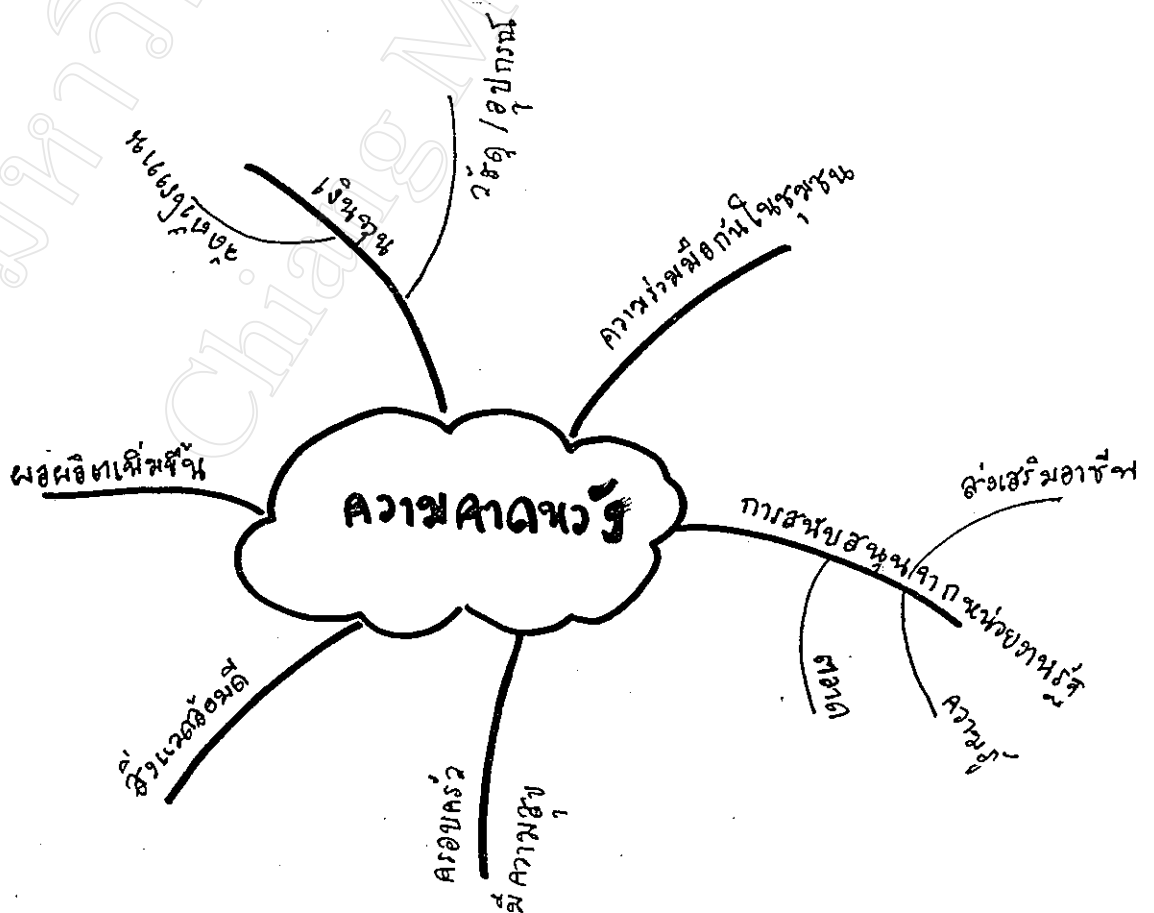
กิจกรรมที่ 1.1 ความคาดหวังของเกษตรกรต่อการพัฒนาเกษตรกรตำบลสันทราย

1) ให้กลุ่มเกษตรกร (ผู้ใหญ่บ้าน, องค์การบริหารส่วนตำบล) เขียนสิ่งที่คาดหวังของการสัมมนา และการพัฒนาการเกษตรลงในบัตรคำ

2) สรุปความคาดหวังทั้งหมด

ทีมวิจัยทำการรวบรวมข้อมูลความคาดหวัง เสนอภาพรวมดังแผนภูมิดังนี้คือ

แผนภูมิที่ 5 ความคาดหวังของเกษตรกร ตำบลสันทราย

อภิปรายผล

จากการร่วมกันแสดงความคิดเห็น ความคาดหวังของเกษตรกร ต.สันทราย พบว่าเกษตรกรเห็นความสำคัญของการรวมกลุ่ม และกระตุ้นต่อการหาแนวทางการแก้ไขปัญหาด้วยกัน โดยดูจาก เกษตรกรต้องการรวมกลุ่มอาชีพเพิ่มขึ้นเพราะจากประสบการณ์ทำงานร่วมกันที่ผ่านมา เกษตรกรพบว่า การรวมกลุ่ม สามารถเพิ่มพลังอำนาจต่อรอง และเพิ่มทางเลือก แนวทางแก้ไขปัญหา ให้กับกลุ่มมากขึ้นกว่าเดิม ยกตัวอย่าง การรวมกลุ่มกันซื้อสารโปแตสเซียมคลอไรด์ ของกลุ่มเกษตรกรหมู่ที่ 5 เกษตรกรสามารถซื้อสารได้ในราคาถูกลงจากเดิม เพราะการร่วมกันสั่งซื้อสารในปริมาณมาก ทำให้กลุ่มมีอำนาจต่อรองราคากับพ่อค้าคนกลาง หรือตัวแทนขาย และกลุ่มยังสามารถเลือกซื้อสารกับแหล่งขายส่งทำให้ได้ราคาต่ำกว่าเดิม

ในสภาพปัจจุบัน เกษตรกรบางกลุ่ม ยังขาดการพัฒนา ความรู้ในเรื่องการบริหารจัดการ กลุ่ม การตลาดและการใช้สาร โปแตสเซียมคลอไรด์ ซึ่งเกษตรกรต้องการศึกษาเรียนรู้เพิ่มเติม โอกาสคือ เกษตรกรต้องการรวมกลุ่มมากขึ้นและองค์การบริหารส่วนตำบลให้ความสำคัญด้านการเกษตร

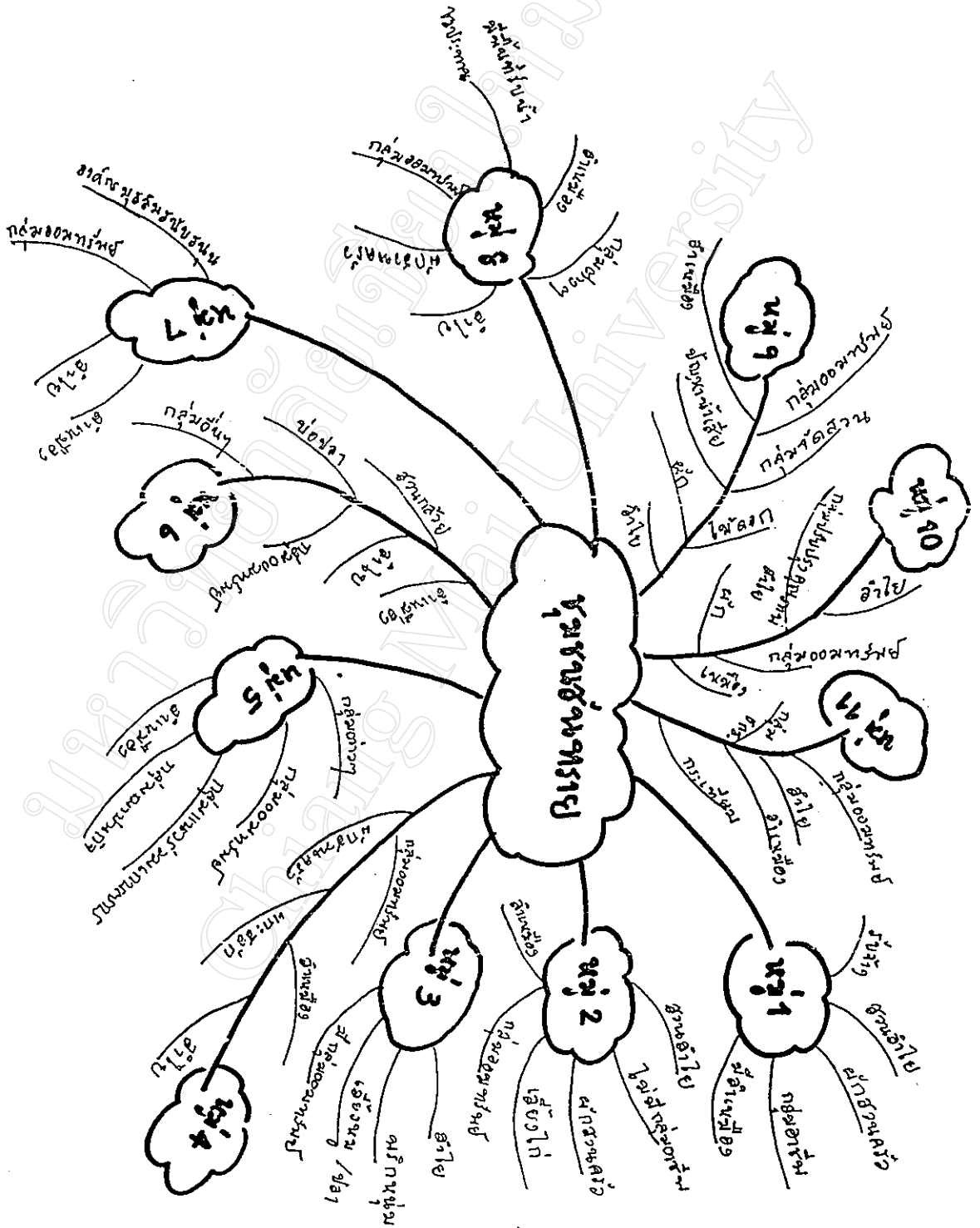
กิจกรรมที่ 1.2 การศึกษาชุมชนสันทราย “ชุมชนสันทรายมีอะไรบ้าง”

- 1) ผู้ดำเนินรายการนำแผนที่ของตำบลสันทรายซึ่งตัดแบ่งออกเป็นหมู่บ้านมาแจกให้กลุ่มผู้นำในแต่ละหมู่บ้าน
- 2) ให้ชาวบ้านเขียนแผนผังของหมู่บ้าน ซึ่งประกอบไปด้วยกลุ่มอาชีพ กลุ่มเกษตรกร ทรัพยากรธรรมชาติ การถือครองที่ดิน พืชเศรษฐกิจ ฯลฯ ลงในแผนที่ของแต่ละกลุ่ม ใช้เวลา 30 นาที
- 3) ชาวบ้านส่งตัวแทนออกมาเสนอลักษณะหมู่บ้านของแต่ละกลุ่ม

ทีมวิจัยรวบรวมข้อมูลทั้งหมด เสนอภาพรวมเป็นแผนภูมิ ข้อมูลตำบลสันทราย 11 หมู่บ้าน

ดังนี้คือ

แผนภูมิที่ 6 ข้อมูลตำบลสันทราย 11 หมู่บ้าน

อาชีพของเกษตรกร ตำบลสันทราย

1. สวนลำไย
2. ปลูกพืชแซมตามสวนลำไยที่ยังเล็กอยู่
3. ปลูกพืชผักบนแปลงการเกษตร หอม กระเทียม ผักชี ผักกาด พริก ฯลฯ
4. เลี้ยงไก่พื้นเมือง
 - 4.1 รายบุคคล หมู่ 2
 - 4.2 รายกลุ่ม หมู่ 6 และหมู่ 8
5. ชุดบ่อปลา รายคน
6. ปลูกดอกไม้ (อดีต)

ทรัพยากร ตำบลสันทราย

1. น้ำปิง และเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ
2. น้ำเหมืองมากกว่า 10 เสา ในทุกหมู่บ้าน

กลุ่ม/องค์กร

1. กลุ่มออมทรัพย์ มีทุกหมู่บ้าน มีเงินออมทรัพย์รวม 1 ล้านบาทบาท
2. กลุ่มฌาปนกิจ
3. กลุ่มแกะสลัก หมู่ 4
4. กลุ่มจักสาน หมู่ 9 และหมู่ 8
5. กลุ่มปรับปรุงคุณภาพลำไย หมู่ 8 และหมู่ 10
6. กลุ่มหอมกระเทียม หมู่ 1
7. กลุ่มเลี้ยงไก่ หมู่ 6 และหมู่ 8
8. กลุ่มแปรรูปกล้วย หมู่ 6
9. ศูนย์สาธิตการตลาด หมู่ 7

อภิปรายผล

ผลการทำกิจกรรมร่วมกันพบว่า เกษตรกรมีส่วนร่วมร่วมกับเจ้าหน้าที่หน่วยงานราชการ ทีมวิจัย ศึกษาชุมชนสันทราย ทำให้เกษตรกรได้เรียนรู้วิธีการศึกษาชุมชนและทีมวิจัยพบว่าทุกหมู่บ้านมีการรวมกลุ่มอยู่แล้ว ยกเว้นหมู่ที่ 2 เพียงหมู่เดียว แสดงให้เห็นว่าชาวบ้านมีพื้นฐานของแนวคิดกระบวนการกลุ่ม ในการร่วมมือกันช่วยกันคิดหาแนวทางแก้ไขปัญหาาร่วมกัน และกลุ่มได้รับการสนับสนุนทุนจากองค์การบริหารส่วนตำบล และจากองค์กรภายนอก

กิจกรรมที่ 1.3 การบรรยายจากวิทยากร ตำบลแม่ทา กิ่งอำเภอแม่อน จังหวัดเชียงใหม่ (นายพนมกร นามจันทร์ เกษตรกรผู้ปลูกผักปลอดสารพิษ)

ประมาณปี 2528-2529 ชาวบ้านมองเห็นปัญหา จึงมีการรวมตัวกันกว่า 10 ครอบครัวมาพูดคุยถึงปัญหาที่เกิดขึ้นคล้ายกัน ชาวบ้านเห็นว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐเพียงไม่กี่คนไม่สามารถดูแลได้ทั่วถึง และเกิดความล่าช้า บางครั้งแก้ไขปัญหาไม่ถูกจุด ปัญหาในหมู่บ้าน หรือปัญหาจากกลุ่มเล็ก ๆ ไม่สามารถเข้าถึงได้ ชาวบ้านมีความเข้าใจว่ากำลังของเจ้าหน้าที่มีน้อย และงบประมาณมีอยู่จำกัด ถ้าจะคอยความช่วยเหลือจากทางราชการคงจะมีทางเป็นไปได้ยาก ชาวบ้านจึงมีการรวมตัวประกอบกับได้รับความช่วยเหลือกันเองภายในหมู่บ้าน ดังนั้นชาวบ้านจึงมาช่วยกันคิดว่าในหมู่บ้านมีปัญหาอะไรบ้าง ปัญหาส่วนใหญ่ที่เกิดขึ้นในหมู่บ้าน เช่น ปัญหาเกี่ยวกับความเจ็บป่วย ไม่มีเงินในการรักษาพยาบาล บางรายต้องสูญเสียที่ดิน เนื่องมาจากการกู้หนี้ยืมสิน ดังนั้นจึงจัดให้มีการแก้ไขปัญหานี้ขึ้นที่เกิดขึ้น โดยการรวมกลุ่มออมทรัพย์คนละ 10-20 บาท ตามกำลัง

ปัญหาที่ประสบทั่วไป คือ ไม่มีการรวมกลุ่ม ไม่มีการช่วยกันคิดช่วยกันทำ แก้ไขปัญหาหวังพึ่งพจากเจ้าหน้าที่ของรัฐมาช่วยแก้ไข ถ้าแก้ไขไม่ได้ก็โทษหน่วยงานของรัฐว่าไม่มีการดูแลเอาใจใส่ การรวมกลุ่มจึงเกิดขึ้น เพื่อไม่หวังพึ่งพจากเจ้าหน้าที่ จุดเน้นหนัก คือ การรวมตัวด้วยใจ พร้อมทั้งจะแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นในชุมชน กลุ่มบางกลุ่มที่แตก เพราะมีแต่ชื่อไม่เกิดกลุ่มที่แท้จริง ไม่พร้อมที่จะแก้ไขปัญหา ไม่เสียสละเพื่อส่วนรวม การที่จะให้เจ้าหน้าที่มาช่วยเหลือทุกอย่างเป็นไปได้ นอกจากชาวบ้านที่อยู่ในพื้นที่ และรู้ซึ่งถึงปัญหาดีกว่ากลุ่มที่รวมตัวกันด้วยความพร้อมใจของชาวบ้านนั้น จะอยู่ได้นานกว่ากลุ่มที่เจ้าหน้าที่ให้ความช่วยเหลือ เมื่อไม่มีเจ้าหน้าที่กลุ่มก็ไม่สามารถรวมตัวได้อีก

กลุ่มชาวบ้านแม่ทาได้มีการรวมตัวกันจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เป็นอันดับแรก เพื่อช่วยเหลือผู้ที่เจ็บป่วย ต้องการการรักษาพยาบาล กลุ่มออมทรัพย์ให้เงินกู้ยืมได้โดยไม่เสียดอกเบี้ย เมื่อมีเงินจึงนำมาใช้คืน ต่อมาได้มีการรวมแก้ไขปัญหาลดผลผลิต ทั้งที่ชุมชนแม่ทามีผลผลิตต่าง ๆ เช่น ยาสูบ กล้วย ถั่ว มะเขือเทศ แดง และถั่วแขก แต่ก็ไม่สามารถอยู่รอดได้ เพราะราคาผลผลิตต่าง ๆ เหล่านี้ถูกกำหนดโดยพ่อค้าคนกลางต่างคนต่างขายจึงไม่ได้ราคาดีราคาแตกต่างกันจึงเริ่มรวมตัวกันเสนอราคาขึ้นมา เช่น กล้วยราคาหวีละ 1 บาท รวมกลุ่มขึ้นเป็นราคาหวีละ 2 บาท นั่นคือสามารถตั้งราคาขึ้นได้

ส่วนปัญหาด้านปัจจัยการผลิต เช่น ปุ๋ย ยาฆ่าแมลง ซึ่งมีราคาแพง เมื่อรวมกลุ่มกันก็สามารถซื้อในราคาที่ถูกลง ซึ่งสามารถช่วยแก้ไขปัญหได้ในระดับหนึ่ง

กลุ่มเริ่มจากกลุ่มเล็ก ๆ ที่มีปัญหาเหมือนกันมาร่วมช่วยกันแก้ไขปัญหามาบางกลุ่มก็มี 10 คน 20 คน 30 คน หลังจากนั้นจึงเกิดกลุ่มหลายกลุ่มเกิดขึ้นในตำบลแม่ทา หลาย ๆ หมู่บ้านเป็นกลุ่มที่ตั้งขึ้นเองโดยการรวมตัวของชาวบ้านที่มีจิตสำนึกช่วยกันแก้ไขปัญหามาได้ กลุ่มต่าง ๆ ในตำบลแม่ทามากกว่า 20 กลุ่ม ได้มีการประชุมปรึกษาหารือกัน มีเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน

เกิดการประสานกันในกลุ่มแต่ละกลุ่ม เช่น กลุ่มเกษตรกร กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มเยาวชน ฯลฯ เพื่อแก้ไขปัญหา เช่น ผลผลิต ทรัพยากร หนี้สิน ป่าไม้ ซึ่งเป็นปัญหาหลัก หลังจากนั้นได้มีการประชุมคณะกรรมการกลางทุกวันที่ 15 ของเดือน

ตำบลแม่ทามืออาชีพปลูกข้าวโพด แต่ละครัวเรือนมีที่ดิน 4-5 ไร่ ได้รวมกลุ่มกันซื้อปุ๋ยใส่ข้าวโพด 300 กว่ากระสอบ ซื้อโดยตรงจากบริษัท ซึ่งจะได้ในราคา 280 บาท ถ้าซื้อจากพ่อค้าในหมู่บ้านจะได้ในราคา 320 บาท ลดต้นทุน 40 บาทต่อกระสอบ ฉะนั้น 300 กระสอบ ลดต้นทุน 12,000 บาท ปีหนึ่งต้องซื้อ 3 ครั้ง แต่แต่ละปีสามารถประหยัดเงินได้ 36,000 บาท ซึ่งไม่ต้องตกเป็นของพ่อค้าคนกลาง เงินที่เหลือสามารถเก็บมาขยายงานต่อได้ ลดต้นทุนการผลิต สำหรับข้าวสารก็เช่นเดียวกัน ชาวบ้านแม่ทามือพื้นที่ปลูกข้าวน้อยต้องซื้อข้าวกินเมื่อรวมตัวกันจึงซื้อข้าวในราคาถูก แม่แต่เรื่องทรัพยากรป่าถูกทำลายลงในแต่ละปี เนื่องมาจากการผลิตเพื่อขายอย่างเดียว ในอดีตพื้นที่ 1 ไร่ สามารถทำเงินในครอบครัวได้เพียงพอ แต่ปัจจุบันต้องทำ 2 ไร่ ราคาปุ๋ย ยาฆ่าแมลงยังเพิ่มขึ้นทุกปีแต่ราคาผลผลิตอยู่เท่าเดิมต้องมีการกู้หนี้ยืมสิน ในคณะกรรมการการทำงานจึงปรึกษาหารือเกี่ยวกับเรื่องหนี้สิน โดยนำกองทุนที่มีอยู่มาสนับสนุนอาชีพในแต่ละกลุ่มโดยไม่จำกัดว่าเป็นกลุ่มใด ในแต่ละกลุ่มนั้นมีกิจกรรมที่หลากหลาย โดยช่วยเหลือจากกรรมการในเครือข่าย การรวมตัวกันจึงจะเกิดการหาอาชีพ หากิจกรรมที่เหมาะสม ไม่ใช่หาเงิน กิจกรรมก่อนแล้วค่อยมีการรวมกลุ่ม

กลุ่มแต่ละกลุ่มจะกระจายตามหมู่บ้าน หมู่บ้านหนึ่ง ๆ อาจจะมี 2 กลุ่ม 3 กลุ่ม กลุ่มหนึ่งอาจจะมี 10 คน 15 คน 20 คน ก็ได้ กิจกรรมของกลุ่มได้แก่ ออมทรัพย์ เลี้ยงวัว เลี้ยงไก่ เลี้ยงปลา บางกลุ่มก็อาจมีปลูกผักปลอดสารพิษ ในแต่ละกลุ่มจะมีกิจกรรมหลากหลายโดยความช่วยเหลือของคนในกลุ่ม ในแต่ละกลุ่มมีตัวแทน 2 คน เข้ามาเป็นเครือข่ายคณะกรรมการกลาง เพื่อที่จะนำเสนอปัญหาของกลุ่ม และหาแนวทางแก้ไข แลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการประชุมสภาตำบล นอกจากนี้ยังมีการรวมกลุ่มช่วยกันอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมป้องกันไฟฟ้าซึ่งเป็นความต้องการของคนในหมู่บ้าน

คุณเรือง เป็นเกษตรกรผู้หนึ่งที่อยู่ในกลุ่มผักปลอดสารพิษ ซึ่งเป็นเกษตรทางเลือก หลังจากที่ได้ปลูกข้าวโพด 5 ไร่ แต่ไม่พอเลี้ยงครอบครัว จึงหันมาทำผักปลอดสารพิษกันในกลุ่มด้วยเนื้อที่ 2 ไร่ครึ่ง และปลูกข้าว 1 ไร่ 1 งาน สามารถเลี้ยงครอบครัวได้

กลุ่มผักปลอดสารพิษลงทุนเริ่มแรก 7,000 บาท ซื้อเมล็ดพันธุ์มาปลูกโดยไม่ใช้ปุ๋ยเคมี แต่ใช้ปุ๋ยคอก และสมุนไพรเป็นยาฆ่าแมลง ในตอนแรกไม่ได้ผลจึงลงทุนกันอีกครั้ง คนละ 500 บาท ในที่สุดก็สามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตได้ สามารถเก็บไว้กิน และมีส่วนที่เหลือไว้ขาย สำหรับตลาดตอนแรกยังมีปัญหาต้องไปส่งตลาดที่ไกล ๆ และต้องขายเอง ปัจจุบันมีเครือข่าย และมีตลาดนัดขายผักในตำบลเกิดขึ้นจนในที่สุดไม่มีปัญหาเนื่องจากได้มีการเปลี่ยนรูปแบบขึ้นเรื่อย ๆ

พื้นที่ปลูกผักที่แม่ทาจำนวน 10 กว่าไร่ มีพืชพันธุ์ 100 กว่าชนิด ทั้งไม้ต้น ไม้ผล และ ไม้ล้มลุก ผักพื้นเมือง ฯลฯ ขึ้นอยู่กับสภาพพื้นที่ ดูแลรักษาโดยใช้ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก และพืชผัก ต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ผสมผสานกันไป

เทคนิควิธีการปลูกผักปลอดสารพิษ

1. ผสมผสาน ผักหลายอย่าง ไม้ผลใน 1 แปลง (ทั้งสวน)
2. ตามฤดูกาล ไม้พื้นฤดู
3. หมุนเวียน ไม่ปลูกพืชชนิดเดียวกันซ้ำที่เดิม ถ้าซ้ำที่มีโรค, แมลง
4. ปลูกพืชสมุนไพร ป้องกันแมลง ข่า ตะไคร้ กระเพรา โหระพา ดาวเรืองรอบ ๆ แปลง

การปลูกพืชล้มลุกจะมีเพียงพืชล้มลุกตลอดปี ปลูกให้ขยับข้างบ้าง เพื่อให้มีกินตลอดปี ไม่ ทำลายดิน ไม่ทำลายครอบครัว ไม่ทำลายสุขภาพ ซึ่งลดต้นทุนค่าใช้จ่าย

การรวมกลุ่มจึงเป็นการรวมด้วยจิตใจ ลูก เมีย เพื่อนบ้าน ถึงแม้ว่ากลุ่มกิจกรรมจะล้ม แต่กลุ่มคนไม่สามารถล้ม มีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงหาทางออกไปเรื่อย ๆ รวมทั้งเป็นการแก้ปัญหา การเอาโรคเอาเปรียบจากนายทุน ถึงแควดล้อม และสุขภาพ

สรุป หัวใจสำคัญอยู่ที่การรวมกลุ่มคนด้วยจิตใจ กิจกรรมใดที่สร้างขึ้นมาจากปรับเปลี่ยน ไปตามสถานการณ์/ปัญหาที่ชุมชนนั้นเผชิญอยู่ ปรับเปลี่ยนไปตามการหาทางออกร่วมกัน แต่หัวใจ การรวมกลุ่มที่ได้ผลคือ ช่วยแก้ปัญหาปัจจัยการผลิตได้ ช่วยแก้ปัญหาคารเอาโรคเอาเปรียบได้ ช่วย แก้ปัญหานายทุน ช่วยแก้ปัญหาสุขภาพ

อภิปรายผล

เกษตรกรที่เข้าฟังการบรรยายเกิดองค์ความรู้ใหม่เรื่องของกระบวนการการทำงานกลุ่มร่วมกัน จากการถ่ายทอดประสบการณ์ของนายพนมกร นามจันทร์ ผู้นำกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกผักปลอด สารพิษ ตำบลแม่ทา กิ่งอำเภอแม่อน จังหวัดเชียงใหม่ เป็นผู้นำกลุ่มธรรมชาติ ที่เป็นเกษตรกร และเป็นທີ່ประสบกับปัญหาด้วยตัวเอง ทำให้เข้าใจปัญหาของชาวบ้านเป็นอย่างดี ผู้กระตุ้นให้ เพื่อนบ้านเห็นความสำคัญของการรวมกลุ่มและหันมาร่วมมือกัน ช่วยกันคิด รวบรวมปัญหาและ ร่วมกันหาแนวทางแก้ไข นายพนมกร เล่าว่าครั้งแรก เริ่มต้นจากการรวมกลุ่มเล็ก ๆ ที่มีปัญหา เหมือนกัน การดำเนินงานของกลุ่มยึดหลักการประชุมปรึกษาหารือ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นภายในกลุ่มและระหว่างกลุ่มอย่างสม่ำเสมอ กลุ่มมีการทำกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่อง และผลการ ดำเนินงานที่ผ่านมาพบว่า การรวมกลุ่มช่วยแก้ปัญหาปัจจัยการผลิตได้ นอกจากนี้ยังช่วยแก้ปัญหาคารเอาโรคเอาเปรียบจากนายทุนและช่วยแก้ปัญหาสุขภาพได้

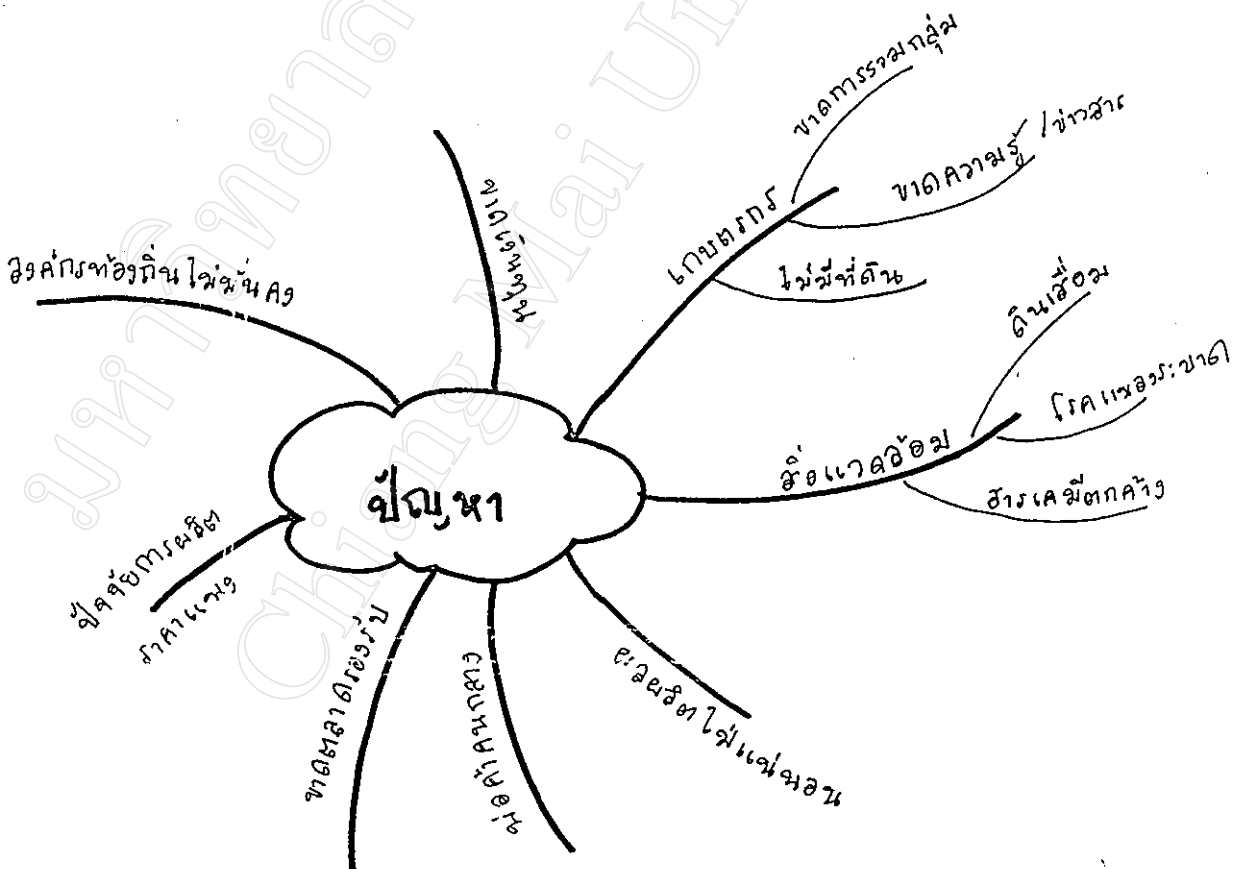
เกษตรกรที่เข้ารับฟังการบรรยายต้องการนำองค์ความรู้ที่ได้ไปถ่ายทอดแก่ผู้อื่นต่อไป แต่มี เกษตรกรบางคนยังขาดทักษะในการถ่ายทอดความรู้ โอกาสคือ เป็นผู้นำกลุ่ม และตัวแทนที่เข้าฟัง

การบรรยายส่วนใหญ่ในหมู่บ้าน ดังนั้นการเข้าฟังการบรรยายทำให้ผู้นำบางคนได้รับการกระตุ้น และต้องการนำองค์ความรู้ที่ได้ไปปรับเปลี่ยนใช้กับกลุ่มของตนเอง

กิจกรรมที่ 1.4 “ต้นไม้ปัญหา”

- 1) ผู้ดำเนินรายการให้เกษตรกรเขียนปัญหาลงในบัตรคำ
- 2) ให้เกษตรกรนำปัญหามาเรียงลงในกระดาน
- 3) ผู้ดำเนินรายการสรุปลงบนต้นไม้ปัญหาพร้อมแลกเปลี่ยนซักถาม

แผนภูมิที่ 7 ปัญหาต่างๆในตำบลต้นทราย

สรุป

- ปัญหาหลัก
- ป่วย ยา ปัจจัยการผลิตราคาแพง / ราคาผลผลิตต่ำเดิมหรือลดลง
 - นายทุน พ่อค้าคนกลางเอารัดเอาเปรียบ
 - ขาดเงินทุน/ขาดการสนับสนุน
 - ปัญหาการตลาด/ไม่มีตลาด/ไม่รู้จักตลาด
 - โรคแมลงระบาด/การใช้สารเคมีรุนแรง
 - ปัญหาที่ดิน/ไม่มีที่ดิน/ดินเสื่อม

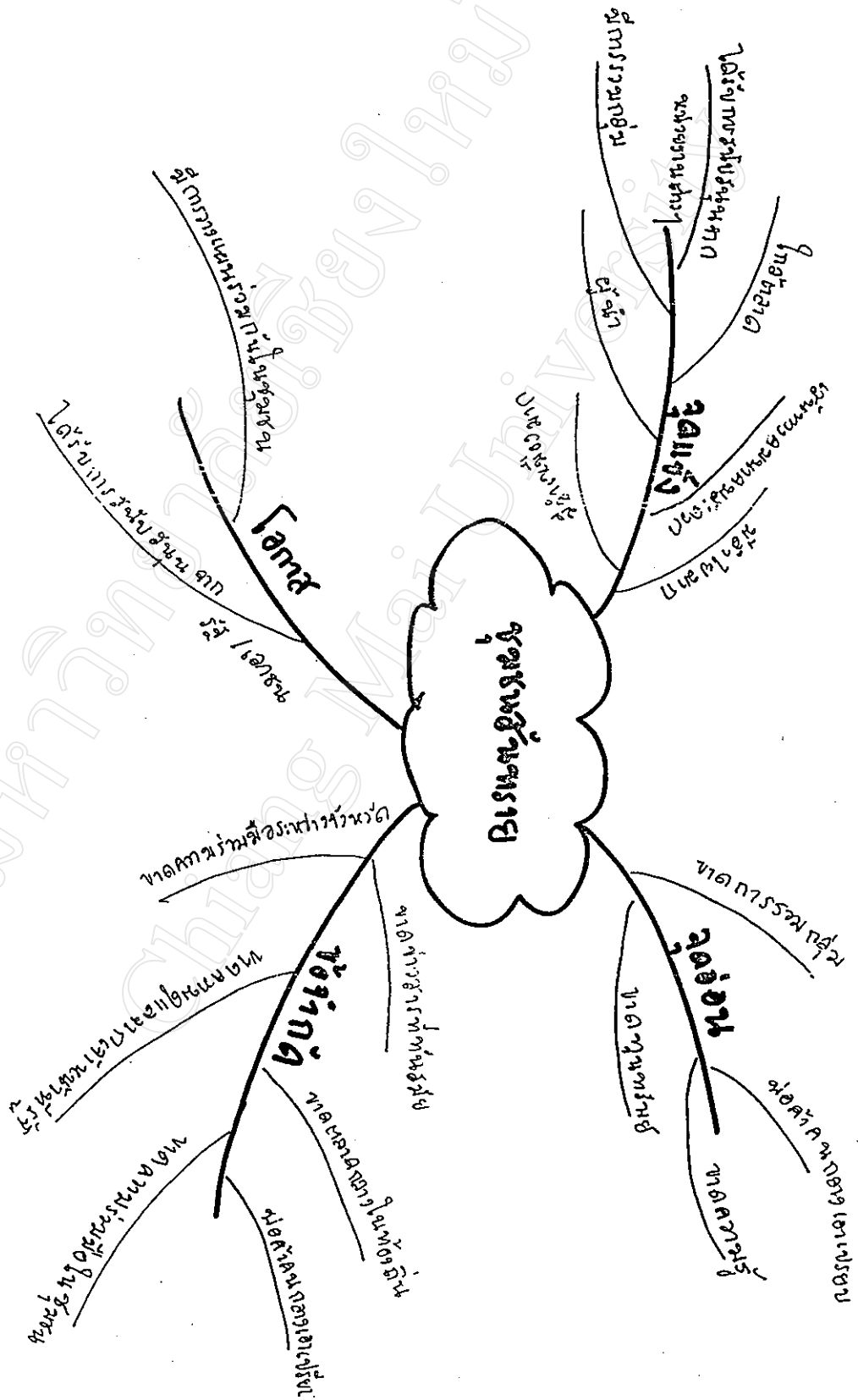
อภิปรายผล

เกษตรกร ได้แสดงความคิดเห็น และรวบรวมสรุปปัญหาของชุมชนร่วมกัน ได้มองเห็นภาพรวมของปัญหาและเรียนรู้เทคนิคการจัดลำดับความสำคัญของปัญหาและพบว่า ปัญหาหลักที่ทุกคนกำลังเผชิญอยู่ในปัจจุบัน คือปัญหาด้านการเกษตรรองลงมาคือ ปัญหาเรื่องเงินทุน

กิจกรรมที่ 1.5 “การประเมินศักยภาพของชุมชนสนทนารายต่อการพัฒนาการเกษตร”

1. ผู้ดำเนินรายการแบ่งผู้เข้าร่วมกิจกรรมเป็น 4 กลุ่ม
 2. แบ่งแต่ละกลุ่มตามหัวข้อดังต่อไปนี้ กลุ่มที่ 1 จุดแข็ง กลุ่มที่ 2 จุดอ่อน กลุ่มที่ 3 โอกาส กลุ่มที่ 4 ข้อจำกัด ให้เกษตรกรอภิปรายร่วมกันแล้วเขียนลงในกระดาษ
- ทีมวิจัยรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส ข้อจำกัด ดังแผนภูมิดังนี้

แผนภูมิที่ 8 สัตยภาพของตำบลสนทราย จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส ข้อจำกัด

สรุป

วางแผนทางแก้ไขเชิงรุก คือ การเอาจุดแข็งร่วมกับโอกาสนั้นคือ จะได้แนวทางการพัฒนาไปสู่แผนปฏิบัติการ และแนวทางการดำเนินแก้ไขปัญหา ส่วนการวางแผนทางในเชิงรับ คือ การนำจุดแข็ง + จุดอ่อน ถ้ามีจุดอ่อนมาก ข้อจำกัดมาก ไม่ควรวางแผนพัฒนา เพราะอาจล้มเหลวได้ ในที่นี้จะวางแผนทางในเชิงรุก

กิจกรรม “แนวทางการแก้ไขปัญหา”

1. ให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเขียนแนวทางการแก้ไขปัญหา
 2. ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเสนอแนวทางการแก้ไขของตนเอง
- จากแนวทางของแต่ละคนสรุปได้เป็น 4 แนวทางดังนี้

1. รวมกลุ่มเกษตรกรต่อตรง → จากหมู่บ้าน → ผู้เครือข่าย → ผู้ตำบล โดยแต่ละกลุ่มมีความเป็นเอกภาพ แข็งแรง และมั่นคง
2. ลด ละ เลิกปุ๋ยเคมี ยาเคมี จัดทำปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก และใช้ยาสมุนไพรแทนยาเคมี
3. ดำเนินการตลาด → มีการจัดตั้งตลาดกลางตำบล ติดต่อกับตลาดภายนอก (ให้องค์การบริหารส่วนตำบลประสานงาน และสนับสนุน)
4. จัดหาปัจจัยการผลิตร่วม → ศูนย์จัดซื้อ/แจกจ่าย/จำหน่าย → แก่สมาชิก (ให้องค์การบริหารส่วนตำบลประสานงาน และสนับสนุน)

ผู้ดำเนินรายการให้กลุ่มเกษตรกรลงคะแนนเสียงโดยให้เลือกได้คนละ 2 ข้อ ข้อละ 1 คะแนน เขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในข้อใดข้อหนึ่ง เพื่อจะเลือกให้ความสำคัญแก่แนวทางการแก้ปัญหา ก่อน ผลสรุปโดยเรียงคะแนนจากมากไปน้อยได้ดังนี้

1. รวมกลุ่มเกษตรกรเพื่อต่อตรง	21 คะแนน
2. ดำเนินการตลาด → ตลาดกลางตำบล	13 คะแนน
3. จัดหาปัจจัยการผลิตร่วม	5 คะแนน
4. ลด ละ เลิก ปุ๋ยเคมี/สารเคมี	1 คะแนน

และที่ประชุมได้เลือกที่จะเขียนแผนการรวมกลุ่มเกษตรกรเป็นประเด็นแรกก่อน ส่วนข้ออื่นจะดำเนินต่อไปหลังจากมีการรวมกลุ่มแล้ว ซึ่งจะได้ปรึกษาหารือกันระหว่างนั้น

อภิปรายผล

จากการทำกิจกรรมร่วมกันทำให้เกษตรกรได้เรียนรู้ปัญหา เกษตรกรเกิดทักษะในการหาแนวทางแก้ไขร่วมกันโดยอาศัยพื้นฐานของสิ่งที่ชุมชนมีอยู่ และโอกาสที่ชุมชนได้รับจากข้างนอก

มาปรับใช้เข้าด้วยกันจึงได้ข้อสรุปของแนวทางแก้ไขปัญหาร่วมกันว่า เกษตรกรต้องการรวมกลุ่มจากหมู่บ้านสู่เครือข่ายกลุ่มเกษตรกรระดับตำบล

นอกจากนี้ เกษตรกรได้เรียนรู้สิ่งที่เป็นปัญหาอุปสรรคคือ กลุ่มบางกลุ่มยังขาดผู้นำที่มีความเสียสละต่อส่วนรวม และที่ผ่านมามีการได้รับข่าวสารจากเจ้าหน้าที่ล่าช้าไม่ทันเหตุการณ์

กิจกรรมที่ 1.6 “การวางแผนการรวมกลุ่มเกษตรกร”

- 1) แบ่งกลุ่มชาวบ้านเป็น 3 กลุ่ม
- 2) แต่ละกลุ่มลงแผนงานการรวมกลุ่ม
- 3) นำเสนอแผนแต่ละกลุ่ม
- 4) สรุปแผนร่วมทั้งหมด

กลุ่มที่ 1 กิจกรรม

- ประชาสัมพันธ์ให้แต่ละหมู่บ้านได้รับทราบ ได้แก่ ทุกกลุ่มในหมู่บ้านทั้งเกษตรกร แม่บ้าน เยาวชน

กลุ่มที่ 2 กิจกรรม

- จัดตั้งกลุ่มในหมู่บ้าน
- ชี้แจงวัตถุประสงค์
- เสนอแนวทางขอความช่วยเหลือจาก องค์การบริหารส่วนตำบล

กลุ่มที่ 3 กิจกรรม

- ประชาสัมพันธ์
- จัดประชุมในหมู่บ้าน เสนอกิจกรรมจัดตั้งกลุ่ม
- ชี้แจงวัตถุประสงค์
 1. จะรวมกลุ่มในตำบล
 2. เพื่อให้มีอำนาจต่อรองราคา

สรุปการวางแผนการรวมกลุ่ม

1. มีการประชาสัมพันธ์ ให้ข้อมูล โดยคนที่เข้าร่วมสัมมนา จะต้องออกไปพูดคุยกับชาวบ้านทั่ว ๆ ไปให้รู้ถึงผลดีของการรวมกลุ่ม
2. จัดประชุมชี้แจงในชุมชน โดยคนที่เข้าอบรมอาจจะประสานงานกับผู้ใหญ่บ้าน องค์การบริหารส่วนตำบล ทีมวิจัย เพื่อช่วยหาวิทยากรเข้าไปให้ความรู้
3. จัดตั้งกลุ่มในหมู่บ้านก่อนที่จะขยายตัวมาสู่ระบบตำบล
4. เสนอโครงการแผนงานร่วม

การประชุมในครั้งนี้มีผู้เข้าร่วมประชุมทั้งสิ้น 25 คน เป็นชาย 24 คน และหญิง 1 คน กล่าวปิดการสัมมนาโดยพ่อเกษม (กรรมการบริหาร องค์การบริหารส่วนตำบลสันทราย)

ผลที่คาดว่าจะได้รับการสัมมนาในครั้งนี้ คือ

1. ผู้นำเกษตรกรได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และประสบการณ์ร่วมกัน
2. ผู้นำเกษตรกรรับรู้สถานการณ์ และปัญหาเกษตรกรร่วมกัน
3. เกิดแผนพัฒนา และส่งเสริมการเกษตรในตำบลสันทรายเพื่อนำไปสู่แผนองค์การบริหารส่วนตำบล และแผนสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก
4. เกิดเครือข่ายผู้นำเกษตรกรในตำบลสันทราย มีแผนการดำเนินงานเครือข่ายที่ชัดเจน

อภิปรายผล

เกษตรกรเกิดองค์ความรู้ใหม่ ในเรื่องการวางแผนการรวมกลุ่ม และเห็นความสำคัญของกระบวนการทำงานกลุ่ม โดยเฉพาะกระบวนการทำงานร่วมกันในทุกขั้นตอนและเรียนรู้ว่า เมื่อตนเองเกิดองค์ความรู้ใหม่ สิ่งที่ต้องการทำต่อไปคือ นำองค์ความรู้ที่ได้ไปถ่ายทอดต่อไปให้กับคนอื่น ๆ ในชุมชน เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมของ กลุ่มต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชน เพื่อที่จะพัฒนาเป็นเครือข่ายนอกจากนี้เกษตรกรยังร่วมกันวางแผนพัฒนาและส่งเสริมการเกษตรในตำบลสันทราย เพื่อนำไปสู่แผนองค์การบริหารส่วนตำบล

สรุปบทเรียน

1. การจัดสัมมนาในแต่ละครั้ง บุคคลที่มีความสำคัญในการประสานคนเข้าร่วมสัมมนา และเข้าร่วมสัมมนาที่เกิดขึ้นทุกครั้ง คือ กรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล ประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบล กำนัน ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล รวมถึงเกษตรกรตำบล พัฒนาการตำบล ควรให้บทบาทกลุ่มคนเหล่านี้ในการสัมมนา ทำการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การเชิญเป็นวิทยากร หรือกล่าวเปิด และกล่าวปิดงาน โดยเฉพาะในช่วงของการวิเคราะห์ปัญหา และวางแผน บุคคลเหล่านี้เป็นผู้ที่มีส่วนสำคัญในการกำหนดทิศทางการพัฒนาชุมชนผ่านกลไก องค์การบริหารส่วนตำบล และกลไกในระดับท้องถิ่น

2. กลุ่มคนที่มาร่วมสัมมนา ควรมีกลุ่มคนที่หลากหลายมากกว่าครั้งนี้ ซึ่งควรประกอบด้วย สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้นำหมู่บ้านทั้งที่เป็นทางการ และไม่เป็นทางการ สตรี และพ่อบ้านในสัดส่วนเท่า ๆ กัน เยาวชน และคนเฒ่าคนแก่ เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นที่หลากหลาย และมาจากตัวแทนทุกกลุ่มคนในชุมชน นำไปสู่ความร่วมมือในการแก้ปัญหาที่มาจากหลายกลุ่มคน

3. การกำหนดประเด็น และเป้าหมายในการสัมมนาให้ชัดเจนเลยว่า เป็นการสัมมนาปัญหา เกษตร และการวางแผนส่งเสริมอาชีพเกษตรกรในระดับตำบล เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการพูดคุยกระจัดกระจาย หรือมีความหลากหลายมากเกินไป

4. เครื่องมือที่ใช้ในการสัมมนา ผลสะท้อนจากผู้เข้าร่วมประชุมเห็นว่าการประชุมโดยให้ทุกคนมีส่วนร่วมเป็นเรื่องที่ดีมาก เพราะทุกคนได้แสดงความคิดเห็นเต็มที่ ในบรรยากาศที่เป็นกันเอง คนที่ไม่กล้าพูดก็สามารถใช้วิธีการเขียนแทนได้

5. ระยะเวลาการสัมมนา ควรดำเนินการในช่วงที่ไม่ตรงกับการผลิตหลักของชาวบ้าน เช่น ช่วงการปลูก การเก็บเกี่ยวลำไย เพราะจะทำให้ผู้เข้าร่วมมีน้อย และไม่ได้มาจากกลุ่มคนที่หลากหลายในชุมชน ระยะเวลาที่ใช้ในการสัมมนาควรอยู่ในช่วง 1 – 2 วัน ไม่ควรนานกว่านี้ กิจกรรมใดที่สามารถบูรรวมกันได้ก็ควรบูรรวมกัน เพราะการมาร่วมประชุมนั้นหมายถึงรายได้ที่ต้องเสียไปในแต่ละวัน ดังนั้นก่อนจัดสัมมนาต้องมีการวางแผน และกำหนดวัตถุประสงค์ เพื่อให้ได้ผลที่นำไปสู่การปฏิบัติจริง และมีผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของเขาจริงในอนาคต

กระบวนการที่ 2 ประชุมติดตามแผนงานการรวมกลุ่มเกษตรกร ตำบลสันทราย

กิจกรรมที่ 2.1 ประชุมตัวแทนกลุ่มเกษตรกรตำบลสันทราย เพื่อติดตามการจัดตั้งกลุ่มในแต่ละหมู่บ้าน

2.2.1 ในแต่ละหมู่บ้านได้มีการประชุมปรึกษาหารือ เพื่อจัดตั้งกลุ่มเกษตรกรแล้ว ซึ่งหลายคนมีความสนใจ และเห็นด้วยตามแนวทางดังกล่าว แต่หลายคนก็ยังไม่เข้าใจ ซึ่งต้องใช้เวลาประชุมในระดับหมู่บ้านอีกครั้งหนึ่ง โดยให้ทีมวิจัย เข้าไปให้แนวความคิด และแนวทางการพัฒนา

2.2.2 หมู่บ้านส่วนหนึ่งคาดว่าจะมีการจัดตั้งกลุ่มได้หลังจากที่ฤดูการเก็บเกี่ยวลำไยสิ้นสุดลงประมาณเดือน กันยายน 2542 เป็นต้นไป

2.2.3 50% ของจำนวนหมู่บ้านทั้งหมด ได้มีการจัดตั้งกลุ่มเกษตรกรไว้แล้ว ซึ่งมีสมาชิกแรกตั้งประมาณ 20 – 40 คน/หมู่บ้าน โดยมีการเลือกตั้งประธานกลุ่ม และคณะกรรมการฝ่ายอื่น ๆ

2.2.4 ในบางกลุ่มเริ่มมีการระดมทุนกลุ่มร่วมกัน ทั้งการระดมทุนแบบหุ้น และการระดมแบบออมทรัพย์ประจำเดือน

2.2.5 ในบางหมู่บ้านมีการจัดตั้งเป็นกลุ่มใหญ่ มีคณะกรรมการร่วม และมีกลุ่มอาชีพกลุ่มเล็ก ๆ อยู่ภายใต้กลุ่มใหญ่อีกทีหนึ่ง

บทเรียนที่สำคัญ

1. สมาชิกบางคนยังไม่รู้ว่ารวมกลุ่มแล้วจะได้อะไร ยังไม่เห็นผลประโยชน์จากการรวมกลุ่ม เนื่องจากการรวมกลุ่มที่ผ่านมาผลประโยชน์ส่วนใหญ่ตกอยู่กับผู้นำกลุ่ม พรรคพวก และญาติพี่น้อง
2. ยังขาดผู้นำกลุ่มที่เสียสละอย่างจริงจัง และเป็นผู้นำที่มีความสามารถในการคิดค้นกิจกรรมใหม่ ๆ การประสานงานกับภายนอก เพื่อดึงศักยภาพจากภายนอกมาพัฒนาชุมชน และผู้นำที่มีความสามารถในการบริหารจัดการกลุ่มให้เกิดประสิทธิภาพผู้การแก้ปัญหาที่เป็นรูปธรรม และการพัฒนากิจกรรมที่เจริญก้าวหน้าขึ้น

แนวทางการดำเนินกิจกรรมต่อเนื่อง

1. การประชุมในระดับหมู่บ้าน โดยทีมวิจัยเข้าไปให้แนวความคิด และแนวทางการพัฒนาต่าง ๆ
2. การจัดกิจกรรมการศึกษาดูงาน ว่าด้วยเรื่อง การคิดค้นกิจกรรมแก้ปัญหา และการดำเนินกิจกรรมกลุ่มเพื่อแก้ปัญหาร่วมกัน
3. องค์การบริหารส่วนตำบล และเครือข่ายเกษตรกรต้องมาวางแผนการทำโครงการแก้ปัญหาร่วมกันบนความเหมาะสม ความจำเป็น และการพึ่งตนเองของชุมชนในอนาคต

อภิปรายผล

การประชุมตัวแทนกลุ่มเกษตรกรพบว่า ในหลายหมู่บ้านได้ร่วมกันจัดประชุมเพื่อปรึกษาหารือกัน โดยมีตัวแทนที่เข้าสัมมนาได้ไปถ่ายทอดองค์ความรู้ที่ได้ไปแลกเปลี่ยนในหมู่บ้านของตนเอง การกระตุ้นทำให้ชาวบ้านเกิดความสนใจ และเห็นด้วยกับแนวความคิดในการรวมกลุ่มอาชีพเกษตรกร ดังนั้นจึงมีหลายหมู่บ้านมีแนวโน้ม จะจัดตั้งกลุ่มใหม่เพิ่มขึ้น และยังพบว่าบางหมู่บ้านเกษตรกรต้องการจะรวมกลุ่มแต่ยังขาดผู้นำกลุ่ม จึงยังไม่กล้ารวมกลุ่มกัน

กิจกรรมที่ 2.2 การประชุมติดตามแผนในระดับหมู่บ้าน 11 หมู่บ้าน

นอกจากนี้ยังพบว่า ถ้าหากการประชุมในระดับหมู่บ้านเน้นไปที่การวางแผนงาน จะทำให้ภาพรวมของการแก้ปัญหาระดับตำบลไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน หรืออาจทำให้แผนงานระดับหมู่บ้านมีความขัดแย้งกันกับแผนงานระดับตำบลก็ได้ ถ้าหากการวางแผนในระดับหมู่บ้าน และระดับตำบลไม่ใช้กลุ่มคนกลุ่มเดียวกัน และประเด็นสำคัญที่อาจเกิดขึ้นก็คือ การวางแผนระดับหมู่บ้าน จำนำไปสู่การแข่งชิงงบประมาณระหว่างหมู่บ้านต่อแหล่งงบประมาณ องค์การบริหารส่วนตำบล และหน่วยงานภายนอก ซึ่งจะนำไปสู่ความขัดแย้งกันของกลุ่มชุมชนกลุ่มต่าง ๆ ซึ่งมีผลทำให้การ

แก้ปัญหาภาพรวมทั้งตำบลเกิดขึ้นน้อย ดังนั้นการประชุมติดตามแผนงานจึงเน้นไปที่ประเด็นในการแลกเปลี่ยน ดังนี้

1. สถานการณ์การแข่งขันทางการค้าภายใต้เศรษฐกิจโลก (การค้าเสรี) จะมีผลกระทบต่อสินค้าเกษตรของไทย หรือมีผลต่อเกษตรกรไทยอย่างไร เป็นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เพื่อให้เห็นความเชื่อมโยง และการกอบโกยผลประโยชน์ของประเทศมหาอำนาจต่อประเทศกำลังพัฒนา และประเทศยากจนอย่างประเทศไทยเรา

2. ทางออกของสังคมไทยภาคการเกษตรควรจะเป็นอย่างไร ซึ่งชี้ให้เห็นว่าจำเป็นต้องร่วมมือกันในการแก้ปัญหาไม่ใช่ต่างคนต่างอยู่เหมือนแต่ก่อน ทั้งการร่วมกันซื้อร่วมกันขายเพื่อให้เกิดพลังอำนาจในการต่อรอง และการลดต้นทุนการผลิตเพื่อให้สามารถแข่งขันทางด้านการตลาดกับผู้ผลิตรายอื่น ๆ ได้

3. นโยบายการพัฒนาประเทศในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 และ 9 และรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน ที่ว่าด้วยการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นเพื่อนำคนท้องถิ่นบริหารราชการภายในท้องถิ่นของตนเอง บนพื้นฐานของการพัฒนาที่ว่าด้วยคนเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา เพื่อเป็นการชี้ให้เกษตรกรเห็นถึงการบริหารประเทศตามแนวทางใหม่ที่ให้อำนาจกับประชาชนมากขึ้น ดังนั้นเกษตรกรต้องเปลี่ยนความคิดใหม่ กำหนดบทบาทของตัวเองต่อการพัฒนาท้องถิ่น และพัฒนาประเทศใหม่ เพื่อให้อสอดคล้องกับการแก้ปัญหาวิกฤติเศรษฐกิจที่ประเทศไทยกำลังเผชิญอยู่ในปัจจุบัน

4. บทเรียนจากแม่ทา และทางออกของเกษตรกรตำบลสันทราย ซึ่งชี้ให้เห็นว่าเมื่อการพัฒนาประเทศมาถึงตรงนี้ ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นทุกคนทราบดี ชุมชนแม่ทามีการแก้ปัญหาอย่างไร ตัวเราเองชุมชนของเราจะหาทางออกร่วมกันได้อย่างไร บนพื้นฐานของศักยภาพที่ชุมชนมีอยู่เพียงแต่เราคิดไม่ถึง หรือไม่ได้ดึงมันมาใช้เต็มที่ เช่น การรวมตัวของเกษตรกรในการจัดการปัจจัยการผลิตร่วมกัน การจัดการผลผลิต และตลาดร่วมกัน โดยมีองค์การบริหารส่วนตำบล เป็นกลไกขับเคลื่อนงานที่สำคัญในฐานะที่องค์การบริหารส่วนตำบล มีทุนดำเนินการในเบื้องต้น และจะเชื่อมทุนจากกลุ่มชุมชน กลุ่มต่าง ๆ ให้มาลงทุนร่วมกันได้อย่างไร

สรุป

ในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการประชุมระดับหมู่บ้าน ผลสะท้อน และประเด็นคำถามต่าง ๆ ที่เกษตรกรมีความกังวล และยังไม่เข้าใจ ซึ่งพอจะสรุปเป็นสาระสำคัญดังนี้

1. ตำบลสันทรายมีพื้นที่ปลูกลำไยแทบทุกครัวเรือน พื้นที่ที่มีอยู่จำกัดในขณะที่ลำไยออกดอกผลปีละ 1 ครั้ง บางปีก็ได้ผลบางปีก็ไม่ได้ผล ปีที่ได้ผลผลิต และมีกำไรก็ไม่มีปัญหา แต่ปัญหาอยู่ที่ปีที่ไม่ได้ผลผลิตลำไยไม่ดีหรือไม่ออกดอกผล เราจะทำอย่างไร ดังนั้น การหาอาชีพเสริมมาสนับสนุนชาวบ้านเป็นเรื่องสำคัญที่องค์การบริหารส่วนตำบล และรัฐท้องถิ่นต้องคิดให้มาก

2. การตั้งกลุ่มเป็นเรื่องที่สำคัญที่เป็นทางออกของการแก้ไขปัญหา แต่จะมีเงื่อนไขที่กลุ่มต้องคิด และหาทางออกให้ได้ คือ

2.1 ทุนสำรอง กลุ่มต้องมีทุนสำรองในการดำเนินการทางด้านการตลาด การจัดหาปัจจัยการผลิตมาให้สมาชิก

2.2 ทุนชุมชนจะนำมาใช้ได้อย่างไร ทั้งทุนครอบครัว และทุนกลุ่มชุมชนกลุ่มต่างๆ ที่มีอยู่แล้วในชุมชน

2.3 กลุ่มต้องมีที่ตั้งแน่นอน มีสำนักงาน มีโกดัง หรือร้านค้า เพื่อเก็บรักษาปัจจัยการผลิต ผลผลิต และวัสดุราคาถูกให้กับสมาชิก รวมทั้งเป็นแหล่งประสานงานและการเรียนรู้ร่วมกันของเกษตรกร

3. กลุ่มที่เข้มแข็ง มีกิจกรรมแก้ปัญหาจริง ๆ มีโครงสร้างการบริหารจัดการที่ดี การขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกจะง่ายขึ้น มีความเชื่อถือมากขึ้น แต่ไม่ใช่การตั้งกลุ่มเพื่อรอรับงบประมาณอย่างเดียว พอเงินหมดกลุ่มก็แตกไป

4. กลุ่มที่มาร่วมประชุม มาหาทางออกร่วมกันส่วนใหญ่เป็นคนที่มีความรู้ คนที่ไม่มีอันจะกินมักไม่ยอมมาแลกเปลี่ยนพูดคุย หรือรวมกลุ่มกับเพื่อน ทำอย่างไรจึงจะพัฒนากลุ่มคนเหล่านี้ให้มาร่วมกันทำงานกับเรา หรือเราจะสนับสนุนพวกเขาอย่างไร เพื่อให้เขามีอาชีพหรือมีรายได้ที่ทัดเทียมกับคนส่วนใหญ่ในชุมชน

5. ทุกคนต้องร่วมมือกัน ไม่ใช่หวังพึ่งผู้นำคนใดคนหนึ่ง หรือพึ่งหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่ง ซึ่งจะทำให้เราไม่โต พึ่งตนเองไม่ได้ซักที

6. ถ้าเรารวมกลุ่มกันผลิตแล้วเราจะไปขายที่ไหน ใครจะมาซื้อ และใครจะทำการตลาด ใครจะมาช่วยเหลือเรา รัฐบาลจะมาช่วยหรือเปล่า ทั้งเงินทุน และปัจจัยอื่น ๆ

7. ทำอย่างไรให้เจ้าหน้าที่ของรัฐที่ประจำอยู่ในตำบลของเราเข้ามาร่วมคิดร่วมแก้ปัญหากับชาวบ้านอย่างสม่ำเสมอ

อภิปรายผล

สังเกตพบว่า หมู่บ้านที่ผู้ใหญ่บ้านให้ความร่วมมือกับตัวแทนที่ไปถ่ายทอดความรู้ ในการจัดประชุมหมู่บ้านนั้นจะมีชาวบ้านเข้าร่วมประชุมเป็นจำนวนมาก และมีบางหมู่บ้านที่พอหลวงไม่เห็นด้วยกับตัวแทนและไม่ให้ความร่วมมือ พบว่าจะมีชาวบ้านมาเข้าร่วมประชุมน้อย แสดงให้เห็นว่าชาวบ้าน เชื่อฟังและถูกครอบงำความคิดจากผู้ใหญ่บ้านและชาวบ้าน เคยชินกับการได้รับความช่วยเหลือจากผู้นำ นอกจากนี้ยังมีชาวบ้านบางคนไม่เห็นประโยชน์ของการรวมกลุ่มเนื่องจากการรวมกลุ่มที่ผ่านมาผลประโยชน์ส่วนใหญ่ตกอยู่กับผู้นำกลุ่มพรรคพวกและญาติพี่น้อง จึงทำให้ชาวบ้านขาดความเชื่อถือในการรวมกลุ่ม แต่พบว่ามีผู้นำบางคนได้ไปกระตุ้นเพื่อนบ้านที่มีปัญหา

เหมือนกัน ชักชวนกัน นำปัญหามาพูดคุยโดยจัดประชุมกลุ่มย่อย และรวมกันจัดตั้งกลุ่มเล็ก ๆ ขึ้นมาเพื่อช่วยกันหาแนวทางแก้ไข

กระบวนการที่ 3 การศึกษาฐาน สภาพตำบลแม่ทา และเครือข่ายกรรมการกลางแม่ทาในการแก้ปัญหาเศรษฐกิจ และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

สถานที่ ตำบลแม่ทา กิ่งอำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ วันที่ 14 กันยายน 2542

ผู้ร่วมดำเนินการ

1. ผู้ใหญ่บ้าน, ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน, สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล, ผู้นำเกษตร จำนวน 6 คน
2. นักวิจัย จำนวน 14 คน รวมผู้ร่วมศึกษาดูงาน จำนวน 35 คน

ประเด็นในการศึกษาดูงาน

1. พัฒนาการของแม่ทา และการอนุรักษ์ป่าไม้ โดย...กำนันอนันต์ ดวงแก้วเรือน (กำนันตำบลแม่ทา) ตำบลแม่ทาเป็นตำบลที่ไม่มีใครรู้จัก เป็นหมู่บ้านที่ถูกล้อม มีความล้าหลัง ถนนหนทางเป็นลูกรัง การเดินทางสัญจรใช้เกวียนเป็นหลัก การติดต่อสื่อสารกับสังคมภายนอกมีความลำบาก ทำให้คนในหมู่บ้านต้องดิ้นรนต่อสู้ด้วยตนเอง ตำบลแม่ทากำเนิดมาแล้วกว่า 300 ปี ทรัพยากรมีจำกัด ต้องมีการใช้อย่างประหยัด การสัมปทานป่าไม้ ทั้งไม้หมอนรถไฟ โรงบ่มยาสูบ และการสัมปทานไม้สักของบริษัทเอกชน ทำให้ป่าไม้ลดลงอย่างมาก ระยะต่อมา มีการส่งเสริมพืชพาณิชย์ เพื่อการส่งออก (เกษตรครบวงจร) ไม่ว่าจะเป็นพืชผักต่าง ๆ ถั่ว ยาสูบ ข้าวโพด มีการขยายพื้นที่ปลูกไปสู่การบุกเบิกป่ามากขึ้น แต่ปัจจุบันข้าวโพดฝักอ่อน เป็นพืชรายได้ตัวเดียวที่ชาวบ้านยังคงทำเป็นอาชีพอยู่ ผลกระทบจากการทำลายป่า ทำให้เกิดความแห้งแล้ง จึงได้มีการรวมกลุ่มกันอนุรักษ์ป่าชุมชนตำบลแม่ทา เนื่องจากพื้นที่ตำบลแม่ทา 80% (ประมาณ 6,000 ไร่) เป็นพื้นที่ป่า ซึ่งชาวบ้านให้ความร่วมมือ 80% องค์กรเอกชนให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี แต่กรมป่าไม้ไม่เห็นด้วย เพราะเป็นพื้นที่ประกาศเป็นเขตอุทยานแห่งชาติแม่ตะไคร้ จึงต้องต่อสู้ภายใต้สมัชชาคนจนแห่งประเทศไทย เพื่อกฎหมายป่าชุมชน และการกำหนดขอบเขตพื้นที่ทำกิน บทสรุปของกำนันได้ย่ำว่า ทำอย่างไรจึงจะไม่ใช้สารเคมี ทำอย่างไรจึงจะอยู่อย่างพออยู่พอกินโดยไม่เบียดเบียนธรรมชาติ

2. การรวมกลุ่ม และเครือข่ายกรรมการกลางต่อการแก้ปัญหา โดย ประพัฒน์ อภัยมุล (ผู้นำเกษตรกร) การรวมกลุ่มเริ่มจากกลุ่มที่มีความเหมาะสมสอดคล้องกับการแก้ปัญหา มีความเข้าใจกัน กลุ่มอาจเริ่มจากการเผชิญปัญหาด້าย ๆ กัน ปัญหาเดียวกัน แล้วมารวมกลุ่มกันหาทางแก้จากปัญหาเล็ก ๆ ในระดับครอบครัว สู่ปัญหาที่ใหญ่ขึ้น จึงรวมกันเป็นเครือข่ายร่วม กลุ่มจะต้องเข้มแข็ง จะนำไปสู่เครือข่ายที่เข้มแข็ง เพื่อหนุนเสริมการดำเนินงานของสภาตำบล กลุ่มและเครือข่ายกรรมการกลางแม่ทามีกิจกรรมหลายหลาย เช่น ธนาคารข้าว ออมทรัพย์ ธนาคารวัวควาย ร้านค้า

ชุมชน เลี้ยงหมู ผักปลอดสารพิษ แปรรูป ไร่นาสวนผสม ข้าวโพด (ด้วยการซื้อปัจจัยการผลิต และผลผลิตร่วมกัน) กองทุนข้าวสาร ในปัจจุบันพื้นที่ทำกินของคนแม่ทาเฉลี่ยครอบครัวละ 2 ไร่ จึงต้องทำอาชีพที่หลากหลาย และส่วนหนึ่งอาศัยกินกับป่า การแก้ปัญหาเริ่มจากการสำรวจข้อมูล กลุ่มเล็กกว่าสมาชิกกลุ่มมีปัญหาอะไร มีความต้องการอะไร ผู้การแก้ปัญหาด้วยการระดมทุนกันเอง และผ่านองค์การพัฒนาเอกชนที่เข้ามาสนับสนุน ทั้งการฝึกอบรม การศึกษาดูงาน การประชุม สัมมนาต่าง ๆ เพื่อหาข้อสรุปหาแนวทางร่วมกัน ต่อมาเครือข่ายได้ตั้งประเด็นคำถามว่า ทำไมยังทำเกษตรครบวงจรยิ่งยากจน คำว่าครบวงจรมันเป็นครบวงจรของใคร ซึ่งได้ผลสรุปว่า คนที่ได้ผลประโยชน์มากที่สุด คือ บริษัทข้ามชาติ และบริษัทในเครือ ทั้งผลกำไรจากการขายปัจจัยการผลิต ผลผลิต ผลิตภัณฑ์ จึงได้หาทางออกร่วมกัน เกษตรทางเลือกใหม่ของกลุ่มคนบางกลุ่มที่เห็นปัญหา และความสำคัญร่วมกัน เช่น การผลิตผักปลอดสารพิษ ไร่นาสวนผสม ฯลฯ การดำเนินงานของเครือข่ายขึ้นอยู่กับกลุ่มเล็ก ๆ ซึ่งการดำเนินกิจกรรมแต่ละอย่างจะต้องมีผลกำไรจำนวนหนึ่งสมทบให้เครือข่าย เพื่อเป็นทุนดำเนินกิจกรรม แต่ละกลุ่มเล็ก ๆ จะมีอิสระในการดำเนินงาน เครือข่ายจะจัดทำโครงการต่าง ๆ เสนอหน่วยงานภายหลังจากนั้นจะมีการให้ความรู้แก่สมาชิก ทั้งแนวความคิด และทักษะต่าง ๆ ซึ่งเป็นเรื่องที่สำคัญ

3. การดำเนินกิจกรรมเกษตรทางเลือก โดย...นายพนมกร นามจันทร์ (ผู้นำเกษตรกร) เกษตรทางเลือกเกิดจากปัญหาการใช้สารเคมีในปริมาณมาก ดินเสื่อม สุขภาพทั้งผู้ผลิต และผู้บริโภคเสื่อม ไม่มีเวลาเป็นของตัวเอง และให้กับสังคม ระบบนิเวศเกษตรถูกทำลาย ฯลฯ ทำเกษตรทางเลือกเกิดผลดี คือ ดินดี น้ำดี อากาศดี สบายใจครอบครัวอยู่ด้วยกัน อาหารดี มีเวลาเป็นของตัวเอง และมีเวลาให้กับสังคม ประเพณี และวัฒนธรรมได้รับการอนุรักษ์ สุขภาพดี กลุ่มยังได้มีการตั้งตลาดนัดขายผลผลิตเกษตรทางเลือกให้กับคนในชุมชน คนในเมือง และส่งไปจำหน่ายตามร้านค้าในเมืองผ่านอิมบิอุญ เชียงใหม่ และส่วนหนึ่งส่งจำหน่ายไปยังกรุงเทพฯ

สรุปบทเรียน

1. จะเห็นได้ว่าผู้ที่มาเข้าร่วมศึกษาดูงานส่วนใหญ่เป็นกลุ่มผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน และสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล เท่านั้น ส่วนสตรี หรือเกษตรกรรายอื่นที่สนใจในการแก้ปัญหาไม่ได้มาด้วย ทั้งนี้เป็นเพราะการประสานงานโดยผ่านผู้ใหญ่บ้านอย่างเดียว ในการคัดเลือกผู้เข้าร่วมศึกษาดูงาน ทำให้ได้ผู้เข้าร่วมที่ไม่หลากหลาย ซึ่งครั้งต่อไปอาจต้องให้วิธีกำหนดตัวบุคคล แล้วเชิญมาร่วมศึกษาดูงาน

2. การศึกษาดูงานมีข้อดี คือ กลุ่มตัวแทนที่ไปศึกษาได้เห็นได้เรียนรู้ถึงความสำเร็จ ปัญหา และอุปสรรค ตลอดจนกระบวนการดำเนินงานที่ผ่านมาของเครือข่ายแม่ทาด้วยตนเอง แต่ก็มีข้อเสีย คือ การดูงานแต่ละครั้ง อาจต้องใช้งบประมาณมาก ยิ่งถ้าต้องเดินทางไปศึกษาดูงานในที่ไกล ๆ ยิ่งต้องใช้งบมาก

3. ระหว่างการเดินทางไปกลับ เมื่อศึกษาดูงานนั้นจะสังเกตเห็นว่าทุกคนที่ไปมีความคุ้นเคยกัน มีการแลกเปลี่ยนพูดคุยกันในเรื่องที่ได้ไปศึกษา ซึ่งมีหลากหลายความคิดมากมาย ซึ่งตรงนี้ถือว่าพัฒนาไปสู่ความร่วมมือกันในการคิดแก้ปัญหาาร่วมกัน

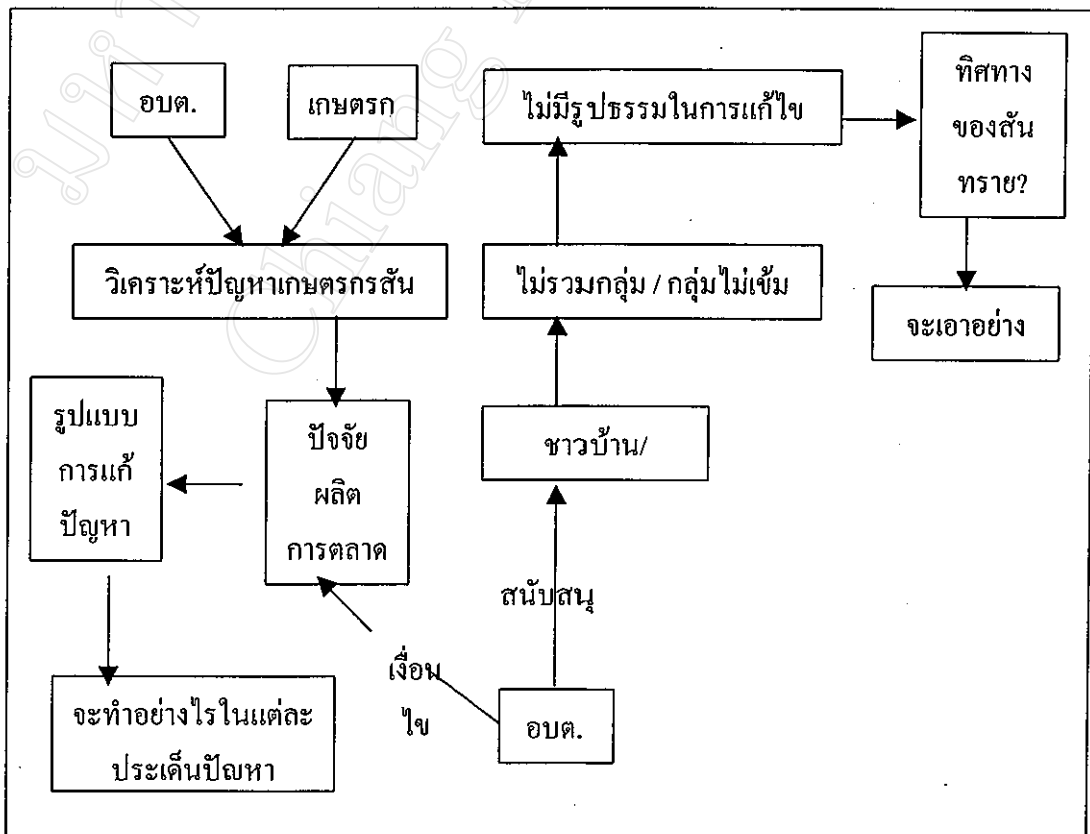
อภิปรายผล

ในการศึกษาดูงานเครือข่ายกรรมการกลางแม่ทาในการแก้ปัญหาเศรษฐกิจและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติพบว่า ช่วงเวลาของการเดินทางไปศึกษาดูงาน เกษตรกรมีการพูดคุยแลกเปลี่ยนความรู้กันมากโดยเฉพาะ เรื่องของการใส่สารตำยา และเรื่องการจัดตั้งกลุ่ม ผู้นำกลุ่มเล็ก ๆ บางคนนำปัญหาของกลุ่มมาปรึกษาหารือกับผู้นำกลุ่มใหญ่ ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างกลุ่ม ขณะที่ศึกษาดูงาน ทุกคนมีความกระตือรือร้น เกษตรกรกล้าแสดงความคิดเห็น ชักถาม และแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับกลุ่มของแม่ทาอย่างเต็มที่ ระหว่างเดินทางกลับสังเกตเห็นว่าทุกคนมีความคุ้นเคยกันมากขึ้น และนำประเด็นที่ไม่ศึกษาดูงานมาพูดคุย ผู้นำบางคนได้แนวการจัดการกลุ่มที่จะนำไปปรับใช้กับกลุ่มของตนเอง

กระบวนการที่ 4 การพัฒนาเครือข่ายเกษตรกรระดับตำบล

กิจกรรมที่ 4.1 การประชุมคณะทำงาน เพื่อจัดตั้งเครือข่ายเกษตรกรตำบลสันทราย วันที่ 29 กันยายนพ.ศ. 2542

จากการไปศึกษาดูงานรูปแบบการทำงานแบบเครือข่าย สรุปภาพรวมออกมาดังนี้ คือ

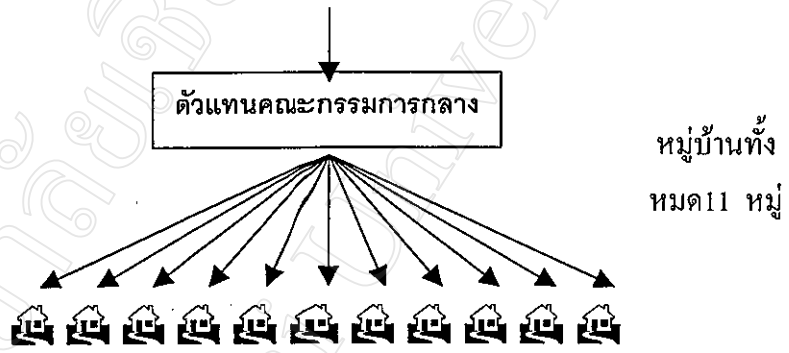

แกนนำเกษตรกรที่เข้าร่วมประชุมทั้ง 24 คน มีแนวคิดตรงกันว่าสนใจรูปแบบการรวมตัวกันทำงานในรูปของเครือข่าย เช่นเดียวกับตำบลแม่ทา จึงเสนอร่วมกันวางแผนแต่งตั้งรูปแบบการทำงานแบบเครือข่ายในตำบลสันทรายขึ้น โดยขึ้นคอนตัวแทน เสนอรูปแบบการจัดตั้งคณะกรรมการกลาง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ

1. รวบรวมปัญหาของกลุ่มเล็ก ๆ ในหมู่บ้านเพื่อช่วยกันพิจารณาแก้ไขปัญหา
2. จัดตั้งคณะกรรมการกลางขึ้นมาดำเนินการ

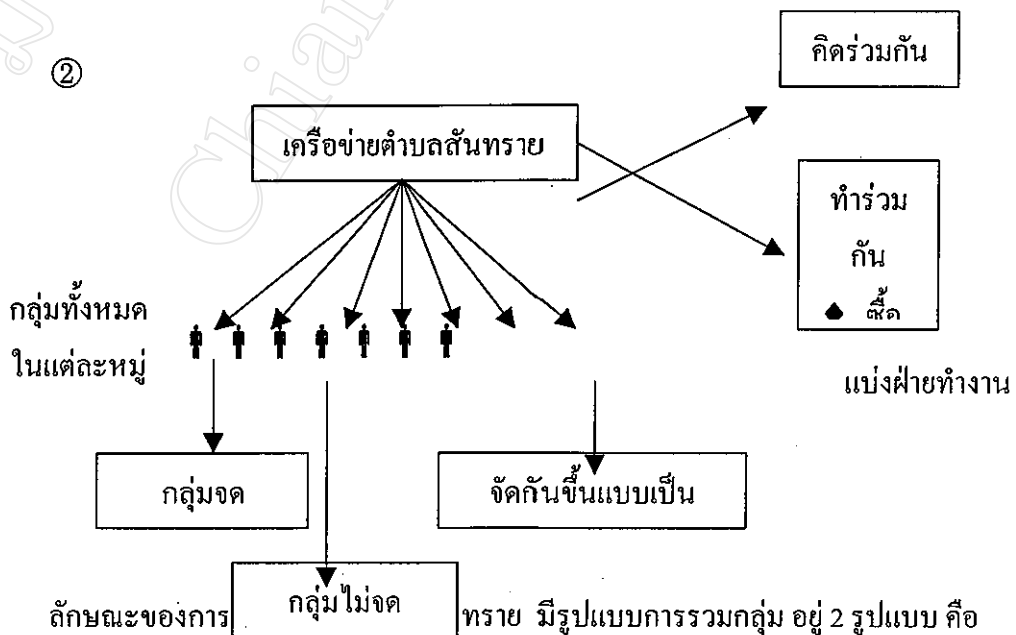
ซึ่งตัวแทนได้เสนอรูปแบบการจัดตั้งคณะกรรมการกลาง 2 รูปแบบ ดังนี้

①

จากแผนภาพตัวแทนเกษตรกรเสนอว่า ให้หมู่บ้านทั้ง 11 หมู่บ้านของตำบลสันทราย เลือกตัวแทนขึ้นมาเป็นคณะกรรมการกลาง เพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาโดยมีสภา อบต. คอยให้การสนับสนุนช่วยเหลือ การดำเนินงานของคณะกรรมการกลาง

②

1) **กลุ่มธรรมชาติ** เกิดจากเกษตรกรแต่ละหมู่บ้านที่ประสบปัญหาาร่วมกันได้รวมกลุ่มกันขึ้น เพื่อช่วยกันแก้ไขปัญหา เป็นกลุ่มอิสระที่ไม่ได้จดทะเบียนเป็นนิติบุคคล

2) **กลุ่มนิติบุคคล** เกิดจากการรวมกลุ่มกันขึ้นของเกษตรกร ซึ่งได้จดทะเบียนเป็นกลุ่มนิติบุคคลที่ถูกต้องตามกฎหมาย ซึ่งการทำงานของกลุ่มต้องอยู่ในข้อบังคับ หรือกฎเกณฑ์ของทางราชการ

สรุป เปรียบเทียบข้อดีของกลุ่มทั้ง 2 แบบ มีข้อดีเหมือนกัน คือ

- การเสนอขอของบประมาณโครงการจากหน่วยงานภายนอก มีสิทธิเท่าเทียมกัน จะได้หรือไม่ขึ้นอยู่กับ รวมกลุ่มกันแล้วทำกิจกรรมจริงหรือไม่

- การต่อรองราคากับพ่อค้าคนกลาง มีสิทธิเท่าเทียมกัน

ข้อแตกต่างอยู่ที่การทำงานของกลุ่ม

- กลุ่มนิติบุคคล การดำเนินงานต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขของทางราชการ แต่กลุ่มธรรมชาติสามารถดำเนินงานได้อย่างอิสระ ภายใต้กฎเกณฑ์ที่กลุ่มตั้งกันขึ้นมาเอง

การประชุมได้มีการเสนอรูปแบบจัดตั้งตัวแทนของคณะกรรมการกลาง ตำบลสันทราย 2 รูปแบบ คือ

1. ตัวแทนคณะกรรมการกลาง มาจาก ส่งตัวแทนกลุ่มละ.....คน

2. ตัวแทนคณะกรรมการกลาง มาจาก ส่งตัวแทนหมู่บ้านละ.....คน

การตัดสินใจใช้วิธียกมือลงคะแนนเสียงเสียง ได้มติเป็นเอกฉันท์ว่า ตัวแทนคณะกรรมการกลางได้มาจากการส่งตัวแทนที่มาจาก การเลือกของเกษตรกรในแต่ละหมู่บ้านมาหมู่บ้านละ 2 คน เพื่อเข้ามาทำหน้าที่ในการประสานงาน ร่วมกันแก้ไขปัญหาในตำบลสันทรายต่อไป

อภิปรายผล

แกนนำเกษตรกรที่เข้าร่วมประชุม เห็นด้วยกับแนวทางการทำงานของเครือข่ายกลุ่มแม่ทา ซึ่งมีแนวคิดตรงกับแผนการรวมกลุ่มจากกิจกรรมที่ 1.6 คือ เกษตรกรต้องการรวมกลุ่มเครือข่ายเกษตรกรระดับตำบล ตัวแทนทุกคนร่วมกันแสดงความคิดเห็น เสนอรูปแบบและอธิบายเหตุผลได้เถียงกันอย่างเต็มที่สุดท้ายตัดสินใจโดยวิธียกมือลงคะแนนเสียง ได้มติเป็นเอกฉันท์คือ ตัวแทนคณะกรรมการกลางมาจาก การส่งตัวแทนเกษตรกรที่ถูกคัดเลือกจากเกษตรกรในแต่ละหมู่บ้านมาหมู่บ้านละ 2 คน เพื่อทำหน้าที่ประสานงาน ซึ่งตัวแทนทุกคนยอมรับและเห็นด้วยกับข้อตกลงร่วมดังกล่าว

กิจกรรมที่ 4.2 จัดตั้งเครือข่ายกลุ่มเกษตรกรตำบลสันทราย

ตัวแทนเข้าร่วมประชุมทั้ง 22 คน คือ ตัวแทนของแต่ละหมู่บ้านที่ได้ถูกเลือก มาจากหมู่บ้านทั้ง 11 หมู่บ้าน ซึ่งมีการกำหนดประเด็นในการประชุมดังนี้ คือ

- 4.2.1 ที่ตั้งของเครือข่าย
- 4.2.2 ชื่อเครือข่าย
- 4.2.3 รูปแบบโครงสร้าง วาระการดำรงตำแหน่ง
- 4.2.4 บทบาทหน้าที่
- 4.2.5 แผนการดำเนินงาน
- 4.2.6 รูปแบบการประสานงาน
- 4.2.7 กฎระเบียบของเครือข่าย

เมื่อมีการกำหนดประเด็นแล้ว จึงเริ่มดำเนินการประชุมตามประเด็น ผลสรุป ดังนี้ คือ

1. ที่ตั้ง (ที่ประสานงาน) ใช้บริเวณสถานีอนามัยตำบลสันทราย ชั่วคราวไปก่อน
2. ชื่อเครือข่าย คือ ศูนย์เครือข่ายกลุ่มอาชีพเกษตรกรตำบลสันทราย
3. โครงสร้าง มีคณะกรรมการทำงาน จำนวน 22 คน และมีตำแหน่งดังนี้

3.1 ประธาน 1 คน	3.2 รองประธาน 1 คน
3.3 เลขานุการ 1 คน / ผู้ช่วยเลขานุการ 1 คน	3.4 เภรัญญิก 2 คน
3.5 ฝ่ายประชาสัมพันธ์ 2 คน	3.6 กรรมการ 14 คน

การเลือกผู้ดำรงตำแหน่งแต่ละตำแหน่งใช้วิธีลงคะแนนเสียงโดยการยกมือและให้ผู้เข้าร่วมประชุมทุกคนมีสิทธิเสนอชื่อผู้ที่ตนเห็นว่าเหมาะสมกับตำแหน่ง และให้โอกาสผู้ถูกเลือกทุกคนหาเสียงได้คนละ 1 นาที ซึ่งได้ข้อสรุปของแต่ละตำแหน่งดังนี้ คือ

1. ประธานศูนย์เครือข่ายกลุ่มเกษตรกรตำบลสันทราย คือ นายมานะ เนียรพรหมราช
2. รองประธานฯ คือ นายพิเชษฐ อ่อนฉะนัย
3. เลขานุการ คือ นายคณิง นาวงษ์/ รองเลขานุการ คือ นางพิกุล อ้วนวรรณ
4. เภรัญญิก คือ นายแก้ว เทพวงศ์ และ นายเจตจันทร์ จินตัน
5. ประชาสัมพันธ์ คือ นายเจริญ เทพวงศ์ และ นายแก้ว เปาหิ่งหลี
6. กรรมการ คือ ตัวแทนทั้ง 14 คนที่เหลือ

วาระการทำงานของคณะกรรมการกลาง คือ 4 ปี

กฎระเบียบ

- การออกจากตำแหน่งในกรณีต่อไปนี้คือ

1. ตาย	2. ลาออก
3. ย้ายที่อยู่อย่างถาวร	4. ให้ออก โดย

4.1 พันจากกลุ่มหมู่บ้าน

4.2 กรรมการ 22 คน ยกมือเกินครึ่ง

- การมาประชุม

1. ถ้าตัวแทนมาไม่ได้ให้สมาชิกคนอื่นในหมู่บ้านมาแทน (กรณีจำเป็นจริง ๆ)
2. ถ้า กรณีมีเหตุฉุกเฉินเกิดขึ้น

-การตรวจสอบงบประมาณ คณะกรรมการมีสิทธิ์ตรวจสอบร่วมกัน และเปิดโอกาสให้สมาชิกในกลุ่มหมู่บ้านตรวจสอบได้เช่นกัน

-รูปแบบการประสานงานในช่วงแรกเสนอให้พี่เลี้ยงคอยดูแลช่วยเหลือให้คำแนะนำ ซึ่งพี่เลี้ยง หรือที่ปรึกษาศูนย์เครือข่ายเกษตรกรตำบลสันทราย ได้แก่

1. สภากองค์การบริหารตำบล
2. คณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล
3. กำนัน/ประธานฯ
4. ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล
5. เกษตรตำบล
6. คุณโกมล สนั่นก้อง
7. องค์กรอื่นๆที่เกี่ยวข้อง

ก่อนเปิดการประชุม ปลัดอภิชาติ เทพพา ได้บอกว่าจะขณะนี้ องค์การบริหารส่วนตำบลมีงบประมาณสนับสนุนให้ศูนย์เครือข่ายเกษตรกรตำบลสันทรายแล้วเป็นเงิน 25,000 บาท ซึ่งการเซนต์เบิกเงิน ผู้มีสิทธิ์เซนต์เบิกใช้หลัก 2 ใน 3 ได้แก่ ประธาน (เป็นคนหลัก) และเหรียญกึ่ง 2 คน ซึ่งคนใดคนหนึ่งเซนต์ก็ได้

สรุปบทเรียน

1. การประสานงานเพื่อพัฒนาเครือข่าย ถ้าได้รับความร่วมมือจาก องค์การบริหารส่วนตำบล โดยผ่านปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล พบว่าการประสานงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สังกัดจากกลุ่มเกษตรกรให้ความร่วมมือดีมากในการเข้าร่วมประชุม
2. การประสานงานต้องมีการวางแผน และติดตามขบวนการอย่างต่อเนื่องจนกว่าจะมีการจัดตั้งเครือข่าย เพราะอาจเกิดความเข้าใจผิด หรือเข้าใจไม่ตรงกันเกี่ยวกับ กระบวนการพัฒนาเครือข่าย
3. การจัดประชุมควรเน้นวิธีการดำเนินประชุมให้เป็นไปโดยธรรมชาติ ไม่ควรเน้นพิธีการมากเกินไป เพราะผู้เข้าร่วมประชุมส่วนใหญ่เป็นเกษตรกร และการประชุมแบบธรรมชาติทำให้บรรยากาศเป็นกันเอง ค่อนข้างมากกว่าและเกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นได้มากกว่าการประชุมแบบวางระเบียบเคร่งครัด
4. การประชุมควรวางแผนขั้นตอนไว้อย่างชัดเจน กำหนดเรื่องเป้าหมายที่จะพูดคุยให้ชัด และเข้าใจง่ายเพราะจะทำให้ผลลัพธ์ที่ได้ตรงตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ไม่ยืดเยื้อ หรือนอกประเด็นมากเกินไป

5. ผู้ดำเนินการประชุมในระยะแรก ควรเป็นผู้ที่มีประสบการณ์จึงจะสามารถระดมความคิดเห็นของผู้ร่วมประชุมออกมาได้ เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนระหว่างกัน

6. สังเกตพบว่าการประชุมในช่วงบ่ายจะทำให้ผู้เข้าร่วมประชุมเริ่มเหนื่อยล้าและมีความสนใจน้อยลงกว่าช่วงเช้า ดังนั้นขั้นตอนใดที่สามารถบูรรวมกันได้ควรจะบูรรวมกันและพยายามจัดเวลาให้อยู่ในช่วงเช้า หรือต่อตอนบ่ายอีกเล็กน้อยพอ

7. การประชุมเพื่อคัดเลือกตัวแทนเกษตรกรเป็นคณะกรรมการกลางเครือข่าย ควรมีการคัดเลือกตัวแทนจากกลุ่มเกษตรกรในแต่ละหมู่บ้านก่อน เพราะจะได้คนที่เป็นตัวแทนจริง ๆ และเป็นผู้ที่ถูกคัดเลือกมาอย่างดีแล้วว่ามีคุณภาพ ที่สำคัญต้องเป็นคนที่ได้รับการยอมรับจากชุมชน

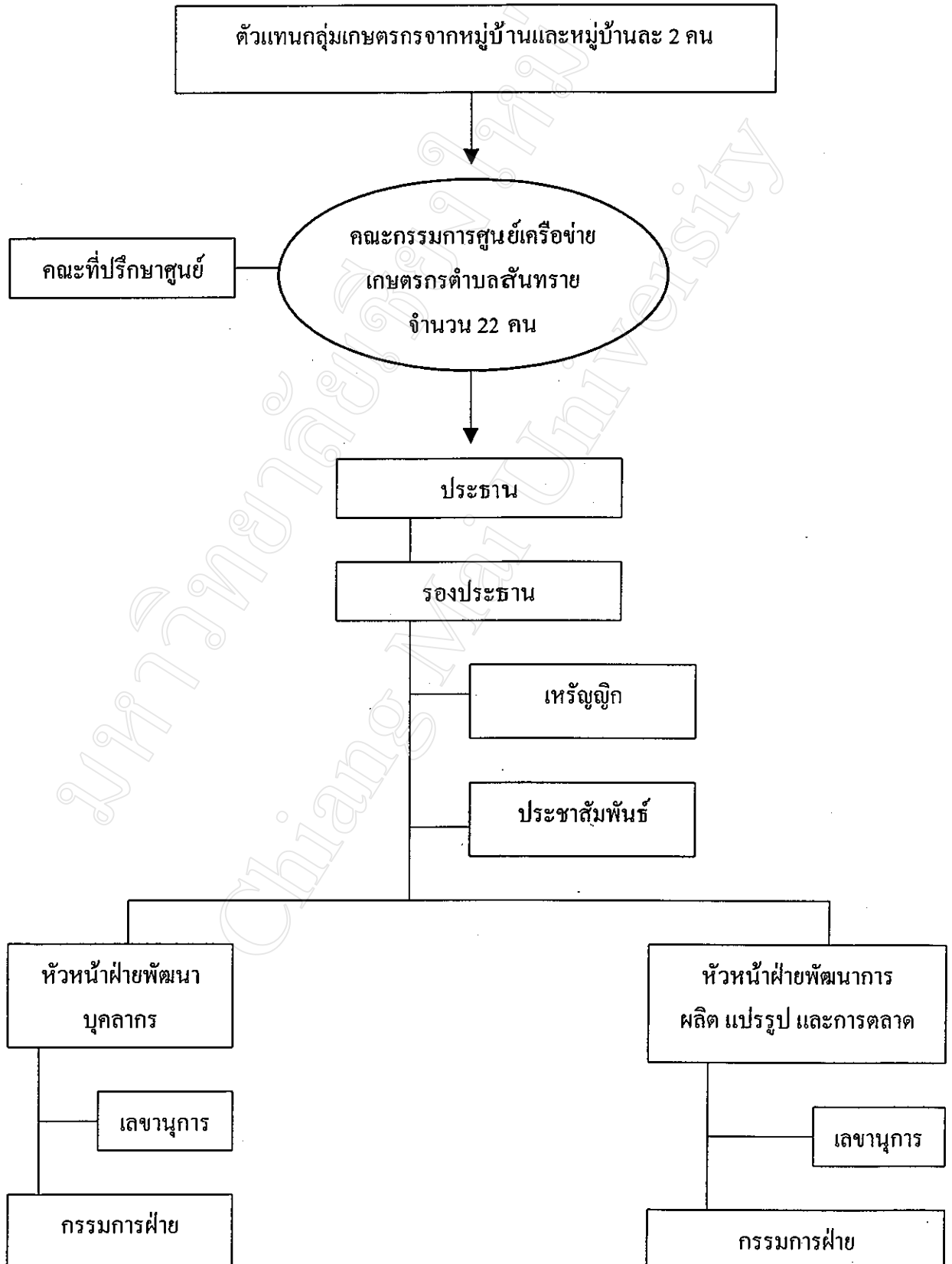
อภิปรายผล

การประชุมจัดตั้งเครือข่ายกลุ่มเกษตรกรตำบลสันทราย พบว่าตัวแทนที่เข้าร่วมประชุมหลายหมู่บ้านคือตัวแทนที่ถูกคัดเลือกมาจากชาวบ้าน และบางหมู่บ้านตัวแทนมาประชุมบอกว่า มาเพราะตนถูกผู้ใหญ่บ้านใช้มา ทำให้การจัดตั้งคณะกรรมการเครือข่ายกลุ่มเกษตรกร ได้คณะกรรมการบางคนที่ไม่เต็มใจจะรับตำแหน่ง ซึ่งถือเป็นจุดที่ผิดพลาด แต่ถูกตัวแทนส่วนใหญ่เห็นว่าไม่น่าจะมีปัญหา จึงดำเนินการจัดตั้งคณะกรรมการกลางจนครบทุก 11 หมู่บ้าน และทุกคนเห็นด้วยกับการใช้วิธีโหวตเสียงยกมือ หรือเลือกผู้ดำรงตำแหน่งแต่ละตำแหน่ง และตัวแทนทุกคนร่วมกันแสดงความคิดเห็นตั้งชื่อเครือข่ายว่า “ศูนย์เครือข่ายกลุ่มอาชีพของเกษตรกร ตำบลสันทราย นอกจากนี้ยังพบว่า การเกิดคณะกรรมการทำให้เกิดผู้นำใหม่ขึ้นในชุมชน

กระบวนการที่ 5 การประชุมติดตามการดำเนินงานของศูนย์เครือข่ายกลุ่มเกษตรกร ต.สันทราย

กิจกรรมที่ 5.1 รายงานการประชุมศูนย์เครือข่ายกลุ่มเกษตรกร ตำบลสันทราย ครั้งที่ 1 ประชุม ณ สถานีอนามัยตำบลสันทราย วันที่ 4 พฤศจิกายน พ.ศ. 2542

แผนภูมิที่ 9 โครงสร้างศูนย์เครือข่ายกลุ่มเกษตรกร ต.สันทราย อ.สารภี จ.เชียงใหม่

อาจารย์หลุยส์มานะ เนียมพรหมราช เล่าความเป็นมาของศูนย์เครือข่ายเกษตรกรตำบล สันทรายและแนะนำสมาชิกศูนย์เครือข่ายกลุ่มเกษตรกรตำบลสันทรายให้แก่ผู้เข้าร่วมประชุมทุกท่านทราบ พร้อมทั้งแนะนำตัวแทนเกษตรกรของหมู่บ้าน ซึ่งมีรายชื่อคณะกรรมการศูนย์เครือข่าย กลุ่มเกษตรกรทั้ง 22 คนดังนี้

หมู่ที่	ชื่อ - สกุล	เบอร์โทร
1	1. นายเจตต์จันทร์ จันตัน	966082
	2. นายเวทย์ ทำไสค	-
2	1. นายแก้ว ปัญญามัง	-
	2. นายแก้ว เปาหลังหลี่	966091
3	1. นายธรรม ทองคำ	-
	2. นายใหม่ ไชยงาม	-
4	1. นายแก้ว เทพวงส์	428719
	2. นายพิเชษฐ์ อ่อนนะนัย	429468
5	1. นายมานะ เนียมพรหมราช	966272
	2. นายคณิง นาวงศ์	966401
6	1. นายสุพัฒน์ บุญปิง	429442
	2. นายศรีทอน จันทรก้อน	966251
7	1. นายพีรพงศ์ ขาววรรณ	-
	2. นายรัฐวุฒิ ปัญญาภิษา	-
8	1. นายทองคำ คอนปิ่น	-
	2. นายปรีชา กาวิละ	-
9	1. นายสิงห์ทอง ชีะน๊ะ	966350
	2. นายสม คอนปิ่น	966322
10	1. นายดวงดี ปัญญาเพื่อน	-
	2. นายเจริญ คุณรัตน์	966255
11	1. นางพิกุล อ้วนวรรณ	966220
	2. นายเจริญ เกียรติศักดิ์	966364

ข้อบังคับของการประชุม

1. ผู้เข้าร่วมประชุมต้องเซ็นต์ชื่อ ณ บริเวณที่เลขานุการเตรียมไว้
2. กรุณาเข้าที่นั่งให้เรียบร้อย เมื่อมาอยู่ที่ประชุมแล้ว มาก่อนให้นั่งหน้า
3. เลขานุการอ่านบันทึกรายงานการประชุมให้เข้าใจ และรอกักท้วงเมื่อถึงเวลาผิด
4. ต้องเคารพสถานที่ประชุม ห้ามคุยเรื่องที่ไม่เกี่ยวกับที่ประชุม
5. ทักท้วง ข้อสงสัยใด ๆ กรุณายกมือ
6. การพูด ขอให้พูดตรงประเด็นไม่อ้อมค้อม
7. ถ้าเป็นไปได้ ผู้เข้าร่วมประชุมควรนำกระดาษ ดินสอ ปากกามาด้วยทุกครั้ง
8. ผู้เข้าร่วมประชุมควรใช้สิทธิให้เต็มที่

วาระการประชุม

วาระที่ 1 ประธานกล่าวเรื่องต่าง ๆ ให้หมู่บ้านทราบ

วาระที่ 2 เลขานุการ กล่าวรายงานการประชุมครั้งก่อนให้ทราบ

วาระที่ 3 พิจารณานโยบายศูนย์เครือข่ายกลุ่มเกษตรกรตำบลสันทราย ซึ่งได้ร่างมา

ก่อนอย่างคร่าว ๆ ดังนี้

นโยบายด้านการบริหาร

1. บริหารงานอย่างเป็นระบบสากล โปร่งใสทุกขั้นตอน สามารถตรวจสอบได้
 2. การทำงานใช้ความสามารถ ความซื่อสัตย์ ความอดทน และอดรอ
 3. การทำงานให้ความสำคัญต่อหัวหน้าคณะกรรมการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบล กำนัน ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล และกรรมการที่ปรึกษาอย่างใกล้ชิด
 4. จัดทำงบประมาณประจำปี สำหรับกลุ่มเกษตรกรที่อยู่ในเครือข่ายหมู่บ้าน ทุกสาขาอาชีพ
- เท่าเทียมกัน

5. จัดทำทะเบียนประวัติเกษตรกร โดยแยกเป็นสาขาเกษตร ให้เป็นข้อมูลที่ต้องสำหรับตำบล

6. กระจายความรับผิดชอบให้เป็นระบบ
7. ให้หลักประชาธิปไตยในการบริหารงาน

นโยบายทางสังคม และการศึกษา

1. สนับสนุนส่งเสริมให้มีการอบรมสัมมนาผู้นำเกษตรกรกลุ่มศูนย์เครือข่าย สมาชิกเกษตรกรในการอบรมสัมมนา เพื่อการพัฒนาตามสาขาอาชีพ จัดไปปฏิบัติงานตามสถานที่ต่าง ๆ
2. สนับสนุนส่งเสริมให้กลุ่มศูนย์เครือข่ายแต่ละหมู่บ้าน จัดระบบงาน และแผนภูมิโครงสร้าง เน้นระบบหนึ่งเดียวกัน
3. สนับสนุนให้มีการจัดการทุนการศึกษาแก่นบุตร – ธิดาของเกษตรกรที่เรียนดี แต่ยากจน

ทุกปีตามกำลังความสามารถของศูนย์ฯ

4. สนับสนุนส่งเสริมงานบุญประเพณี เพื่ออนุรักษ์ไว้ของชาวล้านนา

นโยบายด้านเศรษฐกิจ และการเกษตร

1. ศูนย์ดำเนินงานเศรษฐกิจแบบพอเพียง ตามกระแสพระราชดำรัส

2. สนับสนุนให้กลุ่มเครือข่ายหมู่บ้าน เปิดร้านค้าชุมชนเพื่อให้สมาชิกได้ใช้ของดี ราคา

ถูก ในรูปแบบสหกรณ์ตามยุคประหยัด

3. ศูนย์จัดคลังสินค้าระดับตำบล จัดหาวัสดุเพื่อการเกษตร สินค้าการเกษตร จัดตลาดนัดสินค้าเกษตรตามฤดูกาล

4. สนับสนุนปรับปรุงพัฒนาลำไยให้เป็นอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออกของตำบล อำเภอ จังหวัด และของประเทศ

นโยบายการเมือง

1. ศูนย์เครือข่ายสนับสนุนยึดถือการปกครองในระบบประชาธิปไตยที่มั่นคง ซึ่งมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

2. สนับสนุนพรรคการเมืองที่ถูกต้องตามกฎหมาย มีนโยบายกระจายรายได้ และกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น โดยจะเลือกแต่คนดีที่มีความสามารถเข้าไปเป็นสมาชิกสภาผู้แทน

3. สนับสนุนประชาชนให้รู้จักการใช้สิทธิตามรัฐธรรมนูญในระบบประชาธิปไตยที่มั่นคง โดยไม่ล่วงละเมิดสิทธิของผู้อื่น

หลังจากประธานศูนย์เครือข่ายกล่าวนโยบายที่ร่างมาแล้ว ก็เปิดโอกาสให้สมาชิก และที่ปรึกษาศูนย์เครือข่ายเสนอความคิดเห็น คือ

นโยบายด้านการบริหารที่เสนอมา ดนเห็นด้วยทั้ง 5 ข้อ แต่ขอเสนอเพิ่มเติมดังนี้ คือ

1. เน้นการกระจายอำนาจ กระจายความรับผิดชอบสู่สมาชิกอย่างเป็นระบบ

2. ควรใช้หลักประชาธิปไตย โดยเน้นหลักการมีส่วนร่วมของสมาชิกเป็นหลัก นโยบายเองน่าจะมาจากความคิดเห็นของสมาชิกเป็นหลัก

3. เปิดโอกาสให้สมาชิกที่เข้าร่วมประชุมช่วยกันออกความคิดเห็น เพื่อที่จะมีผู้ทักท้วงเพิ่มเติม

4. แผนแม่บทน่าจะให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการอภิปรายด้วยว่า แผนควรจะเป็นอย่างไร

5. น่าจะมีกองทุน และน่าจะมีวิธีหากกองทุนเข้าเครือข่าย โดยจะให้สมาชิกเข้ามามีส่วนร่วมแบบไหน อย่างไร

6. บทบาท และหน้าที่ของศูนย์เครือข่าย อยากให้เน้นในเรื่องของการแปรรูปผลผลิต โดยให้ศูนย์เป็นผู้ประสานงาน

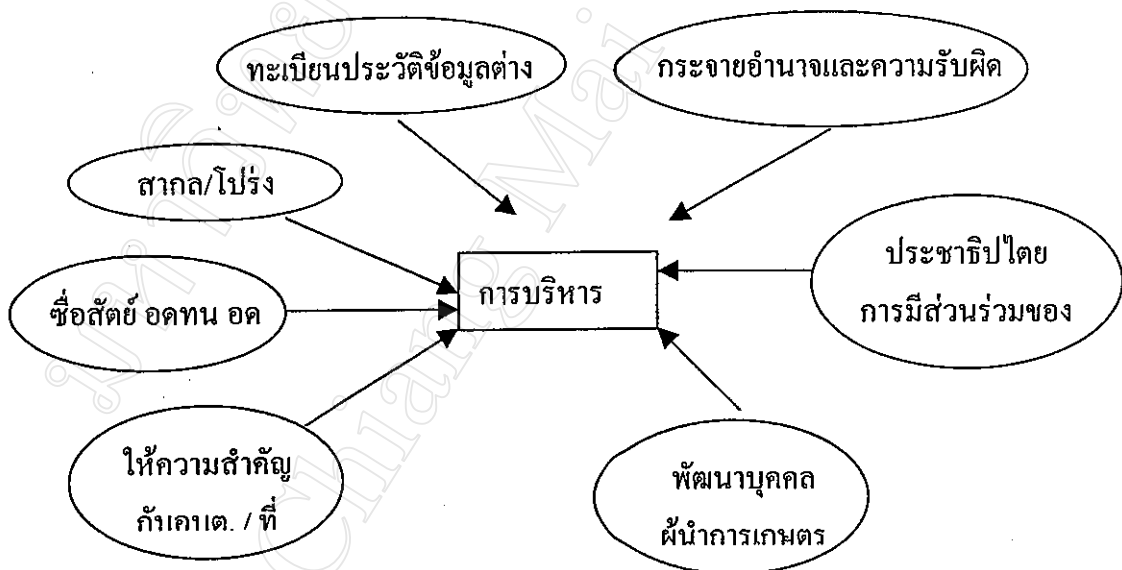
7. นโยบายด้านสังคม และการศึกษาว่าในเรื่องของการศึกษาและสังคมปัจจุบัน องค์การบริหารส่วนตำบลสันทรายได้เห็นความสำคัญ และกำลังดำเนินการอยู่แล้ว ในด้านนี้น่าจะยกให้เป็นหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลจะดีกว่า

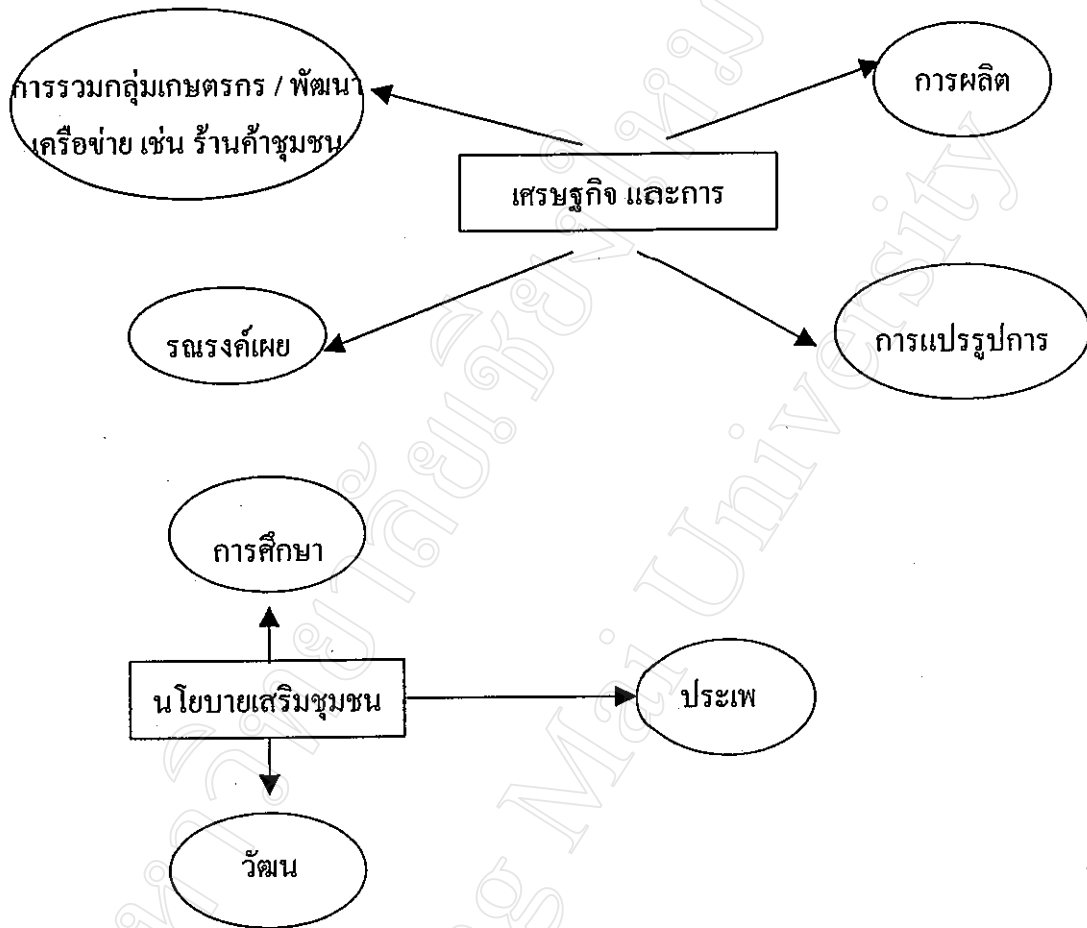
8. นโยบายด้านการเมืองนั้น คุณโกมล สนั่นก้อน เห็นด้วยแต่จริง ๆ แล้วไม่อยากจะให้องค์กร (ศูนย์เครือข่าย) เข้าไปยุ่งกับเรื่องของการเมือง เพราะกลัวว่าจะเกิดปัญหาตามมา

9. นโยบายที่สำคัญ และควรจะเน้นก็คือ นโยบายเศรษฐกิจ และการเกษตร โดยเสนอว่า

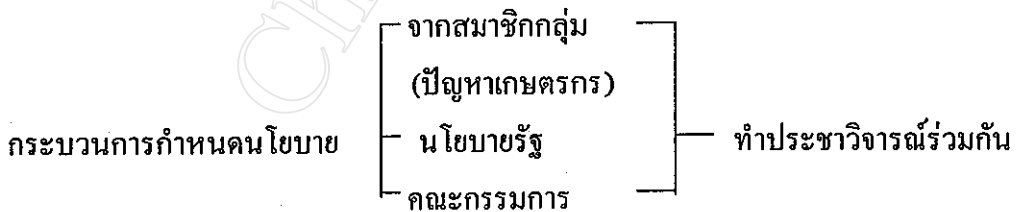
- ควรจะพูดถึงการพัฒนาระบบการผลิต การส่งเสริมการผลิต รวมถึงเทคโนโลยีทางการผลิต
- การตลาด และการแปรรูป เช่น การจัดตลาดนัด
- การพัฒนากลุ่ม และศูนย์เครือข่ายเกษตรกร เป็นแกนสำคัญ
- การเผยแพร่ การเชื่อมโยงข้อมูลกับชุมชนอื่น เป็นเรื่องที่สำคัญ

สรุปภาพรวมกระบวนการกำหนดนโยบายศูนย์เครือข่าย ดังนี้ คือ

สรุป

วาระที่ 4 ให้ตัวแทนแต่ละหมู่บ้านรายงานผลงานของกลุ่มที่ผ่านมาว่าเป็นอย่างไร ผลการรายงานของตัวแทนหมู่ที่ 1 หมู่ 2 หมู่ 6 หมู่ 7 หมู่ 8 หมู่ 9 หมู่ 10 และหมู่ 11 พบว่าหมู่ดังกล่าวมีการจัดตั้งกลุ่มและทำกิจกรรมต่อเนื่องเหมือนเดิม แต่กลุ่มที่มีการเปลี่ยนแปลงคือ หมู่ที่ 2 พบว่ากำลังจัดตั้งกลุ่มเกษตรกรขึ้นใหม่และหมู่ที่ 5 มีการจัดตั้งกลุ่มเพาะเห็ดฟางขึ้นใหม่

และกลุ่มสหการกลุ่มเกษตรกรได้วางแผนร่วมกับสมาชิกจะจัดตั้งศูนย์สถิติการตลาดขึ้น ซึ่งกลุ่มจะจัดประชุมรวมความคิดเห็นจากสมาชิกอีกครั้ง

วาระที่ 5 แจ้งข่าวเกษตรกร และข่าวองค์การ บริหารส่วนตำบล

วาระที่ 6 เปิดโอกาสปรึกษาหารือ

ได้ข้อสรุปว่า ทางศูนย์เครือข่ายจะเป็นตัวแทนในการขายสารใส่ลำไย คือ โปแตสเซียมคลอไรด์ โดยให้ตัวแทนหมู่บ้านไปบอกข่าวต่อ ๆ กัน ในหมู่บ้านของตนเอง ซึ่งศูนย์จะขายสารในราคาถังละ 5,300 บาท (1 ถัง/50 กก.) แบ่งกำไรเข้าศูนย์เครือข่ายถังละ 200 บาท และให้คนจัดการดำเนินการนำสารมาขาย 100 บาท

สรุปบทเรียน

1. การประสานงานเพื่อพัฒนาเครือข่าย โดยผ่านกลไกของคณะกรรมการศูนย์เครือข่ายทั้ง 22 คน พบว่า กลุ่มผู้เข้าร่วมประชุมส่วนใหญ่เป็นคณะกรรมการศูนย์เกือบทั้งหมด ทำให้ตัดโอกาสของเกษตรกรคนอื่นที่อาจจะมีปัญหา และขาดโอกาสที่จะได้มาพูดคุยแลกเปลี่ยนประสบการณ์ของตนเอง ดังนั้นในการประชุมครั้งต่อไปทางศูนย์เครือข่ายควรจะแบ่งหน้าที่ให้คณะกรรมการ แต่ละคนไปประชาสัมพันธ์ให้ทุกคนในหมู่บ้านทราบ และเปิดโอกาสให้ผู้ที่สนใจเข้าร่วมประชุมด้วย เพราะจะทำให้ศูนย์เครือข่ายสามารถรับรู้ปัญหา และความต้องการโดยส่วนรวม และหาแนวทางแก้ไข ได้อย่างถูกต้องมากขึ้น

2. การดำเนินงานตลอดจนขั้นตอนการประชุมเป็นไปด้วยดีไม่ซ้ำซ้อน ประเด็นหัวข้อการประชุมชัดเจน แต่บางครั้งมีการใช้กฎเกณฑ์ข้อบังคับ ซึ่งทำให้บรรยากาศในการประชุมไม่เกิดการแลกเปลี่ยนเท่าที่ควร การประชุมในครั้งต่อไปจึงควรจะมีการวางแผนปรับปรุงให้ผู้เข้าร่วมประชุมรู้สึกเป็นกันเองให้มากขึ้น และเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมประชุมสามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างเต็มที่

3. ภาษาที่ใช้ในการประชุมควรจะเป็นภาษาที่เรียบง่าย ไม่ยึดติดกับภาษาทางราชการมากเกินไป อีกทั้งการใช้ภาษาท้องถิ่นจะทำให้เกิดความคุ้นเคยกันมากขึ้น

4. นโยบายหรือแผนแม่บทของศูนย์เครือข่ายกลุ่มเกษตรกร ควรจะมากจากความคิดเห็นของสมาชิกเป็นหลัก ศูนย์เครือข่ายควรมีการนัดประชุม และเปิดโอกาสให้เกษตรกรทุกคนรวมทั้งสมาชิกที่มีความสนใจมาเข้าร่วมประชุมด้วยกัน เพื่อที่จะช่วยกันระดมความคิดเห็นและร่วมกันวางแผน นโยบายที่เป็นความต้องการอย่างแท้จริงของเกษตรกร โดยเฉพาะนโยบายทางด้านเศรษฐกิจ และการเกษตร ควรจะเน้นในเรื่องของการพัฒนาระบบการผลิต การตลาด และแปรรูป การพัฒนากลุ่ม และศูนย์เครือข่าย ตลอดจนการเผยแพร่เชื่อมโยงข้อมูลกับชุมชนอื่น

5. ก่อนจัดประชุมในแต่ละครั้ง คณะกรรมการศูนย์เครือข่ายควรมีการประชุมวางแผน กำหนดประเด็นพูดคุย ตลอดจนแบ่งหน้าที่ให้ชัดเจนว่าใครจะทำหน้าที่อะไร โดยเฉพาะการ

ประชาสัมพันธน์ให้ผู้เข้าร่วมประชุมคนอื่น ๆ ได้ทราบอย่างทั่วถึงเรื่องกำหนดการประชุม รวมทั้งแจ้งประเด็นในการประชุมให้ทราบอย่างคร่าว ๆ เพื่อการเตรียมพร้อมในด้านข้อมูลของผู้เข้าร่วมประชุม ซึ่งจะช่วยให้ได้ประเด็นในการประชุมชัดเจนมากขึ้น

อภิปรายผล

คณะกรรมการทั้ง 22 คนเข้าประชุม ประธานศูนย์นายมานะ เนียมพรหมราชกล่าว นโยบายศูนย์เครือข่ายที่ตนเองจัดทำขึ้นมา และเปิดโอกาสให้สมาชิกศูนย์แสดงความคิดเห็น ซึ่งทุกคนได้ช่วยกันแสดงความคิดเห็น แต่ไม่มีใครแสดงความขัดแย้ง เพราะตนเองไม่ได้มีส่วนร่วมในการวางแผนนโยบาย บรรยากาศในการประชุมเป็นไปอย่างเรียบง่าย จากการรายงานของตัวแทนในแต่ละหมู่บ้านพบว่าการรวมกลุ่มอาชีพของเกษตรกรเพิ่มขึ้นในหลายหมู่บ้าน ซึ่งกลุ่มดังกล่าวมีทั้งกลุ่มที่มีผู้นำเป็นเกษตรกรและกลุ่มที่มีผู้นำเป็นผู้ใหญ่บ้าน ประธานศูนย์เครือข่ายนำข่าวสารการเกษตรมาแจ้งให้สมาชิกทราบ

5.2 รายงานการประชุมศูนย์เครือข่ายกลุ่มเกษตรกร ตำบลสันทราย ครั้งที่ 2

วันที่ 14 มกราคม พ.ศ. 2543 ณ ฟื่นอนามัย ตำบลสันทราย

หมู่บ้านที่ไม่มาประชุม ได้แก่ หมู่ 3, หมู่ 6 และ หมู่ 7

วาระที่ 1 นายมานะ เนียมพรหมราช ประธานศูนย์เครือข่ายกล่าวเปิดการประชุม ซึ่งการประชุมได้เชิญนักวิชาการเกษตรมาเข้าร่วมประชุมเพื่อมาให้ความรู้ คำแนะนำในเรื่องของลำไย และจะเปิดโอกาสให้ผู้ที่มีข้อสงสัยได้ซักถาม โดยนักวิชาการเกษตรทั้ง 4 คน ได้แก่

1. คุณวรพันธ์ วรหะ เกษตรตำบลสันทราย และผู้อำนวยการศูนย์เครือข่าย ตำบลสันทราย

2. คุณเอกชัย บุตยา นักวิชาการไม้ผล ตำบลสันทราย

3. คุณวิทยา ศิริพันธ์ นักวิชาการดำเนินงานกลุ่ม ตำบลสันทราย

4. คุณสุบิน สุวรรณ นักวิชาการ ไม้ผล ตำบลสันทราย

วาระที่ 2

ที่ปรึกษาเครือข่ายได้ให้แนวคิด เรื่อง การบริหารจัดการศูนย์เครือข่าย ดังนี้ คือ ศูนย์เครือข่ายจัดตั้งขึ้นมา เพื่อเป็นกลไกขับเคลื่อนสิ่งต่าง ๆ ไปสู่ลูกสมาชิกทุกคนอย่างทั่วถึง

1. ตัวแทนน่าจะมีการวางแผนกันว่าจะทำอย่างไรให้เกษตรกรทุกคนในหมู่บ้านได้มาฟังพร้อมกันทั้งหมด

2. วางแผนว่าด้วยเรื่องการพัฒนาสารชีวภาพทดแทนการใช้สารเคมี ตัวอย่างเช่น ข้อสัมมนา เรื่อง ปุ๋ยชีวภาพ

3. พัฒนาการระดมทุนของศูนย์เครือข่าย

4. องค์กรบริหารส่วนตำบล กับศูนย์เครือข่ายน่าจะประสานงานกัน เพื่อเอาเงินส่วนหนึ่ง มาใช้ดำเนินงาน

5. ศูนย์น่าจะมีแผนที่จะพัฒนาและแก้ไขปัญหา เราจะทำอย่างไรดี เพื่อให้ศูนย์มีเงินทุนมา ดำเนินการ เช่น ค่าพิธีกร และเพื่อตอบสนองการแก้ปัญหาให้สมาชิก และทำให้องค์กรบริหาร ส่วนตำบล ขอมรับ เราควรจะทำอะไรก่อน หรือหลังเพื่อที่ศูนย์สามารถดำเนินการช่วยเหลือชุมชน เพราะถ้าศูนย์เครือข่ายจะของบองค์กรบริหารส่วนตำบล องค์กรบริหารส่วนตำบลจะมองว่า เอา เงินไปแล้วจะทำจริงหรือไม่ และจะสอดคล้องกับการแก้ปัญหาของสันทรายเราหรือไม่

ข้อเสนอแนะ

1. ศึกษาดูว่าบ้านเรา

1.1 ใช้ปุ๋ยอะไรบ้าง นิยมยี่ห้อไหน ราคาเท่าไร

1.2 ใส่สารเคมีอะไรบ้าง นิยมยี่ห้อไหน ราคาเท่าไร

1.3 ข้าวสาร นิยมยี่ห้อไหน ราคาเท่าไร

2. อยากให้คณะกรรมการทุกคนแบ่งงานกันทำไปสอบถามในข้อ 1 มา

นายกหนึ่ง เลขานุการศูนย์เครือข่าย รายงานบัญชีเงินของศูนย์เครือข่ายว่า ขณะนี้ศูนย์มีเงินรายได้ จากการขายสารทั้งสิ้น 1,200 บาท ใช้ไปในการประชุมครั้งนี้ 120 บาท คงเหลือ 1,080 บาท และได้ตกลงกันว่า วันอาทิตย์ที่ 23 มกราคม จะมีการนัดพบคณะกรรมการ ณ บ้าน อาจารย์มานัส เพื่อ รายงานความก้าวหน้าของข้อมูลเรื่อง ปุ๋ย, ยา, ข้าวสาร

ประธานศูนย์เครือข่ายกลุ่มเกษตรกรสันทรายกล่าวปิดการประชุม

สรุปบทเรียน

1. พบว่าหมู่บ้านที่ไม่มาเข้าร่วมประชุมมีทั้งหมด 3 หมู่บ้าน และมีผู้มาเข้าร่วมประชุมน้อย ลงจากเดิม คั้งนั้นศูนย์เครือข่ายควรจะมีการตรวจสอบพิจารณาาร่วมกันถึงสาเหตุที่มีผู้เข้าร่วม ประชุมน้อยลงว่าเป็นเพราะเหตุใด และควรจะมีการแก้ไขอย่างไรบ้าง เพราะถ้าขาดผู้เข้าร่วม ประชุมไปหลายหมู่บ้าน จะทำให้ผลการประชุมที่ได้ไม่มีประสิทธิภาพ เพราะไม่ได้มาจากคนใน ชุมชนส่วนใหญ่ แต่มาจากความคิดเห็นของคนบางกลุ่มเท่านั้น

2. ประเด็นการประชุมควรที่จะกำหนดให้ชัดเจน และควรเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับเกษตรกร ก่อนเป็นอันดับแรก โดยเฉพาะปัญหาหลัก ๆ ที่เกษตรกรทุกคนกำลังเผชิญอยู่ ส่วนประเด็นของ การพูดคุยแลกเปลี่ยนกับนักวิชาการด้านการเกษตรควรที่จะพูดในช่วงหลังของการประชุม เพราะ เป็นเรื่องให้ผู้เข้าร่วมให้ความสนใจอยู่ก่อนแล้วและต้องใช้เวลาพูดคุยมาก

4. การจัดเวทีการประชุม พบว่าควรจะมีการจัดแบบหมุนเวียน เพื่อให้หมู่บ้านอื่นได้มี โอกาสเข้าร่วมประชุม จะทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นได้มากขึ้น และควรเปิดโอกาสให้

เกษตรกรทุกคนในหมู่บ้านที่จัดประชุม หรือหมู่บ้านใกล้เคียงที่มีความสนใจได้เข้าร่วมประชุมด้วย เพื่อเป็นการสร้างความคุ้นเคย ได้เรียนรู้ร่วมกัน และช่วยกันหาแนวทางแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้อง และครอบคลุมทั้งหมด

อภิปรายผล

การติดต่อประสานงานเชิงวิชาการการเกษตรมาเข้าร่วมประชุม ทำให้ระหว่างนักวิชาการเกษตรและเกษตรกรได้เรียนรู้ร่วมกัน และถ่ายทอดประสบการณ์ต่าง ๆ ระหว่างกัน ทำให้เกษตรกรเกิดองค์ความรู้ใหม่ และนักวิชาการเกษตรได้รับรู้ปัญหาที่แท้จริงของเกษตรกร และได้หาแนวทางแก้ไขร่วมกัน

ตัวแทนกลุ่มเกษตรกรหมู่ 5 นำข่าวสารมาแล้วว่า สมาชิกได้ร่วมกันวางแผนจะจัดตั้งร้านค้าชุมชนขึ้นมาช่วยลดต้นทุนการผลิตได้ การประชุมครั้งนี้พบว่า มีผู้เข้าร่วมประชมน้อยลงจากเดิมที่ประชุมได้นำประเด็นนี้มาหาสาเหตุร่วมกันพบว่า ตัวแทนบางหมู่บ้านที่มาประชุมครั้งที่แล้วไม่ได้ไปประชาสัมพันธ์ต่อให้สมาชิกคนอื่นทราบ และอีกกรณีคือตัวแทนบางคนได้เขียนหนังสือบอกกับผู้นำหมู่บ้านให้ช่วยประชาสัมพันธ์เสียงตามสายหมู่บ้านว่าจะมีการประชุมครั้งต่อไปอีกเมื่อไร และเชิญชาวบ้านที่มีความสนใจเข้าร่วมประชุม แต่ปรากฏว่าไม่ได้รับความร่วมมือจากผู้นำหมู่บ้าน โดยอ้างว่าตนเองลืม สิ่งเหล่านี้นับเป็นเงื่อนไข ปัจจัยในการพัฒนาเครือข่ายที่สำคัญ

กิจกรรมที่ 5.3 รายงานการประชุมศูนย์เครือข่ายกลุ่มเกษตรกร ต.สันทราย ครั้งที่ 3

ณ บ้านนายพิเชษฐ์ อ่อนนะนัย หมู่ 4

○ กำนัน วัลลพ ชัยจินดา กล่าวเปิดการประชุม

ปลัด อภิชาติ นำข่าวเรื่องกองทุนฟื้นฟูพัฒนาการเกษตรมาบอกว่า รัฐบาลได้ให้ความสำคัญ โดยจะมีการจัดตั้งคณะกรรมการกองทุนฟื้นฟูขึ้น และจะเปิดโอกาสให้เกษตรกรผู้ด้อยโอกาสได้สมัคร โดยเกษตรกรจะต้องรวมกลุ่มกันสมัครในนามของกลุ่มนิติบุคคล หรือไม่เป็นนิติบุคคลก็ได้ แต่มีข้อแม้ว่าจะต้องมีสมาชิก 50 คนขึ้นไป และปลัดอภิชาติ คาดว่าในอนาคตรัฐจะให้ทุนสนับสนุนกลุ่มดังกล่าวอย่างแน่นอน

คุณโกมล สนั่นก้อง เสนอว่า ใครที่มีความสนใจจะเรียน เขียนโครงการ ให้ลงรายชื่อส่งที่เครือข่าย และนัดวันเวลามาทั้งหมด 2 วัน

ประธานศูนย์เครือข่ายกลุ่มเกษตรกร นายมานะ เนียมพรหมราช กล่าวว่าขณะนี้ทางศูนย์เครือข่ายได้รับทุกอุดหนุนจาก องค์การบริหารส่วนตำบล แล้วทั้งสิ้นเป็นเงิน 55,000 บาท โดยการได้รับทุนครั้งนี้ แบ่งได้ 2 ครั้ง คือ

- ครั้งแรก องค์การบริหารส่วนตำบล ให้เงินอุดหนุน 25,000 บาท ตอนนี้ได้แน่นอนแล้ว แต่ยังไม่ได้รับเงิน

- ครั้งที่สอง องค์การบริหารส่วนตำบล ให้เงินอุดหนุน 30,000 บาท ตอนนี้ได้แน่นอนแล้ว

และได้ตกลงกันว่าเงิน 30,000 บาทนั้น ทางศูนย์เครือข่ายจะจัดสรรให้แก่สมาชิก โดยมีเงื่อนไขว่า ให้แต่ละหมู่บ้านส่งโครงการที่คิดว่าจำเป็นที่สุดเสนอมาทางศูนย์เครือข่าย และทางศูนย์จะรวบรวมนำมาพูดคุยตกลงกันในการประชุมครั้งต่อไปนายคนึง นางวงค์ เลขาศูนย์เครือข่าย ได้ชี้แจงรายรับรายจ่ายของศูนย์เครือข่าย

และการประชุมกลุ่มย่อยของคณะกรรมการศูนย์เครือข่าย ณ บ้านประธานศูนย์เครือข่าย เมื่อวันที่ 23 มกราคม 2543 ว่าด้วยเรื่อง การแบ่งหน้าที่กันไปหาข้อมูลเรื่อง ปุ๋ย ยาฆ่าแมลง และข่าวสาร ที่ใช้กันอยู่ในตำบลสันทราย สรุปได้ว่า ทางศูนย์เครือข่ายจะเขียนโครงการเสนอของบประมาณจาก องค์การบริหารส่วนตำบล เป็นเงิน 100,000 กว่าบาท เพื่อนำมาซื้อปุ๋ยสูตรเสมอ เช่น 15-15-15 หรือ 46-0-0 และสูตรใส่ผักชี ผักกาด โดยทางศูนย์จะเป็นผู้จำหน่ายปุ๋ยดังกล่าวในราคาถูกและจะจัดสรรให้ตัวแทนหมู่บ้านแต่ละหมู่บ้านนำไปขาย โดยในขั้นต้นกำหนดไว้หมู่บ้านละ 60 ลูก ซึ่งราคา และผลกำไรที่ได้จะกำหนด และจัดสรรกันอีกทีเมื่อได้งบประมาณมาแล้ว

มีเกษตรกรรายหนึ่งเสนอว่า กลุ่มออมทรัพย์ของแต่ละหมู่บ้านที่จัดตั้งขึ้นมาจนถึงปัจจุบันนี้ จะเห็นได้ว่า กลุ่มออมทรัพย์ได้ดำเนินการมาแล้วในแต่ละหมู่บ้านเป็นเวลา 1 – 2 ปี และแต่ละกลุ่มออมทรัพย์มีเงินออมไม่น้อยกว่ากลุ่มละหนึ่งแสนบาท ซึ่งที่ผ่านมามีได้เห็นว่าแต่ละกลุ่มมีการดำเนินงานที่ดี และประสบผลสำเร็จพอสมควร จึงอยากจะเสนอแนวคิดที่ว่า เราน่าจะมีการนำเงินออมของแต่ละกลุ่มมารวมกันเป็นเงินกองกลาง โดยจัดให้อยู่ในรูปของกลุ่มออมทรัพย์ตำบล ส่วนการบริหารจัดการนั้น แต่ละกลุ่มก็จัดการกันเหมือนเดิม เพียงแต่ทำให้แต่ละกลุ่มออมทรัพย์ส่งตัวแทนมาเพื่อเป็นคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์ตำบลอีกทีหนึ่ง และยังคงบอกอีกว่า ข้อดีของการมารวมกันในรูปออมทรัพย์ตำบล ก็คือ

1. เมื่อเราจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ตำบลขึ้น จะรวบรวมรายชื่อสมาชิกทั้งหมดที่มีเขียนโครงการเสนอของบประมาณจากกองทุนฟื้นฟู และพัฒนาเกษตร ซึ่งมีงบประมาณสนับสนุนให้ กลุ่มเกษตรกรที่มีการรวมตัวกันทำกิจกรรมมาไม่ต่ำกว่า 1 ปี และมีผลงานดีพอสมควร ได้ส่งโครงการมาเสนอขอเพื่อทางกองทุนจะพิจารณา และจะมีงบประมาณสนับสนุนให้เป็นจำนวนเงิน 5 เท่าของงบประมาณที่ทางกลุ่มมีอยู่เดิม โดยจะคิดดอกเบี้ยร้อยละ 1 บาท/ปี เท่านั้น

2. เป็นการขยายโอกาสในการขอสนับสนุนจากแหล่งทุนภายนอกอีกหลาย ๆ แหล่ง

3. ในอนาคตเราอาจจะพัฒนากลุ่มออมทรัพย์ตำบลของเราให้เป็นธนาคารตำบลทำให้มีเงินสนับสนุน และปล่อยกู้ให้ลูกสมาชิกได้อย่างทั่วถึง และคิดดอกเบี้ยในราคาถูกกว่าธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร หรือ ธกส. นอกจากนี้เงินดอกเบี้ยที่ได้จากลูกสมาชิก เราอาจจะนำบางส่วนมาพัฒนาเป็นสวัสดิการหมู่บ้าน หรือตำบล หรืออาจจะจัดให้เป็นทุนการศึกษาแก่ลูกหลานเกษตรกรที่เรียนดี แต่ขาดทุนภายในตำบลของเราเองก็ได้

สรุปได้ว่า มีเกษตรกรที่เข้าร่วมประชุมหลายคนเห็นด้วย แต่บางคนก็ไม่เห็นด้วย เพราะคิดว่าเป็นเรื่องยุ่งยาก โดยเฉพาะการบริหารจัดการจะทำกันอย่างไร อีกทั้งกลุ่มออมทรัพย์แต่ละกลุ่มมีพื้นฐานการจัดการไม่เหมือนกัน รวมทั้งบางกลุ่มเกิดขึ้นจากเงินสนับสนุนจากแหล่งทุนภายนอกก็มี

ซึ่งศูนย์เครือข่ายขอสรุปว่า เรื่องนี้เป็นเรื่องที่น่าสนใจ แต่เนื่องจากผู้ที่เข้ามาประชุมในครั้งนี้นั้นส่วนใหญ่เป็นคณะกรรมการศูนย์เครือข่าย และเป็นเกษตรกรส่วนใหญ่มีเพียงไม่กี่คนที่เป็นประธานกลุ่มออมทรัพย์ หรือเป็นกรรมการออมทรัพย์ ดังนั้น ในการประชุมครั้งหน้าทางศูนย์เครือข่ายจะส่งจดหมายเชิญคณะกรรมการที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มออมทรัพย์ของแต่ละหมู่บ้านมาพูดคุยกัน

ประธานศูนย์เครือข่าย กล่าวปิดการประชุม

สรุปบทเรียน

1. พบว่าการประชุมหมุนเวียนทำให้เกษตรกรที่มีความสนใจ มาเข้าร่วมประชุมมากขึ้น จากเดิม ตลอดจนตัวแทนหมู่บ้านอื่นมาเข้าประชุมเกือบครบยกเว้นหมู่ที่ 8 เพียงหมู่เดียวที่ไม่มาประชุม ซึ่งทางศูนย์ควรจะมีการติดตามตรวจสอบว่าทำไมหมู่ที่ 8 จึงไม่มาประชุม และควรจะมีการแจ้งบอกกับที่ประชุมครั้งต่อไป

2. สังเกตพบว่า การดำเนินการประชุมของศูนย์เครือข่ายมีบรรยากาศเป็นกันเองมากขึ้น จากครั้งที่ผ่านมา ทำให้ผู้เข้าร่วมประชุมมีความรู้สึกเป็นกันเอง และให้ความสนในการประชุม ตลอดจนแสดงความคิดเห็นกันมากขึ้น และมีการใช้เหตุผลในการโต้แย้งกัน เพื่อให้ได้ข้อสรุปที่เป็นเอกฉันท์ ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาด้านความคิด ซึ่งเป็นรากฐานที่สำคัญของการพัฒนาคน และพัฒนาศูนย์เครือข่ายในอนาคต

3. กระบวนการจัดการการประชุมยังไม่มีมีการกระจายแบ่งหน้าที่เท่าที่ควร ผู้ดำเนินการประชุมยังคงเป็นประธานศูนย์เครือข่าย และเลขานุการศูนย์เครือข่ายเพียงแค่ 2 คนเท่านั้น คณะกรรมการศูนย์คนอื่น ๆ ยังไม่ค่อยมีบทบาทในกระบวนการประชุม ดังนั้นศูนย์เครือข่ายควรจะมีการจัดการแบ่งบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการให้ชัดเจน ทุกคนจะได้มีส่วนร่วมรับผิดชอบ และเป็น การกระจายงานกันทำ จะทำให้การประชุมดำเนินไปอย่างรวดเร็ว และมีประสิทธิภาพมากขึ้น

อภิปรายผล

ปลัดอภิชาติ และคณะกรรมการองค์การบริหารส่วนตำบล ให้การสนับสนุนและเห็นความสำคัญของการรวมกลุ่มจัดตั้งศูนย์เครือข่ายกลุ่มเกษตรกรจึงได้พิจารณาสนับสนุนเงินงบประมาณ ให้กับศูนย์เครือข่ายเป็นเงินอุดหนุน 25,000 บาท (สองหมื่นห้าพันบาทถ้วน) และปลัดอภิชาติยังได้เสนอแนวคิดกับทางศูนย์เครือข่ายว่า ถ้าศูนย์เครือข่ายมีการวางแผนร่วมกันที่จะทำกิจ

กรรมแก้ไขปัญหาในชุมชน ให้เขียนโครงการเสนอต่อองค์การบริหารส่วนตำบลจะทำการพิจารณา และให้ความร่วมมืออย่างเต็มที่

ศูนย์เครือข่ายได้เริ่มดำเนินการเป็นตัวแทนในการขายสารใส่ลำไย โดยมีข้อตกลงร่วมกัน ว่า จะขายสารราคาถึงละ 5,300 บาทและแบ่งกำไรที่ได้เข้าสู่ศูนย์ 200 บาท แบ่งให้คนขาย 100 บาท ซึ่งสมาชิกทุกคนมีความพอใจมาก ที่ได้ซื้อสารในราคาถูกลงกว่าเดิมและสมาชิกทุกคนมีความคิดเห็นตรงกันว่า ต้องการที่จะให้ศูนย์เครือข่ายเป็นตัวแทนขายปุ๋ย เพื่อที่จะได้ลดต้นทุนการผลิตลงอีก ทุกคนจึงได้มีการวางแผนร่วมกันจะแบ่งหน้าที่กัน ไปประชาสัมพันธ์ และสอบถามความต้องการของเกษตรกรในพื้นที่ แล้วจะนำข้อมูลที่ได้นำรวบรวม พิจารณาร่วมกันในการประชุมครั้งต่อไป

กิจกรรมที่ 5.4 รายงานการประชุมศูนย์เครือข่ายกลุ่มเกษตรกร ตำบลสันทราย ครั้งที่ 4

ประชุม ณ บ้านนางพิกุล อ้วนวรรณ หมู่ที่ 11

หมู่บ้านที่ขาดการประชุม คือ หมู่ 4 เพราะติดงานศพ และหมู่ 8

นายมานะ เนียมพรหมราช ประธานศูนย์เครือข่ายกล่าวเปิดการประชุม และในการประชุมในครั้งนี้ทางศูนย์เครือข่ายได้เชิญเกษตรกรตำบล คุณวรพันธ์ และคุณสุริยา มาเข้าร่วมประชุม คุณวรพันธ์ และคุณสุริยา อธิบายรายละเอียดเกี่ยวกับเรื่องกองทุนฟื้นฟู และนำข่าวมาบอก ดังนี้คือคือ

- ปีนี้อีกจากเก็บเกี่ยวลำไยแล้ว หัวหน้ากลุ่ม หรือเกษตรกรผู้ใดที่ต้องการตัดแต่งกิ่งลำไย ขอให้ส่งรายชื่อมาทางสำนักงานเกษตรตำบล ทางสำนักงานเกษตรจะจัดส่งเจ้าหน้าที่มาให้การช่วยเหลือแนะนำในการตัดกิ่งลำไยให้ถูกต้อง และถูกวิธี

- ปัจจุบันเตาอบลำไยของกรมส่งเสริมการเกษตรที่สนับสนุนมาให้ทางตำบลสันทรายมีอยู่ทั้งหมด 14 เตา ส่วนเอกชนที่ยังไม่มีทุน และต้องการได้เตา ขอให้ไปยื่นหนังสือที่พาณิชย์จังหวัด ทางกรมส่งเสริมการเกษตรมีงบประมาณสนับสนุนให้เตาละ 150,000 บาท

ศูนย์เครือข่ายดำเนินการรวบรวมรายชื่อเกษตรกรที่จะสมัครเข้าเป็นสมาชิกของศูนย์เครือข่าย เพื่อส่งให้ทางกองทุนฟื้นฟู ซึ่งตอนนี้มีส่งมาหลายหมู่บ้านแล้ว ทางศูนย์เครือข่ายขอกำหนดให้วันที่ 31 มีนาคม 2543 เป็นวันสุดท้ายของการส่งรายชื่อ โดยแจ้งให้ทราบทั่วกัน และขอให้ผู้ที่มาเข้าร่วมประชุมนำไปบอกต่อกับคนที่ไม่มาประชุมด้วย

เลขาศูนย์เครือข่าย รายงานบัญชีเงินของศูนย์ว่า ขณะนี้ทางศูนย์เครือข่ายมีเงินอยู่ทั้งสิ้น 180 บาท ซึ่งได้หักค่าถ่ายเอกสารหนังสือกองทุนฟื้นฟูไปทั้งสิ้น 80 บาท

ที่ประชุมได้ตกลงนัดวันเรียนเขียนโครงการกับคุณโกมล ในวันที่ 26 มีนาคม 2543 ส่วนเวลาจะตกลงกัน และแจ้งให้ทราบอีกครั้งหนึ่ง

ประธานศูนย์เครือข่ายกล่าวปิดการประชุม

สรุปบทเรียน

1. รายละเอียดเกี่ยวกับเรื่องกองทุนฟื้นฟู และพัฒนาเกษตรน่าจะเชิญให้ผู้ใหญ่บ้าน หรือไม่ก็ประธานศูนย์เครือข่ายเป็นคนมาพูดเรื่องรายละเอียดทั้งหมด ทั้งนี้เพื่อหลีกเลี่ยงการถูกครอบงำความคิดจากทางหน่วยราชการที่มีต่อเกษตรกร เพราะโดยพื้นฐานแล้วเกษตรกรมักจะเคยชินกับการเป็นผู้รับมาโดยตลอด ส่งผลให้ขาดแนวคิดในการพึ่งตนเอง

2. การเชิญพิธีกรจากหน่วยงานภายนอกมาเข้าร่วมประชุมควรมีการวางแผนกำหนดประเด็นให้ชัดเจนว่า จะเชิญมาพูดเรื่องอะไร ซึ่งศูนย์เครือข่ายควรจะซักถามความคิดเห็นจากผู้เข้าร่วมประชุมทุกครั้งว่า ต้องการจะเรียนรู้เรื่องอะไรเพิ่มเติม จากใคร อย่างไร เพราะทุกฝ่ายจะได้มีการเตรียมพร้อมมาก่อน และจะได้ความรู้ตรงกับสิ่งที่ต้องการ

3. เวลาในการประชุมแต่ละครั้งควรจะใช้เวลาไม่เกิน 3 ชั่วโมง อาจจะกำหนดให้เป็นเวลาในช่วงเช้า หรือช่วงบ่าย ไม่ควรคาบเกี่ยวเป็น 2 ช่วง เพราะเกษตรกรบางคนอาจจะติดธุระการงาน และควรจะเน้นย้ำในเรื่องของการตรงต่อเวลาให้มากขึ้นกว่าเดิม ไม่อย่างนั้นแล้วคนที่มาก่อนต้องมารอ อาจทำให้เกิดความรู้สึกเบื่อหน่าย และอาจจะไม่มาเข้าประชุมในครั้งต่อไป

4. การประชุมสังกัจจายน์ควรมีการคิดป้ายทางไปที่ประชุม หรือควรมีการเขียนแผนที่คร่าว ๆ ลงไปในจดหมายเชิญประชุม เนื่องจากมีบางคนที่มาช้า เพราะหาสถานที่ประชุมไม่เจอต้องเสียเวลาหาที่ประชุมทำให้มาสาย และได้รับข้อมูลขาดตกบกพร่อง จึงไม่กล้าแสดงความคิดเห็นในที่ประชุมเท่าที่ควร

อภิปรายผล

การประชุมได้เชิญนักวิชาการเกษตรมาร่วมประชุมด้วย แต่นักวิชาการได้นำเรื่องข่าวกองทุนฟื้นฟู มาพูดแทนที่จะเป็นข่าวด้านเกษตรซึ่งการประชุมครั้งนี้ใช้เวลาพูดเรื่องกองทุนฟื้นฟูเป็นประเด็นสำคัญ ทำให้สมาชิกได้รับข้อมูลเพียงเรื่องเดียว

และสังเกตได้ว่า ประธานศูนย์ ให้ความสำคัญกับเรื่องกองทุนฟื้นฟูมากกว่า การระดมความคิดเห็นของสมาชิก ซึ่งสมาชิกที่เข้าร่วมประชุมมีท่าทีเบื่อหน่ายต่อการเข้าร่วมประชุม เพราะไม่มีโอกาสแสดงความคิดเห็นในเรื่องที่ตนเองสนใจและคิดว่าเป็นปัญหาสำคัญที่ควรจะนำมาพูดคุยก่อน

กิจกรรมที่ 5.5 รายงานการประชุมศูนย์เครือข่ายกลุ่มเกษตร ตำบลสันทราย ครั้งที่ 5

วันที่ 10 เมษายน 2543 ประชุม ณ บ้านนายสุวัฒน์ บุญปิง หมู่ที่ 6

หมู่บ้านที่ขาดประชุม คือ หมู่ 1, หมู่ 8 และหมู่ 11

นายมานะ นิยมพรหมราช ประธานศูนย์เครือข่าย กล่าวเปิดการประชุม และได้ชี้แจงดังต่อไปนี้ คือ

- ขณะนี้ องค์การบริหารส่วนตำบลได้สนับสนุนงบประมาณให้ทางศูนย์เรียบร้อยแล้วเป็นเงิน 30,000 บาท ซึ่งขณะนี้ทางศูนย์ได้นำเงินดังกล่าวไปฝากไว้กับธนาคาร ซึ่งเงินดังกล่าวมีเงื่อนไขที่ตกลงกันไว้ว่า 25% ของงบประมาณดังกล่าว จะให้เป็นค่าบริหารจัดการของศูนย์เครือข่าย ในส่วนที่เหลือ 75% จะปล่อยกู้ให้กับกลุ่มของแต่ละหมู่บ้านที่เขียนโครงการเสนอขอมา ซึ่งขณะนี้ทางศูนย์เครือข่ายได้รับโครงการของหมู่ 1 แล้วเพียงหมู่เดียว หมู่อื่น ๆ ยังไม่มีเขียนส่งมา ซึ่งจะต้องมีการตกลงกันอีกทีว่าจะพิจารณากันเมื่อไร อย่างไร ในการประชุมครั้งต่อไป

- ตอนนี้ทางศูนย์เครือข่าย มีรายชื่อลูกสมาชิกของศูนย์ที่จะส่งให้ทางกองทุนฟื้นฟู รวมแล้วทั้งสิ้น 608 คน ซึ่งมาจากแต่ละหมู่บ้านดังนี้ คือ

หมู่ 1 จำนวน 154 คน	หมู่ 6 จำนวน - คน
หมู่ 2 จำนวน 54 คน	หมู่ 7 จำนวน 20 คน
หมู่ 3 จำนวน 49 คน	หมู่ 8 จำนวน - คน
หมู่ 4 จำนวน 11 คน	หมู่ 9 จำนวน - คน
หมู่ 5 จำนวน 182 คน	หมู่ 10 จำนวน 84 คน
	หมู่ 11 จำนวน 97 คน

ซึ่งทางศูนย์จะจัดการส่งรายชื่อที่ได้มาให้กับกองทุนฟื้นฟูไปก่อนเป็นกลุ่มแรก ส่วนหมู่บ้านที่ยังไม่มีรายชื่อส่งมา ถ้าหากมีความต้องการจะส่งก็ขอให้ทยอยส่งมาได้ ทางศูนย์จะรวบรวมส่งให้เป็นกลุ่มที่ 2

ตัวแทนเกษตรกรที่มาประชุมท่านหนึ่ง แสดงความเห็นว่าการมาประชุมครั้งนี้ทำไมถึงมีผู้เข้าร่วมประชุมน้อยลงกว่าทุกครั้ง และการมีคนมาประชุมน้อยลงทำให้ตัวเอง และผู้เข้าร่วมประชุมท่านอื่นเกิดความรู้สึกท้อถอย และหมดกำลังใจ ซึ่งผู้เข้าร่วมประชุมทุกคนที่มารู้สึกเห็นด้วยกับตัวแทนเกษตรกรท่านนี้ ทุกคนจึงเห็นควรว่าจะพูดคุยกันหาวิธีแก้ไข จะทำอย่างไร ใช้วิธีอย่างไร ให้มีผู้มาเข้าร่วมมาประชุมมากขึ้น ผลสรุปการเสนอความคิดเห็นแลกเปลี่ยนกันและได้เถียงกันด้วยเหตุผล รวบรวมได้ทั้งหมดดังนี้ คือ

1. เสนอให้ในการประชุมครั้งต่อไปให้ทางศูนย์เครือข่ายใช้ใบลงรายชื่อ โดยให้ทางเลขาศูนย์นำใบเชิญประชุมไปส่งแล้วขอให้ผู้รับเชิญเซ็นต์ชื่อรับทราบทุกครั้ง และขอให้ทางศูนย์เครือข่ายตั้งกฎ หรือข้อลงโทษขึ้นมาว่าผู้ที่ได้เซ็นต์ชื่อรับทราบแล้วแต่ไม่มาประชุมจะลงโทษอย่างไร

2. ทุกครั้งที่มีการประชุมศูนย์เครือข่าย คณะกรรมการที่ได้รับแต่งตั้งทั้ง 22 ท่าน ซึ่งเป็นตัวแทนมาจากทุก 11 หมู่บ้าน ควรจะมาเข้าร่วมการประชุมทุกครั้ง หรือถ้าติดธุระควรจะส่งตัวแทนมา เพราะจะได้รับข้อมูลอย่างต่อเนื่อง และไม่เสียโอกาสในการเข้าร่วมกิจกรรมของศูนย์เครือข่าย

3. เสนอว่าขอให้ศูนย์เครือข่ายตั้งกฎระเบียบขึ้นมาใหม่ว่า ถ้ามีงบประมาณสนับสนุน มา

ที่ศูนย์เครือข่าย ขอให้ทางศูนย์เครือข่ายเสนอ หรือพิจารณาให้กับหมู่บ้านที่มาร่วมประชุมก่อน โดยทุกครั้งที่มีการประชุมควรมีการบันทึกว่าหมู่บ้านใดที่มาร่วมประชุม และหมู่บ้านใดที่ขาดประชุม สาเหตุเพราะอะไร

4. เสนอว่า คณะกรรมการศูนย์เครือข่ายทั้ง 22 คน ที่ถูกแต่งตั้งมาในครั้งแรกนั้น บางคน ไม่ได้เกิดมาจากความสมัครใจ และส่วนใหญ่ถูกกำหนดขึ้นมาโดยไม่ได้เกิดจากการแต่งตั้งโดยส่วนรวม จึงขอให้ศูนย์เครือข่ายพิจารณา และเปิดการเลือกตั้งคณะกรรมการศูนย์ขึ้นมาใหม่อีกครั้ง

5. เสนอว่า ศูนย์เครือข่ายควรจะพิจารณาหาจุดอ่อน และจุดแข็งของปัญหาต่าง ๆ ของการดำเนินงานที่ผ่านมา 3 ข้อ ดังนี้คือ

5.1. ระบบการทำงานของคณะกรรมการศูนย์

5.2. ความร่วมมือของลูกสมาชิก

5.3. ระบบโครงสร้างของลูกสมาชิก

6. เมื่อเรารู้ว่าจุดอ่อนคืออะไร เราจะได้นำมาแก้ไข และจุดแข็งที่มีอยู่จะได้นำมาปรับปรุง และพัฒนาให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

7. เลขาศูนย์เครือข่ายสรุปในรอบ 6 เดือนที่ผ่านมาทางศูนย์เครือข่ายมีผลงาน ดังนี้คือ

7.1 ทางศูนย์ได้รับเงินสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบล เป็นเงิน 30,000บาท

7.2 โครงการปฎิบัติได้เขียน โครงการเสนอขอทุนแล้ว ขณะนี้กำลังรอคำตอบอยู่

7.3 กองทุนฟื้นฟู และพัฒนาเกษตร ทางศูนย์เครือข่ายกำลังดำเนินการส่งรายชื่อสมาชิก

7.3.1 คณะกรรมการเสนอว่า จนถึงปัจจุบันนี้ การดำเนินงานของศูนย์เครือข่ายที่ผ่านมา 6 เดือนนั้น ยังไม่มีผลงานที่เป็นจุดเด่นเกิดขึ้นให้เห็น เพื่อที่จะสร้างความเชื่อมั่นให้เกิดขึ้นได้

7.3.2 เสนอว่า การทำงานของคณะกรรมการเครือข่ายยังขาดความเข้าใจในบทบาท หน้าที่ และบางคนยังขาดความจริงใจ ความเสียสละ

7.3.3 เสนอว่า บางครั้งการประชุมสัจจรตามหมู่บ้าน บางคนอาจจะหาทางมาที่ประชุมได้ลำบาก เพราะไม่รู้จัก จึงอยากจะให้กลับไปประชุมที่พื้นนอนม้าย ตำบลสันทรายเหมือนเดิม เพราะทุกคนรู้จักเป็นอย่างดีจะได้ไม่ต้องเสียเวลาหาที่ประชุม

7.3.4 เสนอว่า การประชุมสัจจรตามหมู่บ้านเหมือนเดิมนั้นมีข้อคืออยู่ คือ เปิดโอกาสให้เกษตรกรที่มีความสนใจมาเข้าร่วมประชุมได้เต็มที่ แต่ที่ผ่านมาพบว่า กลุ่มทั้งหมดใน 11 หมู่บ้าน ยังมีตัวแปรสำคัญที่ยังคอยขัดขวางการทำงานของศูนย์เครือข่าย โดยเฉพาะการไม่ให้ความร่วมมือในการกระจายข่าวการประชุม หรือบางหมู่บ้านร้ายแรงกว่านั้น ซึ่งวิธีต่าง ๆ ที่จะขัดขวางแตก

ต่างกันออกไป

7.3.5 เสนอว่า ในการประชุมศูนย์เครือข่ายในครั้งต่อไป ทางศูนย์น่าจะมีการประสานงานผ่านทางผู้ใหญ่บ้านทุกหมู่บ้าน หรือถ้าจะให้ดีน่าจะเชิญผู้ใหญ่บ้านมาเข้าร่วมประชุมด้วย

7.3.6 เสนอว่า ทางศูนย์เครือข่ายของเรายังขาดผู้สนับสนุนที่มีอำนาจ

7.3.7 เสนอว่า การดำเนินงานที่ผ่านมาเป็นการลองผิดลองถูก และต้องการให้ทาง ศูนย์เครือข่ายดำเนินการดังนี้คือ

1. จะหาวิธีการดึงคนเข้ามาร่วม โดยความสมัครใจได้อย่างไร
2. ควรมีการประเมินข้อดี ข้อด้อยของการทำงานที่ผ่านมา
3. การวางแผนการเกษตร ควรจะมีการวางแผนกันใหม่เริ่มต้นใหม่ และควรเน้นวางแผนแก้ปัญหาการเกษตรให้ชัดเจนขึ้นเพราะศูนย์เครือข่ายเป็นศูนย์กลางของกลุ่มเกษตรกรที่เกิดขึ้นมาจากการรวมตัวกัน เพื่อที่จะแก้ไขปัญหาการเกษตรที่เป็นอยู่ดังนั้นแผนควรจะมุ่งเน้นไปที่การแก้ไขปัญหาด้านการเกษตร
4. อย่าหวังพึ่งทุนจากองค์การบริหารส่วนตำบล เพียงแห่งเดียวเพราะแหล่งทุนจากภายนอกมีมากมาย เราน่าจะมาหาวิธีกันว่าจะทำอย่างไรให้ศูนย์เครือข่ายสามารถพัฒนามากขึ้นกว่าเดิม เสนอว่า การประชุมครั้งหน้า ควรจะมีการกำหนดประเด็นพูดคุยทุกครั้งก่อนมีการประชุมครั้งต่อไป

ที่ปรึกษาศูนย์เครือข่ายได้แสดงความคิดเห็นดังนี้ คือ

1. การทำงาน 6 เดือนที่ผ่านมา ทางศูนย์เครือข่ายน่าจะลองมาประเมินกันดูสักครั้งว่าศูนย์เครือข่ายที่ตั้งขึ้นมีปัญหาอะไรกันบ้าง
2. สมาชิกที่เข้ามาเป็นคณะกรรมการถูกดึงเข้ามาโดยที่ตัวเองยังไม่มีความเข้าใจ ดังนั้น ก่อนมีการเลือกคณะกรรมการชุดใหม่ควรจะมีการพูดคุยชี้แจงให้สมาชิกทุกคนเข้าใจให้ชัดเจนเสียก่อน
3. ที่ผ่านมาจะพบว่า มีคณะกรรมการเพียงไม่กี่คนที่ทำงาน ในครั้งต่อไปอยากจะให้มีการกระจายงานกันทำให้มากขึ้น
4. ทางศูนย์เครือข่ายน่าจะเข้าหาองค์การบริหารส่วนตำบลให้มากขึ้นกว่าเดิม เช่น ขอคำปรึกษา หรือขอความร่วมมือในการประสานงาน
5. สรุป เงื่อนไขที่สำคัญก็คือ ปัญหาของศูนย์มีอะไรบ้าง และมีจุดอ่อนอะไรบ้างที่ควรแก้ไข

ศูนย์เครือข่ายได้เชิญนางศรีทอน จันทอน ประธานกลุ่มแม่บ้านเกษตร หมู่ 6 มาพูดคุย แลกเปลี่ยนประสบการณ์ในหัวข้อเรื่อง “การแปรรูปผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร”

คุณศรีทอน ได้เล่าประวัติความเป็นมาอย่างคร่าว ๆ ของที่มาของการรวมกลุ่มและกิจกรรม ที่กลุ่มกำลังดำเนินการอยู่

ที่ประชุมได้สรุปร่วมกันว่า จะดำเนินการต่อไปดังนี้ คือ

1. การประชุมครั้งต่อไปจะกลับไปประชุมที่ฟื่นอนามัยสันทรายเหมือนเดิมก่อน
2. ขอให้คณะกรรมการ และตัวแทนที่มาประชุมในครั้งนี้ช่วยกลับไปติดต่อในหมู่บ้านของตนเองให้เข้ามาร่วมประชุมในครั้งหน้า
3. หมู่บ้านใดที่ผู้นำไม่เห็นด้วยจะใช้การส่งหนังสือเชิญผ่านไปยังผู้ใหญ่บ้าน ให้ช่วยประกาศให้ผู้สนใจเข้ามาร่วมประชุม
4. เรื่องทุกเรื่องที่ได้พูดคุยกันมาในวันนี้จะนำไปพูดคุยอีกครั้งเพื่อหาข้อสรุปในการประชุมครั้งต่อไป

ประธานศูนย์เครือข่ายกล่าวปิดการประชุม

สรุปบทเรียน

1. การประสานงานเพื่อบอกกล่าวการประชุม ควรจะมีการวางแผน และแบ่งหน้าที่กันทำอย่างทั่วถึง โดยเฉพาะควรอาศัยกลไกขององค์การบริหารส่วนตำบล โดยปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล และตัวแทนองค์การบริหารส่วนตำบล เป็นผู้ช่วยประสานงาน เพราะสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล แต่ละหมู่บ้านส่วนใหญ่เป็นผู้นำเกษตรกร หรือผู้นำหมู่บ้าน ทั้งนี้กลุ่มเกษตรกรแต่ละหมู่บ้านจะให้การนับถือ และให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี

2. การประชุมทุกครั้งควรจะมีการวางแผนร่วมกันของในคณะกรรมการศูนย์เครือข่าย หรืออาจจะสรุปประเด็นที่สำคัญจากการประชุม หรือกำหนดประเด็นขึ้นมาใหม่จากการแสดงความคิดเห็นร่วมกันในที่ประชุม เพื่อจะได้นำประเด็นเหล่านั้นมาใช้ในการวางแผน หรือขั้นตอนการประชุมให้มีความกระชับ ไม่ยืดเยื้อ ตรงกับปัญหา และความต้องการของผู้เข้าร่วมประชุมเอง

3. ปัญหา และจุดอ่อน จุดแข็งของการดำเนินงานของศูนย์เครือข่ายที่ผ่านมา จะเป็นประสบการณ์ที่สำคัญในการเรียนรู้ การทำงานร่วมกันของสมาชิกทุกคน และถ้าหากสามารถนำปัญหา และจุดอ่อนที่เกิดขึ้นนำมาเปลี่ยนแปลงปรับปรุงแก้ไข ก็จะเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาเครือข่ายต่อไป

4. การประสานตัวแทนเกษตรกร เพื่อเข้าร่วมเป็นกรรมการเครือข่าย ควรมีการคัดเลือกจากกลุ่มเกษตรกรแต่ละหมู่บ้าน และควรเลือกคนที่สมัครใจจะทำงานจริง ๆ ควรหลีกเลี่ยงการคัดเลือกโดยกลุ่มเกษตรกรเพียงไม่กี่กลุ่ม เพราะจะทำให้ได้คนที่ไม่เต็มใจ และไม่มีคุณภาพ ซึ่งจะทำ

ให้ศูนย์เครือข่ายไม่ได้รับความร่วมมือ และการเสียดสีในการทำงานอย่างเต็มที่จากคนเหล่านั้น ซึ่งส่งผลให้การดำเนินงาน และการพัฒนาเครือข่ายต้องหยุดชะงักหรือเป็นไปอย่างล่าช้า

5. การอธิบายแผนงาน และทำความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการศูนย์เครือข่ายให้เข้าใจกันเสียก่อนที่จะลงมือทำกิจกรรมนั้น ๆ จะทำให้ทุกคนรู้ว่าตัวเองจะต้องทำอะไร อย่างไร จึงจะเหมาะสม เพราะทุกคนมีเป้าหมายร่วมกัน คือ แก้ไขปัญหาเกษตร และหาแนวทางพัฒนาศูนย์เครือข่ายให้ดียิ่งขึ้น

6. การเรียนรู้ปัญหาาร่วมกัน ร่วมกันคิด ร่วมกันแลกเปลี่ยน ทำให้ทุกคนกล้าแสดงออกมากขึ้น และมีการพัฒนาทางด้านความคิดมากขึ้น ลำคัญที่สุดก็คือ ทำให้ทุกคนได้เรียนรู้ระบบการทำงานร่วมกันมากขึ้น สิ่งเหล่านี้เป็นพื้นฐานสำคัญที่จะนำไปสู่การพัฒนาคน โดยเฉพาะการพัฒนาผู้นำในแต่ละกลุ่ม

อภิปรายผล

พบว่าสมาชิกเข้าร่วมประชุมลดน้อยลงกว่าทุกครั้ง สมาชิกที่เข้าร่วมประชุมจึงเสนอขอให้ประธานยกประเด็นนี้ เป็นประเด็นหลักในการประชุมซึ่งสมาชิก ได้มีการพูดคุยถกเถียงถึงสาเหตุและแนวทางแก้ไขปัญหาร่วมกัน นอกจากนี้สมาชิกส่วนใหญ่ได้พูดคุยในประเด็นการดำเนินงานของศูนย์เครือข่าย สมาชิกเสนอว่า คณะกรรมการของศูนย์เครือข่าย ควรจะมีการพิจารณาาร่วมกันปรับปรุง เปลี่ยนแปลงรูปแบบการบริหารงานขึ้นใหม่ เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของสมาชิกและ ต้องการให้แก้ไขปัญหของศูนย์เครือข่ายส่งผลไปสู่คนอื่น ๆ ที่มีอยู่ในชุมชนได้ด้วย พบว่าตัวแทนทุกคน กล้าแสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่ และมีการแสดงความคิดเห็นที่ขัดแย้งกันมากขึ้น แต่สามารถสรุปข้อขัดแย้งร่วมกันได้ โดยใช้เหตุผลมาหักล้างกัน แต่ถ้าสถานการณ์ยังมีข้อสรุปที่ไม่ชัดเจน ทุกคนจะใช้วิธียกมือลงคะแนนเสียงเพื่อลงมติเป็นเอกฉันท์ สมาชิกทุกคนได้เรียนรู้กระบวนการทำงานร่วมกันและพยายามหาแนวทางแก้ไขปัญหามือเจอกับอุปสรรค

แผนภูมิที่ 10 สรุปรูปแบบการพัฒนาเครือข่ายกลุ่มอาชีพเกษตรกร ต.สันทราย

